

Projektets Interreg IIIA slutrapport

SIIDA

Eeva-Kristiina Harlin 2008

Innehållsförteckning

1. Inledning	2
2. Utgångspunkter för projektet Recalling Ancestral Voices	3
2. 1. Målsättningar	3
2. 2. Bakgrund	5
2. 3. Organisation	6
3. Situationen för det samiska kulturarvet	8
3. 1. Administrationen av kulturarvet och dess speciella egenskaper i det samiska området	8
3. 2. Återbördandet av kulturarvet i Norden	10
3. 2. 1. Finland	11
3. 2. 2. Sverige	11
3. 2. 3. Norge	12
4. Genomförandet av projektet	13
4. 1. Frågeformuläret	13
4. 2. Databasen	14
4. 3. Informationsspridning	17
5. Kronologisk beskrivning av projektet	19
5. 1. det förberedande skedet	19
5. 2. Inventeringskedet	22
5. 3. skedet för efterarbete	33
6. Museiinventeringar och museerna som administrerar samiska föremål	36
6.1. Norge	36
6. 1. 1. Museiinventering i Norge	37
6. 1. 2. Olika museers samlingar	40
6. 2. Sverige	50
6. 2. 1. Tidigare inventeringar av samiska föremål	54
6. 2. 2. Museiinventering i Sverige	57
6. 2. 3. Övriga museer med samiska samlingar	62
6. 3. Finland	67
6. 3. 1. Museiinventering i Finland	70
6. 3. 2. Olika museers samlingar	80
7. Projektets ekonomi	82
7. 1. Förverkligade kostnader	83
7. 2. Förverkligad finansiering	85
7. 3. Kostnader för projektseminariet	86
8. Sammandrag av projektet	87
8. 1. Resultat och fortsatta åtgärder	87
8. 2. Vems arv, i vems förvaltning?	90
Källor	92
Bilagor 1-4	94

1. Inledning

Kulturarvet innehåller många olika ting av olika ålder och i olika utformning. Med kulturarv menas de betydande lämningarna, byggnadsrester, byggnader och föremål samt föremål vilka uppkommit genom mänsklig verksamhet under olika tid från den förhistoriska till den moderna tiden. Med kulturarv avses också konst och fotografier, men även insamlad muntlig kunskap och inspelningar. Med det samiska kulturarvet avses material som hör till samernas kultur och som använts och tillverkats av samerna och deras förfäder. Enligt denna definition är även det industriellt framställt materialet samiska kulturarv ifall det uppfyller ovan angivna kriterier angående tillverkning, bruk och ägande.

Största delen av det samiska kulturarvet är i dagens läge beläget i museer, universitet och andra forskningsinstitutioner runtom i Norden och Europa. Under de senaste åren har diskussionen om ett återbördande av kulturarvet till den egna hembygden ökat bland världens ursprungsfolk, som till exempel bland samerna (Adlercreutz 2002: 71; Mulk 2002: 20). Återbördandet av kulturarvet har diskuterats mycket i vetenskapliga publikationer och på internationella konferenser. För att diskussionen om ett verkligt återbördande kunde komma igång även gällande det samiska kulturarvet, vore det nödvändigt att utreda var samlingarna av samiska föremål befinner sig, samlingarnas uppkomsthistoria, omfattning och kvalitet. För detta ändamål startades projektets *Recalling Ancestral Voices* biprojekt *Recalling Ancestral Voices – Repatriation of Sámi Cultural Heritage*, som förverkligades som en del av programmet Interreg IIIa Sápmi, som projekt nummer 62179. Projektet startades i april 2006 och avslutades i slutet av november 2007. Som ansvarig för ledandet av projektet verkade samemuseet Siida, som är beläget i Enare i Finland. Som Siidas samarbetspartner verkade Ájtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum i Jokkmokk i Sverige och Varanger Samiske Museum i Varangerbotn i Norge. För projektets nationella finansiering svarade Lapplands länsstyrelse, Nordkallottrådet, Statens kulturråd, Sveriges Sameting, ABM-utvikling och Statens Kulturråd.

I denna rapport över projektet behandlas olika orsaker till att projektet uppkom, projektets struktur och väsentliga samt förverkligade delar som ledde till att projektet lyckades. Dessutom ingår ett sammandrag av projektets skeden månad för månad. Den baserar sig på mellanrapporter, som med jämna mellanrum sändes till finansiärerna under projektets gång. I rapporten ingår även redogörelser per land för de olika ländernas, Finlands, Sveriges och Norges, museisamlingar, där det finns samiska föremål. Denna del baserar sig på projektarbetarna Kati Vuontisjärvis, Sunna

Kuoljoks och Sissel Mikkelsens slut- och reserapporter samt på svaren från en enkät som gjordes upp för projektet. Dessutom har också skriftliga källor och webbsidor använts för detta ändamål. Den del som gäller inventeringen och samlingar i Sverige baserar sig delvis på en slutrapport som projektarbetaren gjort. I rapporten ingår även en beskrivning av mängden av samiska föremål som finns i Europas museer.

I slutet av rapporten finns en bilaga som presenterar material som hör till projektet eller som producerats genom projektet, till exempel länkar till webbsidorna på fem språk (<http://siida.fi/heritage>), och till projektets databas över samiska föremål (www.samicollection.org) (Bilaga 1), pressmeddelanden (Bilaga 2), rapporten över det internationella seminariet som projektet förverkligade (Bilaga 3) samt en lista över de museer, av vilka man fram till år 2007 hade insamlat information om samiska föremål (Bilaga 4). Allt material som tillhör projektet är arkiverade i samemuseet Siida, Ájtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum samt i Varanger Samiske Museum i Norge. Projekt rapporten är författad av projektkoordinatorn Eeva-Kristiina Harlin.

2. Utgångspunkter för projektet *Recalling Ancestral Voices*

2.1. Målsättningar

Projektet *Recalling Ancestral Voices* hade tre huvudsakliga målsättningar. För det första var det meningen att utreda historien kring och storleken av de samlingar av samiska föremål som befinner sig i museer och forskningsinstitutioner samt var föremålen befinner sig. Den andra målsättningen var att väcka diskussion kring förvaltningen av det samiska kulturarvet. Förvaltningen av kulturarvet har i de nordiska länderna organiserats på olika vis. Det var skäl att öppna en debatt om vilka instanser som vore lämpliga att förvalta de samiska samlingarna och kulturarvet, och på vilka villkor det kan ske. Kulturarv är ett brett begrepp, varför man skapade en målsättning inom projektet att uttryckligen utreda läget för det materiella kulturarvet. De religiösa föremålen och det osteologiska materialet sågs som särskilt viktiga i detta sammanhang. Målsättningen gestaltades på ett varierande sätt i de olika länderna, ty samlingarnas storlek och deras nuvarande situation varierade från land till land. Därför utelämnades de statliga museerna i Sverige från inventeringen eftersom riksdagen år 2005 hade givit dem i uppgift att inventera deras osteologiska samlingar för att utreda samlingarnas material som härrör sig från ursprungsfolk. Utanför projektet lämnades också till exempel material som omfattar konst, arkiv och fotografier.

En tredje målsättning var att underlätta tillgängligheten till det materiella kulturarvet för samerna. För att underlätta tillgängligheten till kulturarvet beslöt man att göra upp ett register över det samiska materiella kulturarvet i form av en databas, som innefattar hela Norden. De uppgifter som databasen innehåller skulle publiceras på webben som en offentlig version som går att bläddra i. Till denna version var det meningen att man skulle mata in åtminstone de egentliga professionella museernas samlingar. En viktig målsättning var att skapa ett tätt samarbetsnätverk mellan samemuseerna samt öka samarbetet mellan samemuseerna och museerna som administrerar samiska föremål.

Fastän det huvudsakliga målet var att underlätta samernas möjligheter att lättare få tillgång till sitt eget materiella kulturarv, är det även mycket nyttigt även för andra instanser att underlätta tillgängligheten. De som drog nytta av detta var de som idkar traditionella och moderna näringar, de samiska museerna och forskarna i samisk kultur, men även de museer och institutioner som befinner sig utanför det samiska området – de erhöll ny information om föremålen i sina samlingar samt insamlings- och forskningshistoria i anknytning till samlingarnas uppkomst.

Repatriation, dvs. återbördande, kan även innebära, vid sidan av ett konkret byte av föremålens förvaringsplats, att man insamlar information. Återbördad kunskap om föremål, föremålssamlingar, deras omfattning och var de befinner sig är viktigt att vet då det verkliga återbördandet blir aktuellt. Projektet och dess resultat bör därför ses som något slag av grundläggande arbete inför en konkret fysisk repatriation av kulturarvet.

Historien om forskning, bevaring och insamling på det samiska området är mycket lång. Under sekulens gång har ett flertal forskare och äventyrare fört bort det materiella kulturarvet från det samiska området. Ofta finns de äldsta föremålssamlingarna eller föremålen och annat kulturarv utanför det samiska området, i museer och institutioner, där det är besvärligt och dyrt att bekanta sig med samlingarna. Numera är en del av samlingarna stängda för att de skall kunna bevaras, varför det är mycket svårt eller till och med omöjligt att bekanta sig med dem. Museisamlingarnas existens kan ändå ses som en positiv, bevarande faktor därför att en stor del av det materiella kulturarvet förstördes särskilt som en följd av kriget som fördes i Finlands och Norges lappmark under åren 1944–45. (Lehtola 2004: 54.)

Införskaffandet av de föremålssamlingar som befinner sig i museer och forskningsinstitutioner och skedde på sin tid genom handel, men även olagligt eller genom tvång samt genom ovetenskapliga

utgrävningar. Särskilt materialet som berör utövändet av forntida trosföreställningar, så som trolltrummor, införskaffades med moraliskt mycket tvivelaktiga medel. Trummor förstördes, beslagtogs och fördes till Europas museer. Forskare som representerade olika vetenskapsgrenar samt t.ex. präster grävde ut ett oräkneligt antal gravgårdar med ovetenskapliga metoder, utan att bry sig om resultaten. Osteologiskt material spreds runtom i Europa till samlingarna vid olika vetenskapliga institutioner.

Det här skedde huvudsakligen i smyg och mot alla de människors vilja, vars förfäders gravar det rörde sig om. Därför utgör det osteologiska materialet i samlingarna fortsättningsvis ett problem. På grund av den protestantiska uppfattningen om själen anser man att en död person är en databank, som går att utforska utan problem. I andra religioner är den döde respekterad och för de avlidna vill man därför garantera frid i graven. Så har det exempelvis varit bland de ortodoxa. Därför motsatte sig det ortodoxa prästerskapet i tiden mycket starkt att man gjorde utgrävningar på den skoltsamiska gravgården i Neiden. Situationen förvärras även av de forskningshistoriska orsakerna som ligger i bakgrunden till samlingarna – orsaker som berör frågor kring rasernas och folkens utveckling. Alla dessa orsaker inverkar på att materialet är laddat med värderingar och att dess existens är obehaglig för många (Schanche 2002a: 114).

2.2. Bakgrund

Inom den samiska museivärlden hade man länge diskuterat om att utreda antalet museer och institutioner som administrerar det samiska kulturarvet och omfattningen av de samlingar som finns där samt samlingarnas uppkomsthistoria. Initiativet till att utreda de ovannämnda frågorna som ett nordiskt samarbete kom från samemuseet Siida. Det första mötet hölls i Tromsö 29 oktober 2003. Närvarande var Tarmo Jomppanen och Jenni Laiti från Siida-museum, Inker-Anni Sara från Finlands sameting, Tove Anti och Sissel Mikkelsen från Norges sameting, Ella-Britt Utsi-Jannok och Karin Mannela från Sveriges sameting och Sunna Kuoljok från Ájtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum. Vid mötet beslutades att Siida skulle söka beredningsstöd för att göra en interregansökan för ett kommande repatrieringsprojekt.

Till projektets planeringsarbete till samemuseet Siida anställdes till en början Jenni Laiti, som efter en tid slutade och ersattes av Nina West. Arbetet finansierades av Interreg. Den slutliga finansieringsansökningen gjordes av Sunna Kuoljok. Man ansökte om finansiering till projektet från Interreg – medel erhöles slutligen i maj 2006. Som nationella finansiärer för projektet stod Lapplands länsstyrelse, Nordkalottrådet, Svenska statens kulturråd, Sveriges Sameting, ABM-

utvikling och Statens Kulturråd i Norge. Projektet startade 1.4.2006 och avslutades 30.11.2007. I oktober 2007, då projektet pågått i månader, ändrades den norska parten till Varanger Samiske Museum. Norges sameting deltog dock fortfarande aktivt och de hade en egen representant i projektets ledningsgrupp. Med hänsyn till målsättningarna var den tid man reserverat för projektet alltför kort, men det var inte möjligt att få tilläggstid, eftersom EU:s programperiod höll på att skrida mot sitt slut och alla projekt skulle avslutas före årsskiftet 2007-2008.

2.3. Organisation

Till projektkoordinator valdes filosofie magister Eeva-Kristiina Harlin, som inledde sitt arbete på samemuseet Siida i juni 2006. Projektkoordinatorns uppgift var att skapa en projektplan för och koordinera projektet under dess gång, samt ansvara för att projektet framskred och för dess ekonomi. Hon skulle regelbundet rapportera både till ledningsgruppen och till finansörerna, rekrytera och utbilda arbetare, göra upp projektets plan för informations-spridning samt informera om projektet bl.a. genom att skapa webbsidor. Projektkoordinatorn skapade definitionerna och drog gränserna samt förfärdigade ett frågeformulär. En av de viktigaste uppgifterna var att skapa kontakter till museer och institutioner: hon informerade dess om projektet, skötte de praktiska arrangemangen gällande enkäten samt styrde och koordinerade inventeringsarbetet som pågick i de respektive länderna. Dessutom ingick det i hennes uppgifter att planera och ansöka om finansiering till det avslutande seminariet.

Projektarbetaren inledde sitt arbete i oktober 2006 och deras arbetsplats var Samemuseet Siida, Ájtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum och Varanger Samiske Museum. Till projektarbetare valdes fil.mag. Kati Vuontisjärvi (Finland 1.10.2006–30.11.2007), fil. kand. Sunna Kuoljok (Sverige 1.10.2006–30.11.2007) och BA Sissel Ann Mikkelsen (Norge 15.10.2006–30.10.2007). Till arbetarnas uppgifter hörde att göra upp en arbetsplan, skapa och svara för kontakter till museerna och utföra inventering i de valda samlingarna. Arbetarna deltog även i att planera databasen och att mata in data. Dessutom bearbetade de andra museernas material för överflyttning till databasen. Arbetarna rapporterade skriftligen om sina resor och skrev egna mellanrapporter om sitt arbete till varje mellanrapport för projektet. Dessutom tog Sveriges projektarbetare hand om projektets ekonomi: att göra betalningsansökningar och ekonomirapporter till projektkoordinatorn.

Alla projektarbetare handledde sina tillfälliga anställda i projektet. Under projektets lopp samlades en projektgrupp bestående av projektets arbetare för att regelbundet dryfta praktiska frågor samt diskutera om de olika uppgifterna inom projektet. Dessutom träffade man två gånger planeraren av databasen, Hilla Tarjanne, och samemuseets adb-stödperson, Pasi Aikio, för att underhandla om databasens egenskaper och dess offentliga webbversions egenskaper.

Förutom de fast anställda projektarbetarna anställdes arbetskraft till projektet. Dessa skulle mata in uppgifter i databasen och namnge föremålen med deras samiska termer. I Finland arbetade högskolepraktikanterna Iris Harlin (samiska) i juni 2007, och Kaisa Tapiola (samisk kultur) i juni och juli 2007, från Giellagas-institutet vid Uleåborgs universitet. Praktikanterna matade in uppgifter ur olika samlingar i Access-filer och skrev in nordsamiska sakord på föremålskort. Iris Harlin anställdes ännu i november, då hon skulle lägga till nordsamiska namn på föremål i databasen. I Norge anställdes Claus Pettersen för att fylla i databasen under fyra veckors tid i oktober–november. I Sverige arbetade Karin Köhler 23.8–23.11.2007. Till hennes uppgifter hörde att fylla i data i Acces-databasen och själva databasen. Dessutom bearbetade hon fotografier för att de skulle ha det format som är lämpligt för databasen. Kaisa Kuoljok var dessutom anställd 11.10–30.11.2007 för att fylla i databasen samt språkgranska och rätta föremålets samiska namn.

För projektets översättningsarbeten svarade Tellervo Laine (finska–norska–), Elna Alaräisänen (finska–svenska–finska), Eva Ahl (finska–svenska–finska), Carola Eklund (svenska–finska), Sulo Aikio (finska–nordsamiska–finska), Jouni-Antti West (finska–nordsamiska–finska), Seija Sivertsen (finska–skoltsamiska–finska) samt Ilmari Mattus (finska–enaresamiska–finska).

Till projektet utsågs en ledningsgrupp, vars medlemmar bestod av representanter för projektets samarbetspartners. Till ledningsgruppen hörde projektkoordinator Eeva-Kristiina Harlin och museichef Tarmo Jomppanen (vice Arja Hartikainen) från samemuseet Siida, Kjersti Schanche från Varanger Samiske Museum, Toril Iversen och Linda van der Spa från Norges sameting samt Anna Westman från Ájtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum. Ledningsgruppen samlades regelbundet för att diskutera projektets genomförande och ekonomi. Alla stora ekonomiska eller annars viktiga beslut fattades i ledningsgruppen. Till projektet utsågs även en referensgrupp, vars uppgift var att hjälpa projektkoordinatören vid behov med frågor gällande substans. I gruppen ingick professorn för samisk kultur Veli-Pekka Lehtola vid Giellagas-institutet vid Uleåborgs universitet, intendent Dikka Storm vid Tromsø museum samt forskare Inga-Maria Mulk vid Ájtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum. Referensgruppen har inte hållit möte, men dess medlemmar kontaktades vid behov.

Bälteshäng, Ikola museum. Bild: projektet Recalling, Kati Vuontisjärvi, Siida.

3. Situationen för det samiska kulturarvet

3.1. Administrationen av kulturarvet och dess speciella egenskaper i det samiska området

Tre olika länders gränser delar samernas hembygd på det nordiska området. I olika länder råder olika lagstiftning och olika sätt att administrera kulturarvet. Samerna i respektive land har nationella sameting, vars uppgift är i huvudsak att sköta frågor gällande samisk kultur och samiska språk. I respektive land finns en instans som grundats för att ansvara för kulturarvets administration. Endast Norges sameting har möjlighet att administrera det samiska kulturarvet, nämligen över 100 år gammalt material som är yngre än reformationen, som härstammar från det nuvarande samiska området.

Samemuseer är ett relativt ungt fenomen. I Finland grundades samemuseet i Enare redan år 1959 och det verkade som ett friluftsmuseum under de första decennierna. Huvudbyggnaden som stod färdig år 1998. Byggnaden blev Siida och har från samma år verkat som statens specialmuseum. I Norges grundades det första samemuseet i Karasjoki år 1976, varefter flere samemuseer grundats i landet. De administreras av sametinget. I Sverige öppnade Ájtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum år 1989. En av projektets viktiga uppgifter var att öka samarbetet mellan de olika ländernas samemuseer. Myndigheternas verksamhet gällande kulturarvet i Finland, Sverige och Norge är mycket olika till sin natur och till exempel i Sverige har flera inventeringar över samiska föremål

gjorts från och med 1980-talet. De problem som samemuseerna stöter på i sitt arbete är mycket liknande och därför kan de enbart dra nytta av ett samarbete.

Samerna talar i dag nio olika språk, av vilka sex språk har ett eget skriftspråk. Till projektets målsättningar hörde att erbjuda en möjlighet för alla samer att lära känna det egna materiella kulturarvet på sitt eget modersmål. Därför tog man till en början reda på huruvida det fanns en möjlighet till att all kunskap i databasen skulle ha översatts till alla de samiska språk som talas i Norden. Samtidigt var det meningen att liva upp och förena terminologi som hör till föremål men som håller på att försvinna. På det viset kunde det bli lättare att jämföra, söka och utforska föremålen. Detta skulle ske genom att registrera föremålets namn enligt nuvarande ortografi, i enlighet med föremålets kulturella bakgrund.

Då projektet framskred framkom det dock att man måste revidera de ursprungliga målsättningarna. Att översätta all information skulle ha tagit enormt med tid och pengar i anspråk, och det var inte möjligt att förverkliga inom ramarna för projektets resurser, särskilt då databasen blev klar att användas först i projektets slutskede. Således består projektets färdiga databas av tre skilda databaser; på finska, svenska och norska. Projektet har kritiserats för valet av språk. Det finns dock praktiska orsaker till valet, eftersom projektet verkade på pionjärnivå med att kartlägga det materiella kulturarvet, dvs. man strävade först och främst till att samla ihop den information som fanns i museerna. Den begränsade tiden som fanns till förfogande påverkade projektet så att det inte var möjligt att göra tilläggsbearbetning eller att samla tilläggsuppgifter. I allmänhet är museernas kataloger uppgjorda på majoritetsspråken, fastän det ibland förekommer undantag. Till exempel i Finland är de äldsta uppgifter katalogiserade på svenska. I Norges samemuseer används även samiska språk för katalogisering, och i Sveriges fjäll- och samemuseer katalogiseras en del av uppgifterna på flera samiska språk.

I framtiden rör en av de viktigaste frågorna hur man kan förbättra språksituationen i databasen genom att lägga till uppgifter på flera samiska språk. Nu har man strävat till att skriva föremålets namn i huvudsak på nordsamiska då det gäller de nordsamiska föremålen. Klart utanför detta faller exempelvis de skoltsamiska föremålen, ty man har velat registrera föremålets namn uttryckligen enligt deras kulturella kontext. På svenska sidan har man även matat in namn på lulesamiska i databasen. Under projektets gång gav Ájtte sina egna sakord till Siida – de mest allmänna sakorden finns därför på nord-, lule- och sydsamiska. Listorna på sakord har översatts till finska och de är redo att tas i bruk. Projektorganisationen verkade på svenska och engelska, ty det visade sig vara det bästa alternativet i praktiken. Alla officiella rapporter är huvudsakligen skrivna på finska och

därefter översatta till svenska. I projektets informations spridning, pressmeddelanden samt på webbsidorna har man alltid använt även nordsamiska.

Publik på projektets slutseminarium. Bild: projektet Recalling, Kati Vuontisjärvi, Siida.

3.2. Återbördandet av kulturarvet i Norden

Det enda betydande interstatliga återbördandet av kulturarv är det s.k. Utimut. Under ca 20 års tid återbördade Danmark till Grönland inalles 35 000, som hade förts ut ur landet (Pentz 2004). En del projekt för återbördande har förverkligats i Sverige, men de har i huvudsak varit riktade till fjärran länder, så som Guatemala eller Australien. (Mulk 2002: 17). I Norden finns ingen lag som rör återbördande av ursprungsfolkens kulturarv och endast en del krav på återbördande har framförts till museer och institutioner före år 2006.

Symboliska hemkomstar av lån och depositioner i museer har blivit mer allmänna, men de ersätter inte ett verkligt återbördande (Jomppanen 2002: 35). Det är dyrt att låna ut och försäkra föremål och likväl kostsamt att resa till arkiven. I nästa kapitel beskrivs de publicerade återbördandena, som berör det samiska kulturarvet, i huvudsak det osteologiska materialet. Under de två senaste åren har kraven på att återbörda osteologiskt material, som härrör sig från människor, blivit aktuella särskilt i Sverige och Norge. I Finland har de samiska samlingarna som ingick i de anatomiska samlingarna återbördats och de har delvis begravts på nytt.

3.2.1. Finland

År 1992 utförde Aki Arponen en arkeologisk inventering åt forststyrelsen på Enare gamla gravgård, belägen på en ö. Då rapporten utkom blev det offentligt att Helsingfors universitet ägde anatomiska samlingar insamlade huvudsakligen på 1800-talet och i början av 1900-talet. I dessa samlingar ingick även material samlat från Enare, Utsjoki och Muonio. Inom samesamfundet föddes en diskussion, vars mål blev att återfå benen för att begravas på nytt. Det vetenskapliga samfundet hade glömt de anatomiska samlingarna, ty deras användning i forskningssyfte hade minskat i samband med att nya metoder tagits i bruk.

År 1995 återbördade Helsingfors universitet 95 skallar, som begravdes på nytt i Enare, på ön där den gamla gravgården är belägen. Samtidigt blev det klart att hela samlingen borde få en saklig genomgång och katalogiseras. Till uppgiften utnämndes en kommitté bestående av representanter från olika områden inom arkeologi och medicin samt experter inom paleontologi och från museibranschen. Inventeringen och katalogiseringen startades utgående från de samiska samlingarna och som konsult hjälp tillkallades ordförande Pekka Aikio från Finlands sameting. År 2001 fördes den kvarvarande samiska samlingen till Enare, där samlingen placerades i samemuseet Siida (Söderholm 2002: 3; 6-7). Samlingarna administrerades av samemuseet och sametinget, men de har inte rätt att begrava samlingen på nytt.

3.2.2. Sverige

På 1950-talet grävde Ernst Manker ut en samisk grav på Atoklinten i Tärnaby i Sverige. Benen funna vid Mankers utgrävningar fördes för osteologisk analys till Nordiska museet. På begäran av lokalinvånarna gav Manker ett skriftligt löfte om att benen skulle återbördas efter analysen, men löftet förblev oinfriat. År 1990 började den sydsamiska organisationen *Vadtejen Saemiej Sijte* utreda benens öde så att de kunde begravas på nytt. Slutligen beslöt Historiska Museet, dit benen i tiden flyttats, att återbörda benen år 2000 huvudsakligen på basis av Mankers löfte. Före det egentliga återbördandet gjordes nya arkeologiska utgrävningar på platsen och i samband med utgrävningarna höll man ett seminarium som handlade om att begrava ben på nytt. Seminariet arrangerades av *Vadtejen Saemiej Sijte* år 2001. År 2002 begravdes det material och benen som tagits till vara i de nya utgrävningarna, på nytt på samma sätt som de ursprungligen låg begravda. På platsen hölls också en minnesstund på sydsamiska (Edbom 2005: 27-28).

På senare tid har Sveriges Sameting krävt att de svenska forskningsinstituten bör återbörda de samiska skeletten som grävts fram på gravgårdarna, så att de kan begravas på nytt. Samtidigt har sametinget krävt att både kyrkan och staten gör avbön för det inträffade (<http://www.samiradio.org/Svensk/articleID=28338categoryID=230> 31.1.2007). Man har inlett underhandlingar och grundat en arbetsgrupp som skall behandla detta. Gruppen består av representanter för Sveriges Sameting, Statens Historiska museum och Ájtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum.

3.2.3. Norge

År 1906 lyftes seitestenen i *Gárgovárri* i Kautokeino från sin plats och fördes till Oslo. År 1996 startade Kautokeinos byalag arbetet med att återbörda seitestenen. Det framkom att seitestenen hade varit utställd i *Oslos Folkemuseet*. Museets samiska avdelningen ställde sig positiv till återbördandet och år 1999 återbördades stenen till dess ursprungliga plats (Schanche 2002b: 29).

Det mest kända fallet som fått mest publicitet rör Mons Sombys och Aslak Hettas skallar. Till en följd av upproret i Kautokeino år 1852 avrättades de år 1854. Efter avrättningen begravdes Sombys och Hettas kroppar utanför Kåfjords gravgård, men deras skallar sändes till Oslo, där de blev en del av samlingarna vid universitetets anatomiska institut. Förfrågningar om återbördandet av skallarna startades redan på 1970-talet, men universitetet var inte villigt att återbörda dem. Man beslöt ändå att återbörda skallarna som en följd av påtryckning från sametingets och pressens sida. Mons Sombys skalle återbördades år 1996, men Hettas skalle stod inte att finna i samlingarna. Det kom fram att den hade getts i utbyte mot två grönländska skallar i Köpenhamns universitets samlingar. Efter att skallen upphittats i Köpenhamn, kunde de båda skallarna slutligen begravas i Kåfjord år 1997, i närheten av kropparna (Schanche 2002b: 29).

Från och med år 1998 har Norges sameting rätt att besluta vem som får använda och forska i de samiska samlingarna. De samiska samlingarna bevaras skiljt från de övriga samlingarna, men de befinner sig fysiskt i de anatomiska samlingarna i Oslo (Schanche 2002a: 116, http://etikkom.no/Nyheter/2006/fagbladet/2004_04/skjelett/ 22.11.2006). År 2007 har lokalbefolkningen i Näätämö krävt att det material som grävts ut på den skoltsamiska gravgården bör begravas på nytt. Oslos anatomiska institut har i oktober 2007 fattat ett offentligt, positivt beslut gällande återbördandet.

4. Genomförandet av projektet

Päls ur samlingen Johtti Sápmelaččat. Bild: Projektet Recalling, Kati Vuontisjärvi, Siida.

4.1. Frågeformuläret

Utredningsarbetet inleddes genom att kartlägga de samiska samlingarnas omfattning och läge i respektive land på basis av ett frågeformulär, som gjorts upp för detta syfte. Frågeformuläret sändes per e-post eller per brev till sådana museer i Finland och Norge, där man misstänkte att det kunde finnas samiska föremål. Man kunde besvara enkäten på projektets webbsidor, http://www.siida.fi/heritage/suomi/heritage_kysely.html. I Sverige hade motsvarande enkät utförts åren 2003–2004 som ett projekt koordinerat av museet Ájtte, så där fanns inget direkt behov av en enkät. På basis av svaren fick man tillräckligt med information om museernas och institutionernas samiska samlingar.

För formuläret funderade man dessutom över definitioner och tidsbegränsningar för det inventerade materialet gällande de samiska föremålen. Som ett resultat av detta fick man en definition, enligt

vilken ett samiskt föremål är material som hör till samerna och deras förfäders kultur, dvs. material som de har tillverkat eller använt. Man beslöt att kartlägga det historiska, etnografiska och nya materialet i museisamlingarna. Gällande det arkeologiska materialet beslöt man att kartlägga det material som hör till religiös verksamhet, så som spåtrummor samt offerfynd och material bestående av människoben. Man strävade efter att göra frågeformuläret så lättfattligt som möjligt så att det skulle vara så problemfritt som möjligt att svara på enkäten. Det var inte alldeles enkelt att sända formuläret till lämpliga museer, ty exempelvis i Finland finns över tusen museer, av vilka man var tvungen att välja de mest sannolika. I Norge var situationen om möjligt ännu värre, eftersom där pågår en sammanslagning av museerna (s.k. *konsolideringsprocess*). Norges sameting hjälpte med att välja ut vilka museer man skulle rikta sig till. Med hjälp av enkäten ville man utreda till exempel hur omfattande samlingar det rörde sig om och hurdana föremål som fanns i samlingarna, hur de hade kommit till samlingarna, samt huruvida samlingarna används och i så fall hur. Målet var att besöka museerna och inventera och fotografera de samiska samlingarna där. Den insamlade informationen skulle sedan införas i en databas som skapats för projektet, där en del skulle offentliggöras för allmänheten som en öppen webbläsare. En del museer gav uppgifter om och fotografier ur sina egna föremålssamlingar till projektets databas utan extra museibesök. Dyliga museer var exempelvis de som hade samlingar på flera hundra eller tusentals föremål och som hade tagit i bruk moderna databaser för samlingarna.

4.2. Databasen

I början av projektet bekantade man sig ytligt med de föremålsdatabaser som fanns i Finland. Ingen av dem verkade dock särskilt lovande, så man beslöt att planera en egen databas för projektet som kunde lämpa sig för de behov som fanns i alla tre länder. Offerter bads för upphandling av databasen och man valde näringsidkaren Hilla Tarjanne, som länge har arbetat med Finlands kulturarv och därmed lämpade sig väl för att arbeta med projektets databas.

I augusti hölls ett första möte för ledningsgruppen och planen för den egna databasen presenterades, samtidigt som även Norges sametings kandidat, norska Primus, introducerades. Databasen hade utvecklats av *Museenes Datatjeneste* (MDT), vars hemort är i *Norsk Folkemuseum*. De norska museerna håller på att övergå till att använda Primus, och dessutom har bl.a. *Nordiska museet* och *Upplandsmuseet* i Sverige tagit i bruk databasen, dvs. den finns redan tillgänglig också på svenska. Ledningsgruppen valde att välja Primus till projektets databas. Underhandlingarna med företaget inleddes och projektets arbetsgrupp reste i december till Oslo, för att underlätta underhandlingarna.

Samtidigt bekantade sig Finlands och Sveriges projektarbetare samt adb-stödpersonen i Samemuseet Siida, Pasi Aikio, med den svenska versionen av Primus i Nordiska *Museet* i Stockholm. I början av januari meddelade dock MDT att de inte kunde sälja databasen åt projektet. Orsaken till detta var att företag led av resursbrist (för liten arbetskraft) och hade problem med att ta i bruk bokstavstyper på samiska. Dessutom var företaget ovilligt att satsa på att utveckla en finskspråkig version av databasen, trots att projektet skulle ha bekostat de översättningar som skulle ha behövts.

I början av februari tog man på nytt kontakt med Hilla Tarjanne och startade på nytt att planera en egen databas för projektet. I detta skede hade man som mål att skapa en databas, där samlingarna i respektive land var katalogiserade på de respektive ländernas majoritetsspråk, där samlingarna bevarades, och där det för varje föremål i mån om möjlighet skulle antecknas den samiska benämningen. Under slutet av projektet träffades Hilla Tarjanne, projektkoordinatorn, projektarbetarna och adb-stödpersonen Pasi Aikio tre gånger för att diskutera om databasens egenskaper och de förbättringar som kunde genomföras i den.

Överföringen av data i en Access-fil inleddes i mars 2007 genom att materialet som insamlats från museerna till projektet. Filen var översatt till tre språk. Då utvecklandet framskred tog man i augusti i bruk den egentliga databasen, eller rättare sagt tre skilda databaser, i vilka respektive länders egna samlingar kunde katalogiseras på respektive lands majoritetsspråk. En skild anslutning är i bruk i respektive land och man bör välja, då man loggar in, vilket lands samlingar man vill bläddra i. I föremålskorterna har det i mån om möjlighet inmatats dess namn med rätt ortografi, an efter varifrån föremålet härrör sig. Förutom att föremålsdata matats in manuellt i databasen har information även konverterats direkt från andra museers databaser. Överföringsarbetet har varit både besvärligt och tidskrävande.

Av databasen har även gjorts en offentlig version, som fungerar i webben och är i allmänt bruk. I den offentliga versionen finns i huvudsak samma innehåll som i databasen. Vissa personuppgifter publiceras dock inte. Detta för att inte kränka människors personliga integritet. Den offentliga webbläsaren publicerades för allmänheten på samernas nationaldag 6.2.2008 och den finns på adressen www.samicollection.org. Med hjälp av den offentliga webbläsaren ges möjlighet att få se uppgifter och fotografier av föremål, långt ifrån var de förvaras. Då webbläsaren togs i bruk fanns det 8338 samiska föremål i databasen. Föremålen härrör sig från Finlands museer och institutioner och av dem är 2480 föremål även representerade med bild. Av Sveriges museer och institutioner

fanns 1012 stycken föremål i databasen, av vilka 112 föremål även är representerade med bild. Också 353 av de samiska föremålen i Norges museer och institutioner var med, av vilka 136 föremålsuppgifter är försedda med bild.

Arbetet var alltså på hälft vid publicerandet av databasen. I Finland väntade man på dataöverföring från Österbottens museum och Lapplands länsmuseum, och dessutom krävde många bilder ännu extra arbete innan överföringen till databasen. I Norge överförs de museernas uppgifter, i vars samlingar det finns över 300 samiska föremål, direkt i elektronisk form till databasen. Processen är långsam och dyr, ty många museer katalogiserar i databasen WinRegimus och det är inte problemfritt att överföra data från den till projektets databas. För detta ändamål har ett företag vid namn Aksis anställts. Företaget verkar i universitetet i Bergen. Då detta skrivs är processen fortfarande oavslutad.

I databasen fattades vid öppnandet ännu mycket material som finns i Sveriges museer. Även i Sverige har man stött på problem då man överfört data från museernas kataloger till projektets databas. I den offentliga webbversionen hade man ännu inte fått in föremålsdata från följande museer: Åtje, Norrbottens museum och Nordiska museet. Dessa samlingar är så stora att man inte kan föra in dem i databasen manuellt, så som man gjort med de mindre samlingarna. Västerbottens museum och Statens historiska museum har egna databaser för samlingarna på sina webbsidor, där man kan bekanta sig med museernas samiska samlingar. Länken till dess sidor hittas i samband med projektets databas.

Projektets databas verkade lämplig och den fungerade med samiska bokstavstyper. Databasen är dock inte ännu färdig utan kräver uppdateringar i framtiden. Även uppgifterna den innehåller måste fortsättningsvis bearbetas och förenhetligas, ty det är sannolikt att fel uppstått under inmatningen av data och en del uppgifter kanske är på fel ställe. De största problemen torde lösas då databasen får användare och feedback av dem. Inmatningen av data blir oavslutad under projektet på grund av för sträng tidtabell, men förhoppningsvis kan inmatningen fortsätta i de kommande projekten. Inalles har databasen utgjort den viktigaste och svåraste arbetsuppgiften inom projektet. För att kunna hålla tidtabellen, borde frågor gällande databasen ha ordnats upp innan själva projektet startade. En expert på frågor kring databaser borde även ha varit anställd av projektet. Personen skulle ha kunnat ansvara för enbart databasen.

Kisa Norsk skogsmuseum. Bild: Projektet Recalling, Sissel Mikkelsen, Várjjat.

4.3. Informations-spridning

Projektets informations-spridning skedde på de webbsidor som skapat för ändamålet <http://www.siida.fi/heritage>. Projektkoordinatörn ansvarade för innehållet på sidorna och de layoutades av Mervi Haavisto. Sidorna översattes och de finns att tillgå på nordsamiska, svenska, norska och engelska. Idén med webbsidorna var att beskriva projektet och hjälpa museerna till förståelse om hurdan material man i regel samlade i projektets kartläggning. På projektets webbsidor fanns ett elektroniskt frågeformulär på finska http://www.siida.fi/heritage/suomi/heritage_kysely.html. På norska http://www.siida.fi/heritage/norsk/heritage_kysely.html.

Övrig informations-spridning skedde i huvudsak via pressmeddelanden. Under projektets lopp publicerades fyra pressmeddelanden. Man diskuterade alltid på projektmötena om deras innehåll, varefter projektkoordinatörn skrev rent dem. Pressmeddelandena översattes varje gång till nordsamiska och spreds vida, så att de spreds till den finska pressen och dessutom till de samiska tidningarna på norska sidan, *Min Áigi* och *Aššu*, till den norskspråkiga samiska tidningen *Sagat* samt till alla länders samiska radiostationer (*YLE*, *NRK*, *SR Sámi radio*). Dessutom sändes pressmeddelandena varje gång till museernas och arkeologernas e-postlistor. Pressmeddelandena resulterade i ett flertal artiklar. I lokaltidningen *Inarilainen* i Enare och Utsjoki skrevs fyra gånger

om projektet (15.11. 2006, 27.6.2007, 10.10.2007 och 17.10.2007). I *Lapin Kansa* tre gånger (27.6.2007, 4.10.2007 och 2.11.2007). *Min Áigi* skrev om frågor relaterade till projektet 28.9.2007 och 24.10.2007, fastän den andra gången snarare handlade om frågor kring återbördandet av de osteologiska samlingarna. I svenska *Samefolket* publicerade en artikel i nummer 8.9/07, där man behandlade både projektet och seminariet om återbördandet av bensamlingarna som arrangerades i Åjtte hösten 2007. Museitidningen *Julius* skrev om projektet 24.11.2006. Finlands *Sámi radio* skrev om projektet på sina webbsidor 18.10.2007 och Sveriges radio P4 27.6.2007.

Dessutom gjordes ett antal radiointervjuer om projektet, till exempel till Rundradions kulturnyheter 10.7.2007, som publicerades i sammanfattad form på radiostationens webbsidor. *Sámi radio* gjorde även några intervjuer i samband med projektseminariet. NRK: s samiska kulturprogram *Árdna* gjorde även ett sammandrag av repatriationen till ett program, som sändes 20.12.2006, i programmet uppträdde bl.a. projektkoordinatören, en medlem av ledningsgruppen och chefen för Varanger Samiske Museum, Kjersti Schanche, samt dåvarande vicepresidenten för Norges sameting Johan-Mikkel Sara. Inför det offentliga öppnandet av databasen, på samiska nationaldagen 2008, intervjuades projektmedarbetaren Sunna Kuoljok både av sameradien i Sverige, för ett inslag som sändes 2008.01.31. Även Same-TV gjorde inför öppnandet ett inslag i Ođđasat, det samiska nyhetsprogrammet.

Förutom pressmeddelandena köpte projektet betalda annonser för att annonsera om projektets avslutande seminarium. Dessa annonser, vars grafiska utseende skapades av t.f. amanuens Sarianne Soikkonen, utkom i *Min Áigi* (21.9.2007), *Lapin kansa* (19.9.2007) och *Inarilainen* (19.9.2007). Efter projektet publicerade ännu ett pressmeddelande på initiativ av åtminstone Sveriges och Finlands parter. Pressmeddelandet berörde publicerandet av den offentliga databasens webbläsare. Pressmeddelandet resulterade i artiklar i både *Inarilainen* (6.2.2008) och *Lapin kansa* (7.2.2008). Alla pressmeddelandena finns bifogade till denna rapport (se bilaga 2, pressmeddelanden).

Om projektet informerades dessutom på vetenskapliga konferenser och seminarier för allmänheten ett flertal gånger såväl i projektets länder som i utlandet.

Mjölkstäva, Trondames distriktsmuseum. Bild: Projektet Recalling, Sissel Mikkelsen, Várjjat.

5. Kronologisk beskrivning av projektet

5.1. Det förberedande skedet

Enligt projektplanen hade projektkoordinatören för avseende att skapa en projektplan under de tre första månaderna av projektet, rekrytera och skola arbetarna samt göra upp en plan för informationsspridning och webbsidorna. I uppgifterna ingick även att skissera upp en definition av vad ett samiskt föremål är, begränsa det i projektet insamlade materialet, skapa ett frågeformulär, skapa kontakter till museer och institutioner genom att informera om projektet samt samla in preliminära uppgifter på basis av enkäten. Förutom att arrangera lednings- och referensgruppens möten, hörde det till projektarbetarnas uppgifter att göra upp resplaner.

April – maj 2006

Det gemensamma projektet Recalling Ancestral Voices. Repatriation of Sámi Cultural Heritage för Finlands Samemuseum Siida, Ájtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum och Norges Sameting startade 1.4.2006. Projektkoordinatörens tjänst söktes av 10 personer och tre av dem intervjuades per telefon. Till uppgiften valdes fil.mag., osteoarkeologen Eeva-Kristiina Lahti (numera Harlin), som inledde sitt arbete den 6 juni.

Juni 2006

Under juni månad planerades projektets logotyp och det officiella, utskrivbara brevpappret som innehåller alla finansiärernas logotyper. Projektets logotyp planerades som ett samarbete mellan projektkoordinatören och grafikern Hannu Tikkanen – för utseendet Tikkanen Workshop. Samarbetet med Åjtte och Norges sameting inleddes genast då projektkoordinatören hade startat sitt arbete. Den första mellanrapporten skrevs redan i juni för ansökningar om medel av Sveriges Sametings kulturråd och Svenska statens kulturråd. Projektkoordinatören startade försöken att få tag på noggrannare kataloguppgifter av de människoben som finns i museets utrymmen. Analysen hade gjorts för museet av fil. mag. Niklas Söderholm. Man försökte även få tag på benen originaldiarier av Helsingfors universitets centralmuseum. I juni deltog samemuseet Siida i ett projekt i Ukonsaari i Enare. Projektet arrangerades som ett samarbete mellan Giellagas-institutet och Arkeologiska läroämnet vid Uleåborgs universitet samt Forststyrelsen. Projektkoordinatören deltog i de arkeologiska fältforskningarna, verkade som informatör och gjorde osteologiska analyser utanför tjänstetid.

Nålhus, Kulturen i Lund. Bild: Projektet Recalling, Sunna Kuoljok, Åjtte.

Juli 2006

Under juni månad skapades och publicerades en annons, där man sökte efter projektarbetare. Texten för ansökan skrevs av projektkoordinatorn och den ombröts av samemuseets intendent Arja Hartikainen. I Finland ville man att projektarbetaren skulle inleda sitt arbete redan i början av september, men på grund av den pågående semestertiden ville man fortsätta ansökningstiden till slutet av augusti i Sverige och Norge. Slutligen valdes arbetarna i Sverige och Norge utan egentliga arbetsansökningar. I juli inleddes arbetet med att skapa ett frågeformulär och samtidigt dryftade man kriterierna i anslutning till formuläret, så som definitionen av ett samiskt föremål och materialets tidsmässiga begränsning. Frågeformuläret gjordes så enkelt som möjligt och därmed användarvänlig. Samemuseets amanuens Áile Aikio och adb-stödpersonen Pasi Aikio, som skapade webbformuläret, bistod i arbetet. Även planeringsarbetet för den blivande databasen inleddes. Man underhandlade om databasens egenskaper med museiamanuens Áile Aikio, adb-stödpersonen Pasi Aikio och museet Ájtttes Sunna Kuoljok. Näringsidkaren Hilla Tarjanne vann offerttävlingen för databasen. Webbsidornas planeringsarbete inleddes även. Projektkoordinatorn planerade ett samarbetsavtal för parterna inom projektet tillsammans med ekonomisekreterare Saara Proksi.

Augusti 2006

I augusti föreslog den norska parten att man istället för att skapa en egen databas skulle använda den norska Primus-databasen i projektet. Projektkoordinatorn fortsatte med att färdigställa webbsidorna genom att skriva texter och välja bilder. Áile Aikio och Arja Hartikainen bidrog till att skapa innehållet. Mervi Haavisto svarade för sidornas grafiska utseende och förverkligande. Sidorna publicerades på finska, svenska, norska, engelska och nordsamiska. Det första mötet för ledningsgruppen hölls i slutet av månaden i Jokkmokk. Under mötet meddelade Norges sameting att de flyttade över ansvaret för projektet till Varanger Samiske Museum. I slutet av månaden deltog och föreläste projektkoordinatorn i Jokkmokk 21–23.8 på ett internationellt seminarium för sameforskare.

September 2006

28 personer ansökte om platsen som projektarbetare på Siida. Till uppgiften valdes fil.mag., historikern Kati Vuontisjärvi. Bytet av ansvarig part i Norge offentliggjordes och projektets norska samarbetspartner blev Varanger Samiske Museum. Arbetet med webbsidorna fortskred under hela

september månad. I slutet av månaden sände man ett brev gällande frågeformuläret till museer och forskningsinstitutioner. I följebrevet informerades om projektets webbsidor, där frågeformuläret fanns. Följebrevet sändes till 330 finska och 117 norska museer och forskningsinstitutioner. I Sverige gjordes en liknande förfrågan redan år 2005, men ytterligare 25 museer/institutioner och 8 same-/hembygdsföreningar kontaktades. I september hölls ett telefonmöte för projektets ledningsgrupp. Vid mötet valde man Primus-databasen till projektdatabas. Valet stod mellan Primus och Tmi Hilla Tarjannes databas, som vunnit offerttävlingen i Finland. Underhandlingarna om att köpa databasen inleddes med *Museets datatjänst* (MDT), som är underställd *ABM-utvikling*. I mitten av månaden anordnade projektkoordinatören ett seminarium som berörde sommarens forskning som utförts i Ukonjärvi.

Trumhammare, Kajanalands museum. Bild: Projektet Recalling, Kati Vuontisjärvi, Siida.

5.2. Inventeringsskedet

Från oktober 2006 till september 2007 pågick projektets inventeringsskede. Till projektkoordinatörens uppgifter hörde att handleda och koordinera de respektive inventeringsarbetena i de olika länderna samt informera om projektets framskridande på webbsidorna och i annan media. Dessutom övervakade hon den ekonomiska situationen, planerade det avslutande seminariet och ansökte om medel för det sistnämnda. Till projektarbetarnas uppgifter hörde att besöka museer och institutioner, inventera och fotografera deras samlingar samt mata in de insamlade uppgifterna i databasen.

Oktober 2006

I oktober inledde projektarbetarnas sitt arbete och de fick handledning i att införskaffa arbetsredskap, så som bärbara datorer och kameror. Följebrevet sändes inalles fem gånger till museerna och svaren inkom så småningom från Finland och Norge. De uppgifter man fått matades in i exceltabeller i Finland. Norges projektarbetare ansvarade i huvudsak för underhandlingarna med *Museets datatjänest* gällande databasen. MDT meddelade att projektet borde resa till Oslo så att man kunde underhandla om frågorna på plats.

I oktober underhandlade man med Lapplands länsmuseum om att mata in uppgifter om museets samiska samlingar i projektets databas. I Sverige utfördes en första museiinventering då Sveriges projektarbetare besökte *Halmstads länsmuseum*. Dessutom deltog hon i två seminarier och bekantade sig med museet Ájttens utredning om de samiska föremålen och det osteologiska materialet i Sveriges och Europas museer.

November 2006

I oktober samlades ledningsgruppen och projektarbetarna i Enare. Ledningsgruppen beslöt att projektkoordinatören skulle delta i Repatriationskongressen som hölls på Grönland och skulle där föreläsa om projektet. Man beslöt också att projektets arbetsgrupp skulle resa till Oslo, så att frågor kring projektets databas skulle lösas. I början av månaden gjorde man upp ett första pressmeddelande om projektet.

I slutet av månaden underhandlade man med Finlands nationalmuseum och Museiverkets arkeologiska avdelning om att införa uppgifterna om deras samlingar i projektets databas. Projektkoordinatören deltog med ett anförande om sommarens forskningar i Ukonsaari i presentationen av Museiverkets fältarbeten tillsammans med Eija Ojanlatva från Forststyrelsen. Den 28 november reste projektkoordinatören, projektarbetaren Kati Vuontisjärvi och samemuseet Siidas adb-stödperson Pasi Aikio till Stockholm, där de fick sällskap av Sveriges projektarbetare. I Stockholm bekantade man sig med en svensk version av Primus-databasen som används av *Nordiska museet*. Följande dag fortsatte resan till Oslo, där man slog följe med Norges projektarbetare. Under resan bekantade sig projektets arbetsgrupp med Primus-databasen och dess

egenskaper samt med *Folkemuseets* samlingar. I slutet av november sände projektkoordinatorn en första betalningsansökning och mellanrapport till finansierarna.

I november kom projektkoordinatorn överens med arbetarna Ulla Toppari och Maisa Lukkari vid Österbottens museum att museets samlingar skulle överföras i projektets databas och tog kontakt med andra museer i Uleåborgs område samt började skapa en resplan. Sveriges projektarbetare bekantade sig med den tidigare utredningen och tog reda på praktiska frågor i anslutning till inventeringen. Den norska projektarbetaren bekantade sig med insamlade data och vidarebefordrade följebrev till de museer som man ännu inte fått svar av. Projektarbetaren tog hand om kontakten till *Museets datatjänst*.

December 2006

Den första december underhandlade projektets arbetsgrupp och samemuseet adb-stödperson Pasi Aikio med *Museets datatjänsts* arbetare Steinar Bjørneset och Espen Brekke. I underhandlingarna gick man igenom Primus egenskaper och funktioner. På grund av att databasen kan användas endast med ett språk i gången i vissa fält, beslöt man att införskaffa tre skilda databaser. man beslöt att MDT skulle leverera de översatta texterna och projektet skulle betala för att databasen översattes till finska. MDT lovade också att ta reda på ifall det fanns en möjlighet till att använda samiska bokstavstyper i databasen.

I december fick återbördandet publicitet i Norges *Sámi radio* och i det samiska kulturprogrammet *Árdna*. I programmet intervjuades bl.a. projektkoordinatorn, chefen för Varanger Samiske Museum, Kjersti Schanche, och viceordföranden för Norges sameting, Johan Mikkel Sara. I december började man skriva ansökan till Nordiska kulturfonden rörande anordnandet av det avslutande seminariet.

Projektarbetarna stod i kontakt med museer och försökte nå de museer som inte hade svarat på enkäten. Dessutom slog de fast tidtabeller angående inventeringen och planerade tidtabeller i praktiken.

Januari 2007

I början av januari drog sig MDT ur samarbetet gällande Primus-databasen. Projektkoordinatören slutförde projektets ansökning om medel av Nordiska kulturfonden och fyllde i webbansökningen på webben. Då ansökningen var gjord översattes den till svenska så att man samtidigt kunde ansöka om medel av Sveriges och Norges sameting. I slutet av månaden samlades projektarbetarna i Levi, där man kom överens om innehållet och föreläsarna vid det avslutande seminariet. Till talare vid seminariet beslöt man att bjuda in arbetare från samemuseerna och från museerna som handhar stora samiska samlingar, politiker, forskare och sådana hantverkare som kunde ha nytta av museisamlingarna i sitt arbete. Dessutom ville man att forskare, som kunde berätta om återbördanden av kulturarv i andra delar av världen, skulle uppträda med föredrag. Man ville särskilt höra om återbördandet mellan Danmark och Grönland. På mötet underhandlade man även om den blivande databasen. Man beslöt att göra en förfrågan om saken på nytt av bl.a. näringsidkaren Hilla Tarjanne.

Under januari månad ordnade projektarbetarna med praktiska frågor rörande resor och stod i kontakt med museer och institutioner. Finlands projektarbetare inventerade i Nellims hotells samlingar. I Sverige gjordes inga museibesök utan projektarbetaren stod i kontakt med museer och institutioner via e-post och telefon. Norges projektarbetare besökte *Trondarnes distriktsmuseum*.

Skoband, Salten museum avd. Bodø. Bild: Projektet Recalling, Sissel Mikkelsen, Várjjat.

Februari 2007

I början av februari förfärdigade projektarbetaren föredraget till Grönlands Repatriationskongress. I föredraget behandlades det pågående projektet, situationen för administrationen av det samiska kulturarvet och allmänt situationen för repatriationen i projektländerna. I konferensen deltog bl.a. chefen för samemuseet Tarmo Jomppanen, professorn för samisk kultur Veli-Pekka Lehtola och vicepresidenten för Norges sameting Johan Mikkel Sara. Ett stort antal deltagare från Europas och de nordiska ländernas museer hade samlats på Grönland, men från Finland fanns ingen representant på plats (<http://www.natmus.gl/con2007/index.html>). I februari samlades ledningsgruppen för möte i Enare. I mötet deltog också en representant för Lapplands länsstyrelse, Satu Ihanamäki. På mötet fattade man ett beslut om att beställa projektets databas av Tmi Hilla Tarjanne. Man beslöt även att projektkoordinatorn skulle göra upp en projektplan för ett fortsatt projekt. I följande projekt skulle man fortsätta att arbeta för att nå målsättningarna och utöka inventeringen till museer utanför Norden. I slutet av månaden levererades en mellanrapport och en betalningsansökan till finansierarna.

I februari inventerade och fotograferade Finlands projektarbetare samlingarna i Österbottens museum och Tornedalens länsmuseum samt i Kajanalands, Kuopios, Nurmes och Pokas museer. Sveriges projektarbetare representerade projektet vid marknaden i Jokkmokk, stod i kontakt med museer och fortsatte med att göra förberedelser för resor. I slutet av månaden rubricerade Sveriges Sameting att de krävde att få samiska bensamlingar återbördade och begravda på nytt. Frågan diskuterades i media och pressen konsulterade projektarbetaren Sunna Kuoljok gällande frågan. Norges projektarbetare besökte *Norsk skogsmuseum*, *Glomdalsmuseet* och *Hadeland folkemuseum*. Dessutom stod hon i kontakt med museer och gav råd i frågor rörande samiska föremål åt museerna.

Mars 2007

I början av mars underhandlade projektarbetarna och Hilla Tarjanne om egenskaperna för Access-databasen – föregångaren till den egentliga databasen. Projektarbetarna samlades i Jokkmokk, där man bekantade sig med en preliminär Access-databas och planerade ett pressmeddelande. Dessutom diskuterade man om den offentliga webb läsarens egenskaper i projektets blivande databas. Även praktiska problem i och resultat av inventeringen diskuterades. Man fattade beslut om att underhandla med projektarbetarna och Hilla Tarjanne vid ett möte i maj i Helsingfors gällande den slutliga databasens byggnad och egenskaper. Samtidigt framkom de första problemen med dataöverföringarna. Databasen WinRegimus används i den norska sidans museer. Ur databasen

kunde man inte överföra data så lätt till en annan databas, utan man behövde utomstående konsulthjälp för ändamålet.

Under mars månad fortsatte projektarbetarna med att värva talare i alla länder till projektets avslutande seminarium. Finlands projektarbetare stod i kontakt med museer, som hon hade besökt, och fortsatte med att utföra arbeten i anslutning till besöken så som bildbearbetning. Dessutom föreslog hon rättelser till Access-databasen åt Hilla Tarjanne. I mars deltog projektarbetaren i inventering av Johti Sáp melaččat ry: s samlingar i Hetta i sällskap av projektkoordinatorn, samemuseets amanuens Áile Aikio och museibiträde Marjo-Riitta Rantamáki. Sveriges projektarbetare utförde inventeringar i Skellefteås, Västerbottens, Malmös, Lunds och Helsingborgs museer. Dessutom bearbetade hon det inventerade materialet, behandlade fotografier och förberedde sig för förestående resor. Norges projektarbetare inventerade samlingarna i Altas museum.

April 2007

I början av april fortsatte man med att förbereda projektets avslutande seminarium. projektkoordinatorn deltog och höll föredrag vid arkeologidagarna under temat "Arkeologins samhällseliga betydelse och arkeologiska glädjeämnen" ("Arkeologian yhteiskunnallinen merkitys ja arkeologisia ilonaiheita"). Anförandets rubrik löd "Det samiska kulturarvets betydelse och ställning i Norden" ("Saamelaisen kulttuuriperinnön merkitys ja asema Pohjoismaissa"). Projektkoordinatorn inventerade i Museiverkets arkeologiska avdelnings topografiska arkiv. Under inventeringen dryftades det arkeologiska materialets begränsningar gällande tid och område. Man kom fram till att man i inventeringen skulle fästa uppmärksamhet vid material från och med järnåldern i Enares, Utsjokis, Sodankyläs, Sallas, Savukoskis, Kittiläs och Kuusamos områden. I april beslöt man att alla projektets arbetare samt samemuseets adb-stödperson skulle resa till Helsingfors den 21 maj för att underhandla med Hilla Tarjanne om projektets databas. Samtidigt skulle man hålla projektmöte.

I april behandlade Finlands projektarbetare bildmaterial till projektets databas, planerade nya museibesök, matade in insamlat material i databasen och bekantade sig med databasens funktioner. Projektarbetaren besökte Muonios hembygdsmuseum, Torassieppis Lomapallas, Kittilä hembygdsmuseum och Särestöniemi. Sveriges projektarbetare stod i kontakt med museer och informerade museipersonalen om projektet samt besökte Sveriges sameting i Kiruna med anledning av projektet. Sveriges Sameting och projektet planerade ett samarbete angående inventering och

återbördande av samiskt benmaterial. I april reste Norges projektarbetare till Alta museum för att fotografera de föremål i samlingarna som återstod att dokumentera.

Ackja, Helsingborg museum/Kulturmagasinet. Pulkan tillhörde Nils Paulus Länta, från Kvikkjokk. Bild: Projektet Recalling, Sunna Kuoljok, Ájtte.

Maj 2007

I maj planerade man i samemuseet programmet för de nationella arkeologidagarna. Dessutom skrev man en forskningsplan för utgrävningarna i Ukko i Ukonjärvi. Projektet är ett samarbete mellan samemuseet, Giellagas-institutet, Arkeologiska läroämnet vid Uleåborgs universitet och Forststyrelsen. I maj svarade man till några museer gällande förfrågningar, som hörde till kulturarvsbranschen. Finlands projektarbetare deltog i mötet för projektet MUSKU (Museerna i skick) som anordnades i museets utrymmen. På mötet diskuterades om olika projekt och i allmänhet om Lapplands museer. Projektkoordinatören fortsatte att inventera i samlingarna i Museiverkets arkeologiska avdelning. Projektet höll möte i Helsingfors, där man planerade det avslutande seminariet och skrev ett pressmeddelande. Dessutom diskuterades man egenskaperna i Access-databasen och den blivande databasen. Projektarbetarna redogjorde för sina museibesök och problem i anslutning till dessa löstes tillsammans. Den ena dagen bekantade man sig vid de finskugriska samlingarna vid Nationalmuseum och Kulturernas museum. Efter projektmötet samlades projektets arbetsgrupp och adb-stödpersonen Pasi Aikio hos Hilla Tarjanne, där man kom

överens om frågor gällande databasen. I slutet av månaden skrev projektkoordinatören en mellanrapport och en betalningsansökan till finansiärerna. I maj beviljade Nordiska kulturfonden 125 000 danska kronor (dvs. strax under 17 000 euro) till samemuseet för arrangerandet av det avslutande seminariet. På projektets webbsida skapades ett eget blad för att informera om seminariet (<http://www.siida.fi/heritage/svensk/seminaari.html>).

Finlands projektarbetare fortsatte med att bearbeta bilder och överföra data i databasen. Dessutom skrev hon reserapporter, -räkningar och -bestämmelser samt organiserade kommande resor. Projektarbetaren inventerade museisamlingarna i Lusto i Punkaharju och i Kuopio ortodoxa kyrkomuseum. Sveriges projektarbetare besökte Nordiska Museet och Etnografiska Museet i Stockholm. I museerna digitaliserades gamla föremålskort och man diskuterade om att leverera data till projektets databas. Norges projektarbetare inventerade i Senja-museet, Bardus museum, Norges tekniska museum i Oslo och i Kulturhistoriska museet i Oslo.

Juni 2007

I juni arbetade två praktikanter från statsförvaltningen i projektet, Iris Harlin och Kaisa Tapiola från Giellagas-institutet vid Uleåborgs universitet. Praktikanterna matade in material som insamlats via projektet i preliminära Access-filer och gjorde några översättningar från finska till nordsamiska.

Sveriges Sameting beviljade 16 000 svenska kronor åt Åjtte för projektseminariet. Ledningsgruppen samlades i Varangerbotten i Varanger Samiskt Museum och på mötet diskuterades projektets framskridande och det avslutande seminariet. Projektkoordinatören skrev en engelskspråkig artikel för den på Grönland arrangerade Repatriationskongressens publikation. I juni publicerades ett pressmeddelande och annonserades om projektets avslutande seminarium på flera e-postlistor. På basis av pressmeddelandet publicerades små artiklar i *Inarilainen* och *Lapin Kansa*. Norges samers tidning *Min Áigi* intervjuade projektkoordinatören per telefon och intervjuer gjordes även av *Sámi radio* och *Radio Inari*. Radiointervjuerna behandlade de arkeologiska forskningarna på Enareområdet. I juni gjorde Helsingfors universitet utgrävningar i Nukkumajoki i Enare. På museet hölls en presskonferens, där Petri Halinen, som ledde utgrävningarna, berättade om undersökningarna. Projektkoordinatören verkade som arrangör, informatör och speaker för tillställningen. Interreg-sekreteraren för Sveriges Sameting, Ella-Britt Utsi Jannok, gjorde även en regelmässig granskning av projektet. Man fortsatte med att värva talare till projektets avslutande seminarium. I juni fick man många positiva svar.

Finlands projektarbetare fortsatte med att behandla bilder och överföra det material hon samlat i databasen. Man utförde en inventering utfördes i Sevettijärvis samlingar och samlingarna vårdades. Sveriges projektarbetare deltog i sametingets möte i Stockholm, där man diskuterade om de samiska benens situation i svenska museer och institutioner. Hon representerade projektet och museet på seminariet arrangerat i Ájtte, där man diskuterade om museets och sametingets samarbete gällande benmaterialet. Dessutom intervjuades hon om projektet och återbördande av de samiska bensamlingarna i *Samefolket* och *Sámi radio*. Norges projektarbetare bearbetade det material hon samlat in på sina museibesök.

Silverkåsa. Tornedalens länsmuseum. Bild: Projektet Recalling, Kati Vuontisjärvi, Siida.

Juli 2007

I juli var projektkoordinatorn på årssemester, men intervjuades två gånger i Rundradions kulturnyheter och Norges *Sámi radio* gällande återbördandet av benmaterialet.

I juli matade projektarbetaren in data i projektets databas och inventerade i Kirsti Pokkas hemmuseum, i Jyväskylä och i Tavastehus. I slutet av månaden höll hon årssemester. Sveriges projektarbetare höll årssemester i tre veckor. Norges projektarbetare bearbetade det material hon samlat i databasen och stod i kontakt med museer som har samiska samlingar. Projektarbetaren stod i kontakt med Aksis-avdelningen vid Bergens universitet. Med avdelningens hjälp upprätthålls

databasen WinRegimus, som innehåller data som kan konverteras till projektets databas.

Projektarbetaren inledde sin årssemester i juli.

Augusti 2007

Man fortsatte med att arrangera projektets avslutande seminarium genom att rekrytera talare, ta emot anmälningar och ordna logi för deltagarna. I Ukko i Ukonjärvi utfördes arkeologiska utgrävningar med lovande resultat. utforskningarna gjordes som ett samarbete mellan samemuseet Siida, Giellagas-institutet vid Uleåborgs universitet, läroämnet arkeologi vid Uleåborgs universitet och Forststyrelsen. I utforskningarna deltog projektkoordinatören och Kaisa Tapola, som var praktikant från statsförvaltningen. På ön lokaliserades en seitesten och vid dess fot gjordes provgrävningar, där man tillvaratog några hundra ben för osteologisk analys. projektarbetarna fick använda sig av en första version av projektets databas producerad av Tmi Hilla Tarjanne. projektkoordinatören deltog i Nordanvinden-seminariet (Davvehieibma) arrangerat av det samiska områdets utbildningscentral (Saamelaisalueen koulutuskeskus) och hon höll ett kort anförande om projektet. I början av månaden deltog man i de nationella arkeologidagarna. Guidningar om stenåldern hade arrangerats för barnen och för den äldre publiken förevisades fältforskningarna som gjorts i Enare sommaren 2007. Projektkoordinatören ansvarade huvudsakligen för programmets förverkligande tillsammans med museibiträdet Marjo-Riitta Rantamäki och projektarbetaren Kati Vuontisjärvi. I slutet av månaden höll man ett projektmöte i Enare, där man diskuterade arrangerandet av projektseminariet och förändringar i projektets databas. Nästa dag fortsatte mötet gällande frågor kring databasen i sällskap av Hilla Tarjanne och Pasi Aikio.

Finlands projektarbetare återvände från sin årssemester 6.8. Efter att ha återvänt till arbetet skötte hon praktiska ärenden gällande projektet och resor, så som att skriva rapporter och bearbeta material som samlats till projektet. Man inventerade i Tammerfors museer och en inventering gjordes även tillsammans med projektkoordinatören till ett sameviste Kaapin Jouni Dessutom deltog hon i anordnandet av arkeologidagarna och i själva dagarna bl.a. med att fotografera och använda auditoriets apparatur. Sveriges projektarbetare återvände till arbete under andra veckan i augusti. Hon deltog i mötet i Ájtte, där Sveriges Sameting och Statens Historiska museum diskuterade om sametingets krav på att återbörda alla osteologiska samiska samlingar. Projektarbetaren bekantade sig med projektets databas och prövade dess funktioner samt gav feedback och förbättringsförslag rörande databasen. I Sverige anställdes i augusti en ny arbetare, i vars uppgifter ingick att fylla i projektets databas. Norges projektarbetare återvände från sin semester 10.8 och fortsatte med att bearbeta det

material hon samlat från museerna. Dessutom stod hon i kontakt med museer som administrerar samiska föremål och även med Aksis-avdelningen som sköter konverteringen av WinRegimus.

September 2007

Under september månad upptog projektets avslutande seminarium mycket tid. Vid sidan av de praktiska arrangemanget var man tvungen att handleda talarna och andra deltagare skriftligen på flera språk och hjälpa till med frågor rörande logi. Även tolkarna måste bokas. Ett pressmeddelande skrevs om det avslutande seminariet och det publicerades i *Min Áigi*. Projektets egna sidor och museets sidor uppdaterades med seminarieuppgifterna. Om seminariet annonserades i *Min Áigi*, *Inarilainen* och *Lapin kansa*. Annonser planerades och ombröts av t.f. amanuens Sarianne Soikkonen. Man informerade om seminariet via många e-postlistor vid sidan om tidningarna. Seminariet väckte intresse och bl.a. en del av Norges samemuseers förening deltog i seminariet och deras möte anordnas i samband med detta. Man planerar en fortsättning på seminariet, ty Nordiska samerådet arrangerar ett seminarium hösten 2008, som berör frågor kring kulturarvet. Flera personer frågade om möjligheterna att följa med seminariet på webben eller på video, men det fanns tyvärr inga möjligheter att erbjuda dylika tjänster. I enlighet med projektplanen skulle projektarbetarna avsluta sitt arbete i september. Man förlängde dock Sunna Kuoljoks och Kati Vuontisjärvis arbetsavtal ända till slutet av projektet, och Sissel Mikkelsen fortsatte med sitt arbete till slutet av oktober.

Finlands projektarbetare deltog i skrivandet av seminariets pressmeddelande, arrangerandet av seminariet och förberedelsearbetet med olika seminariematerial. I projektets databas sparade man föremålsuppgifter från Tavastlands museum och inventering utfördes i Utsjoki sjukstuga. I slutet av månaden skrev projektarbetaren och förberedde sitt eget anförande och deltog i arrangerandet av seminariet. Sveriges projektarbetare deltog i två seminarier som hölls i Åjtte och på en bildbehandlingskurs som hölls på Riksantikvarieämbetet, i Stockholm. Dessutom skötte hon om frågor i anslutning till projektet, svarade för rapporteringen på Sveriges sida och gjorde betalningsansökningar, hjälpte till med att arrangera det avslutande seminariet och förberedde sitt anförande för projektseminariet. I Norge anställdes en person att fylla i projektets databas och behandla bildmaterial så att det är anpassat för databasen. Projektarbetaren stod i kontakt med de kommande föredragshållarna och förberedde sitt anförande. Hon gjorde även en ansökning om medel för projektseminariet till Norges sameting.

Amanuensen för samlingarna i samemuseet Áile Aikio på projektets avslutande seminarium. Bild: Projektet Recalling, Kati Vuontisjärvi Siida.

5.3. Skedet för efterarbete

I skedet för efterarbete skulle projektkoordinatören leverera en rapport, som innehöll ett förslag om fortsatta åtgärder, samt uppdatera och fylla ut webbsidorna. Övriga uppgifter var att arrangera ett möte för lednings- och referensgruppen, göra ett bokslut och slutbetalning samt ansöka om finansiering för projektets seminarium.

Oktober 2007

Under de första dagarna i oktober fortsatte man med att arrangera projektets avslutande seminarium. Seminariet varade i tre dagar och det lyckades väl (bilaga 3 rapport över projektseminariet). Det fanns som bäst 80 deltagare på seminariet och talare från Finland, Sverige, Norge, Danmark, Grönland och Alaska. Seminariet finansierades av Nordiska kulturrådet, Sveriges Sameting, Norges sameting och projektet Recalling. Seminariet tolkades med hjälp av sex tolkar till engelska, nordsamiska och finska. Projektseminariet fick synlighet i *Lapin Kansa* (4.10) och *Inarilainen* (10.10 och 17.10). *Sámi radio* tog upp seminariet vid två tillfällen. *Min Áigi* skrev om återbördandet

av den 24.10. Projektkoordinatören underhandlade ännu med Nationalmuseum om detaljer gällande en flyttning av samlingarna, gjorde inventering i Etnologiska avdelningens arkiv och deltog i ett seminarium rörande verklig tillgänglighet till kulturarvet. Under följande vecka samlades projektet en sista gång i Rovaniemi. Mötets viktigaste ärende var de förändringar som skulle göras i databasen och egenskaperna för den offentliga webbversionen. Andra diskussionsämnen var pressmeddelandet för seminariet och planeringen av nästa projekt. Man beslöt att projektkoordinatören inte skulle förfärdiga en egentlig projektplan, ty hon hade inte tid för det och ty projektmuseumerna (Siida, Ájtte och Varjját) redan hade kommit överens om ett fortsatt projekt från och med början av år 2008. Nästa dag träffade man samemuseets adb-stödperson Pasi Aikio och Hilla Tarjanne. Under dagens lopp redde man ut frågor rörande databasen och man slog fast tidtabeller gällande databasen och dess offentliga webbversion. Man beslöt att Hilla Tarjanne gör ett avtal om de frågor som man kom överens om under mötet. Avtalet undertecknas sedan av Tarmo Jomppanen. Under slutet av månaden skrev projektkoordinatören på rapporten över projektseminariet och skötte om seminarieräkningar samt arrangerade andra saker rörande seminariet. I slutet av månaden deltog projektkoordinatören i att skriva texter i anknytning till projektets webbsidor.

Finlands projektarbetare inventerade Alvar Kujalas samlingar i Lomajärvi och Regina Holmbergs samlingar i Nuorgam. Dessutom arbetade hon med frågor rörande databasen, så som överförande av samlingarnas data och matade in uppgifter i projektets databas. I slutet av månaden deltog hon i att skriva texter för webbsidorna om projektets databas. I oktober anställde Ájtte en extra arbetare. Den nya arbetaren skulle arbeta med att konvertera museets egen databas, fylla i uppgifter gällande etnografiska föremål och mata in data på lulesamiska i projektets databas. Projektarbetaren inventerade i Världskulturmuseet i Göteborg. I Norge fortsatte man att samla in uppgifter från museerna, liksom även med att mata in data i projektets databas. I Norge talade man mycket om kravet på återbördande särskilt gällande bensamlingarna. Av museerna fick man data om deras samlingar. I framtiden kommer man att fortsätta med att samla in uppgifter trots att projektet avslutas.

November 2007

I november undertecknade museichef Jomppanen ett avtal om databasen med Tmi Hilla Tarjanne. Avtalet gäller underhållet av databasen till slutet av år 2010. Man beslöt att webbversionen av databasen skulle publiceras först på vårvintern och att Sunna Kuoljok skulle informera allmänheten

om saken. Efter publiceringen skulle förfrågningar gällande databasen eller utfyllnadsuppgifter styras till e-postadressen kuva-arkisto(at)samimuseum.fi och de skulle i framtiden besvaras av amanuens Áile Aikio, som kommit överens om saken tillsammans med projektkoordinatören. Före Aikio återkom till jobbet skulle t.f. amanuensen för samlingarna Sarianne Soikkonen sköta om ärendet. I början av november publicerades ett pressmeddelande rörande seminariet och på basis av meddelandet utkom artiklar i *Lapin Kansa* (2.11) och *Inarilainen* (14.11). Projektkoordinatören skrev och redigerade de två sista mellanrapporterna och skötte om räkningar och brevväxling i anknytning till seminariet. Även den offentliga föremålsdatabasens texter slutfördes och översattes till svenska, norska, nordsamiska, enaresamiska, skoltsamiska, lulesamiska och sydsamiska. Den 12 deltog projektkoordinatören och projektarbetaren på en projektdag i Ivalo. I november anställdes studeranden i samiska språk och samisk kultur, Iris Harlin, som varit praktikant från statsförvaltningen. Hon skulle fylla i nordsamiska benämningar i projektets databas. Det sista mötet för ledningsgruppen ordnades i hotell Davvi i Karesuvando torsdag 8.11. Projektkoordinatören bearbetade ännu själv det arkeologiska material hon samlat i lämplig form i en Access-fil, innan den sändes till Hilla Tarjanne, och arkiverade projektmaterialen. Den första offentliga versionen av projektets databas kunde testas den 15 november och man höll ett telefonmöte om versionen den 21.

I början av månaden matade projektarbetaren in föremålsdata från Finlands hantverksmuseum, Lomapallas i Torassieppi, Kumo lantbruksmuseum, Kirsti Pokkas hemmuseum, Posio hembygdsmuseum, Finlands ortodoxa kyrkomuseum samt Kittilä vildmarkscentrum i projektets databas. Dessutom arbetade hon med digitalt flyttbart material från olika museer och definierade bevaringsplatser för data i den nya databasen. Hon rättade även redan befintliga uppgifter i projektets databas. Projektarbetaren bearbetade bildmaterial och valde lämpliga bilder till olika projektrapporter. Projektarbetaren handledde museibiträdet Marjo-Riitta Rantamäki i att använda projektets nya databas och arkiverade material i anslutning till projektet. Den 19 tog projektarbetaren ut årssemester, men trots allt bekantade hon sig med den offentliga versionen av projektets databas och deltog i telefonkonferensen som berörde den offentliga databasen 21.11. Sveriges projektarbetare skötte om löpande ärenden och handledde de anställda. Dessutom arbetade hon med att sköta om de slutliga gireringarna och gjorde den avslutande betalningsansökan samt skrev sin slutrapport och arkiverade projektmaterialen. Norges projektarbetare bearbetade de nationella webbsidorna i anslutning till projektets databas samt skrev sin slutrapport. Man fortsatte med att fylla i databasen. I Norge har ett företag vid namn Aksis vid Bergens universitet anställt för att konvertera data från databasen WinRegimus till projektets databas (de flesta av de norska museerna använder ännu WinRegimus). Uppgiften är arbetsdryg och för tillfället pågår endast

utredningsarbetet, på basis av vilket man kan estimerar hur mycket tid och medel som går åt ifall man börjar med konverteringsarbetet. På grund av att det finns en del medel till övers efter att projektet avslutas, kommer den norska parten att ansöka om att få använda pengarna ännu efter att projektet avslutats. Arbetet i Norge är på hälft och att slutföra det kräver tilläggsfinansiering.

6. Museiinventeringarna och museerna som administrerar samiska föremål

Helsingborg museum/Kulturmagasinet: museets föremål har plockats fram på konserveringsenheten för att inventeras av projektet. Bild: Projektet Recalling, Sunna Kuoljok, Åjtte.

6.1 Norge

I Norge finns ca 900 museer. För tillfället pågår en sammanslätningsprocess, där museerna förenas under samma administration. En museigrupp som står under en gemensam administration kan bestå av 3–15 museer och i dem kan finnas hundratals anställda. I den här rapporten används definitionen ”museum” då man talar om den nuvarande underinstitutionen eller avdelningen, inte alltså angående den sammanslagna helheten. Tack vare sammanslätningsprocessen sändes frågeformuläret allmänt till huvudmuseet. På grund av att sammanslätningsprocessen ännu inte är slutförd, kunde enkäten inte alltid nå alla underavdelningar, varför den ibland måste sändas flera gånger.

Norges sameting administrerar 11 samiska museer. Ett samiskt museum definieras så, att museet bör beröra frågor kring samisk historia, kultur och samhälle i sin verksamhet och museet bör vara villigt att administreras av sametinget. Museerna, som är underställda sametinget, har även varit tvungna att ingå i sammanslagningsprocessen och en del ha smulit samman till den s.k.

Nordvestsamisk museumssiida, i vilken följande museer ingår: *De samiske Samlinger*, *Karasjok*, *Kautokeino bygdetun*, *Kautokeino*, *Porsanger museum*, *Lakselv* och *Kokelv sjøsamiske museum*, *Kokelv*. Den följande sammanslagningen benämns *Tana og Varanger museumssiida*, i vilken följande museer ingår: *Varanger Samiske Museum*, *Varangerbotn*, *Tana museum*, *Tana*, *Østsamisk museum*, *Neiden* och *Savio-museet*, *Kirkenes*. De övriga museerna har ännu inte sammanslagits och de fungerar mera lokalt i tätt samarbete med andra samiska institut. Sådana museer är *Gallogiedde samiske museum*, *Evenes*, *Árran lulesamiske museum*, *Drag i Tysfjord* och *Saemien Sijte*, *Snåsa*.

6.1.1. Museinventeringen i Norge

I frågeformuläret som sändes hösten 2006 per telefon eller e-post, tog man kontakt med 200 museer, vars verksamhet inbegriper arkeologi, historia eller kulturhistoria. Dessutom tog man kontakt med alla museer i följande områden: Finnmark, Troms, Nordland och Trøndelag (*Finnmark*, *Troms*, *Nordland* og *Trøndelagsfylkene*). 50 av dessa 200 museer hade 25 000 samiska föremål i sina samlingar.

Alla museer svarade inte på enkäten eller erbjöd inte data till projektet och en del av dem kommer att ge uppgifter i framtiden. Största delen av museerna har inte registrerat sina samlingar i enlighet med etnicitet, vilket gör det svårare att få fram exakt data om de samiska samlingarnas omfattning. Föremål kan sökas i de kartotek museerna använder eller med sökord i de databaser, men även på basis av material eller dekorationsteknik (t.ex. *samer*, *samisk*, *kofte*, *bellingbukser*, *kommager*, *skinn*, *tinntrådsbrodering*). Däremot är föremål, så som verktyg eller hushållsredskap, sällan registrerade som samiska föremål, fastän ägaren har varit sam. Det finns iallles 24460 samiska föremål. I verkligheten är antalet större, ty många museer har inte haft möjlighet att ge ett exakt antal över de samiska föremål de administrerar. I de samiska museernas samlingar finns ca 10937 föremål, men inte heller denna summa är exakt ty en del museer har inte angivit åt projektet hur många föremål de administrerar. I alla museer har man inte katalogiserat de samiska föremålen. Dessa museer har nämnts i informationstexten i den offentliga webbversionen av databasen, men i databasen saknas uppgifter om de föremål de administrerar.

I alla museer ställde man sig positivt till projektet och projektarbetaren mottogs med vänlighet. Man har ställt sig positivt till att publicera bilder av föremålen i den offentliga databasen på webben med förutsättningen att det administrerande museet nämns. En del museer har till och med varit villiga att fotografera sina föremål, ifall man så önskat. Det är känt att det kan finnas gränser för kännedomen av de samiska föremålen och samisk historia, men man har ändå strävat till att ta väl hand om materialet.

Under museibesöken har man fått den uppfattningen att museerna delvis har för litet resurser och delvis brist på kompetens så att man kunde skapa goda utställningar eller i övrigt använda materialet i informations-spridningssyfte. Kvaliteten på museernas bevaringsutrymmen varierar. De stora nationella museerna har tillräckligt bra bevaringsutrymmen för föremålen, men å andra sidan är de stängda och föremålen kan ses endast om de på förhand beställs fram. Små museer har ofta inte tillräckligt bra bevaringsutrymmen, så materialet är utsatt för slitage, stölder, eldsvådor etc. I vissa fall verkar det som om det är ganska fritt att ta sig en titt i samlingarna, vilket gör att stöldrisken ökar. Nedan följer en beskrivning av de museer som besökts under projektets gång.

Trondarnes distriktsmuseum, Harstad

Trondarnes distriktsmuseum i Harstad, är en sammanslagen enhet, som består av åtta olika avdelningar. Samlingarna är fördelade på olika orter (bl.a. i *Klyngetun*). Museet har 32 samiska föremål. Det verkliga antalet kan vara större, ty föremålen har inte katalogiserats enligt etnicitet. En del föremål har inte alls katalogiserats och en del som varit borttappade kom till rätta under besöket. Största delen av föremålen är inte fotograferade. Museet använder en Primusdatabas. I museets huvudbyggnad har samlingarnas utrymmen luftkonditionering, men i de åtta andra byggnaderna finns ingen.

Norsk skogmuseum, Elverum

Norsk skogmuseum, i Elverum, är ett museum, där det finns ialles 41 samiska föremål. Det var inte möjligt att få reda på det exakta antalet, ty det fanns få katalogiseringsuppgifter. Museet använder Primusdatabasen. Museet har en fotograf, så det är möjligt att få bilder av god kvalitet av dem. Några föremål finns i bevaringsutrymmena, en del förevisas i utställningen. Museet har egna lager för läder/textilier och trä/metall.

Glomdalsmuseet, Elverum

Glomdalsmuseet, Elverum. Museet har ca 20 samiska föremål, av vilka största delen införskaffades till utställningen för förfärdigades år 1994. Föremålen har tillverkats av en samisk hantverkare. Det finns en lista över föremålen, men den var försvunnen under besöket. Föremålen är okatalogiserade, men det är meningen att de katalogiseras under närmaste tid. Alla föremål finns i lagerutrymmena. Museet har lager för läder/textilier och trä/metall.

Vagga, Glomdalsmuseet. Bild: Projektet Recalling, Sissel Mikkelsen, Várjjat.

Hadeland folkemuseum, Jaren

Hadeland folkemuseum, Jaren. I museets samlingar finns 5 samiska föremål och de är fotograferade. Dessutom finns det två föremål, som kan vara samiska. Museet använder sig av Primusdatabasen. Föremålen har kommit till samlingarna genom en präst vid namn Nilsen, som verkade i Talvik utanför Alta i slutet av 1800-talet. Han levererade föremålen till Hadeland, där han fortsatte med sitt prästämbete. Samlingen heter "Pastor Nielsens samling". Föremålen förevisas i en utställning på sommaren i den kulturhistoriska byggnaden och på vintern i den moderna byggnaden.

Alta museum, Finnmark

Alta museum har 221 samiska föremål. Största delen av föremålen är fotograferade med svartvit film på 1970-talet. Största delen av föremålen härstammar från Anny Karlsens samlingar. Hon ledde Finnmark husflidslag på 1900-talet. Det är svårt att definiera, vilka föremål som är samiska, ty de är inte katalogiserade enligt etnicitet. Föremålen bör däremot sökas med termer så som ”samisk”, ”havssamisk”, ”skinn” osv. I en del fall kan efternamnet eller gårdsnamnet vittna om samiskt ursprung. Frånsett de föremål, som museet anser vara samiska, lade man märke till några nya fynd i samband med inventeringen. Föremålen finns både utställda och i museets lager. Museet har läder/textil- och trä/metallager. Dessutom har museet en betydande samling material (t-skjortor, arkivmaterial), som hör ihop rörelsen mot med byggandet av dammen vid Kautokeino-Alta på 1980-talet.

6.1.2. Olika museers samlingar

Nedan beskrivs allmänt hurdant samiskt material som finns i samlingarna i Norges museer utgående från nuvarande (2007) data.

Aust-Agder kulturhistoriske senter, Arendal, Aust-Agder

I museets samlingar finns sex samiska föremål. Ibland dem finns bl.a. en modell av en pulka. De historiska föremålen tillhör den etnografiska samlingen och de moderna föremålen hör till läromaterial för industriell design.

Tana og Varanger museumssida/ Várjjat Sámi Musea, Varangerbotn, Finnmark

Museet administreras av sametinget och räknas därför till gruppen samemuseer. I museets samlingar finns ca 1500 föremål. I samlingen ingår en del kläder och rikligt med verktyg, hushållsredskap samt material som hör ihop med olika näringsfång. I samlingarna ingår ca 150 arkeologiska föremål och 150 duodji- dvs. konsthantverksföremål. En del av de arkeologiska föremålen som ingår i samlingen är lånade från Tromsøs museum. I museets samlingar ingår Abraham Mikkelsens samling, som härstammar från *Amtmannsgamme*. I samlingarna finns även föremål från de samiska områdena i Sverige, Finland och Ryssland. Dessa föremål hör till den moderna samlingen av samiska hantverksvetyg.

Tana og Varanger museumssiida/Tana Museum, Polmak, Finnmark

Museet är administrerat av sametinget och räknas därför som ett samemuseum. I museets samlingar finns ca 2000 samiska föremål.

Tana og Varanger museumssiida/ Østsamisk museum, Neiden, Finnmark

Museet är administrerat av sametinget och räknas därför som ett samemuseum. Museet är ännu under byggnad.

Tana og Varanger museumssiida / Savio-museet, Finnmark

Museet är administrerat av sametinget och räknas därför som ett samemuseum. Museets samlingar består av konstverk.

Sør-Varanger museum, Kirkenes, Finnmark

I samlingarna finns ca 100 föremål. Samlingarna utgörs av husgeråd, färdmedel, kläder, verktyg och föremål som hör ihop med näringsfång. Museet har även föremål som anknyts till samisk religion, bl.a. en trumma och en hammare. Museet håller på att bygga en basutställning om den samiska kulturen, och dess nuvarande utställningar skall förnyas.

Vadsø museum, Finnmark

Museet har ca 12 samiska föremål. I huvudsak dräkter, huvudbonader och några böcker.

Dockor med samiska dräkter i Glomdalsmuseet. Bild: projektet Recalling, Sissel Mikkelsen, Várjjat.

Varanger museum/ Avd. Vardø museum, Finnmark

Det finns inga uppgifter om samlingarnas storlek.

Museene for kystkultur og gjenreisning i Finnmark/ Avd. Nordkappmuseet, Finnmark

Museet har ca 10 samiska föremål, av vilka största delen är från åren 1945–2000.

Museene for kystkultur og gjenreisning i Finnmark/ Gjenreisningsmuseet for Finnmark og Nord-Troms, Finnmark

I samlingarna ingår ca 10 samiska föremål, bl. a. kläder och husgeråd.

Gamvik museum, Finnmark

I museets samlingar finns en av de första biblarna på samiska.

Berlevåg Havnemuseum, Finnmark

Museet har ca 40 samiska föremål, så som kläder och attiraljer, husgeråd, arkeologiskt material samt konsthantverk.

Nordvestsamisk museumssida / De Samiske Samlinger, Finnmark

Museet är administrerat av sametinget och räknas därför som ett samemuseum. Museet har ca 4500 samiska föremål i sin samling och bl.a. en av de största dräktsamlingarna i Europa. I samlingarna finns även föremål från de samiska områdena i Sverige, Finland och Ryssland. Föremålen anknyter sig till jordbruk, renskötsel, fiske och religion. I museets samlingar finns också samiskt hantverk. I samlingarna ingår ca 800 konstverk.

Nordvestsamisk museumssida / Kautokeino bygdetun, Finnmark

Museet är administrerat av sametinget och räknas därför som ett samemuseum. Museet har en samling på 1537 föremål. Vid sidan av föremål finns bilder, arkivmaterial, modeller, kartor, material anknutet till Ortsnamn och videofilmer.

Nordvestsamisk museumssida/Porsanger museum

Museet är administrerat av sametinget och räknas därför som ett samemuseum. Museet har en samling på 800 föremål, som inte är katalogiserade i sin helhet.

Nordvestsamisk museumssida /Kokelv sjøsamiske museum, Finnmark

Museet är administrerat av sametinget och räknas därför som ett samemuseum. Samlingarna består av ca 1500 föremål. Alla är inte katalogiserade.

Alta museum, Finnmark

I samlingarna finns ca 221 samiska föremål. Materialet består av rikligt med kläder och attiraljer samt några husgeråd och verktyg i anslutning till näringsfång. I samlingarna ingår även några miniatyrföremål.

Norsk Skogmuseum, Elverum, Hedemark

I samlingarna finns 41 samiska föremål, så som kläder, husgeråd och flera knivar, av vilka en del är nutida hantverk. Bland föremålen finns några som härstammar från det samiska området i Sverige. I museets planer finns att förevisa samisk fångstkultur i den kommande utställningen.

Glomdalsmuseet, Elverum, Hedmark

I samlingarna ingår ca 20–30 föremål. I samlingarna finns några klädesplagg, föremål i anslutning till näringsfång och hantverk. Museet planerar en utställning om sydsamisk kultur, som kunde komplettera friluftsmuseets sydsamiska boplatser. Utställningen görs i samarbete med renskötarna på Elgåområdet.

Universitetet i Bergen/De kulturhistoriske samlinger/Bergen museum, Hordaland

I samlingarna ingår ca 500 samiska föremål. Dessutom har museet någon mån av arkivmaterial.

Salten museum/Avd. Bodø, Nordland

Museet har en samling på 68 samiska föremål.

Salten museum/Avd. Sørfold, Nordland

Museet har en samling med hundratals föremål. Samlingen är inte katalogiserad i sin helhet. Dessutom finns ett friluftsmuseum bestående av fem hus, samiska byggnader, i samband med museet (*husmannsplass – Kjelvik*).

Salten museum /Avd. Beiarn, Nordland

I museets samlingar ingår tre samiska föremål.

Salten museum /Avd. Hamarøy, Nordland

I museets finns en samling på 30 samiska föremål. Samlingen består av samiska dräkter med attiraljer, som visats i den på 1980-talet öppnade utställningen. Föremålen är inte katalogiserade.

Vikingmuseet Lofotr, Nordland

I museets samlingar finns ett samiskt föremål. Museet planerar en ny arkeologisk basutställning, i vilken det skulle visas även andra samiska föremål än hornsmeden som finns i samlingarna.

Árran – julevsáme guovdasj, Nordland

Museet administreras av sametinget och räknas därför som ett samemuseum. I samlingarna ingår ca 300 föremål, som i huvudsak är lånade. I materialet finns kläder, verktyg, husgeråd och föremål som anknyts till näringsfång samt samiskt hantverk. Dessutom ingår gammal litteratur, så som biblar och psalmböcker. I samlingen finns fem föremål från det samiska området i Sverige. Museet utökar sina samlingar och hoppas få donationer av lokalbefolkningen. Återbördat material från andra museer är även önskvärt.

Museum Nord/Ballangen museum, Ofoten museum, Sortland museum, Nordland

I museets samlingar finns ca 50 samiska föremål.

Gallogiedde Samisk friluftsmuseum, Nordland

Museet administreras av sametinget och räknas därför som ett samemuseum. I museets samlingar ingår 300 samiska föremål.

Saemien Sijte, Nord-Trøndelag

Museet administreras av sametinget och räknas därför som ett samemuseum. I museets samlingar finns ca 435 föremål.

Randsfjordmuseene/Hadeland folkemuseum, Oppland

I museets samlingar ingår fem samiska föremål.

Maihaugen, Oppland

I museet finns två samiska föremål.

Norsk teknisk museum, Oslo

I museets samlingar finns 13 samiska föremål. Föremålen är kläder och artiklar samt verktyg. Materialet är inte utställt.

Universitetet i Oslo/ Kulturhistorisk museum, Oslo

I museets samling in går 24 samiska föremål, som anknyts till beklädnad, ekonomi och arbete. I samlingarna finns även fyra konsthantverk. Största delen av museets samlingar är deponerade år 1952 till Oslo Folkemuseum. En del av de samiska föremålen är utställda i utställningen som presenterar det arktiska området.

Norsk Folkemuseum, Oslo

I museet finns en samling på 4500 samiska föremål.

Stavanger museum, Rogaland

I samlingarna finns fyra samiska föremål.

Ringve museum, Sør-Trøndelag

I museet finns musikinstrument. Samlingarna innehåller föremål som anknyter sig till samisk religion, bl.a. flera trummor. I svarsformuläret framkommer inte huruvida trummorna är moderna eller gamla.

Trøndelag Folkemuseum, Sør-Trøndelag

I museet finns 35 samiska föremål, bl.a. dräkter och attiraljer samt föremål anknutna till ekonomi och näringsfång.

Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum, Sør-Trøndelag

I samlingarna finns 20 samiska föremål som anknyts till beklädnad.

Rørosmuseet, Sør-Trøndelag

I museet finns 200 samiska föremål. I samlingarna ingår mycket kläder och attiraljer, husgeråd så som mjölkstävor, färdmedel, verktyg och en vagg. De samiska föremålen är i huvudsak samlade av Lars Danielsen på 1940- och 1950-talen.

Norges Teknisk- Naturvitenskapelige Universitet (NTNU)/ Vitenskapsmuseet, Sør-Trøndelag

Museet har 66 samiska föremål.

Trondarnes Distriktsmuseum, Troms

I samlingarna finns 30 föremål. Materialet består av kläder och föremål anknutna till näringsfång.

Midt-Troms Museum/Avd. Senjamuseet, Troms

I samlingarna finns 70 samiska föremål.

Midt-Troms Museum/ Avd. Bardu bygdetun og Fjordmuseet, Troms

I samlingarna finns 80 samiska föremål.

Universitetet i Tromsø /Tromsø Museum, Troms

I samlingarna finns 2570 samiska föremål. Huvuddelen av samlingarna utgörs av historiska föremål, men ibland dem finns även moderna föremål och i någon mån även arkeologiskt material. I material ingår också religiösa föremål, så som material från offerplatser, två seitar, en trumma och tre hammare. I samlingarna finns några föremål från de samiska områdena i Sverige och Finland och 30 föremål från det samiska området i Ryssland. Föremål har deponerats i bl.a. Karasjoki museum.

Nordnorsk Kunstmuseum, Troms

I museets samlingar finns samisk konst från de senaste 30 åren.

Nord-Troms museum, Troms

I samlingarna finns 4500 föremål, som kan klassificeras som samiska föremålssamlingarna har insamlats från efterkrigstiden ändå till 1990-talet. Museet har inte angett noggrannare uppgifter om samlingarna.

Perspektivet museum, Troms

I samlingarna finns 28 samiska föremål samt konstföremål. Det historiska materialet har flyttats till museet från Troms folkmuseum och Troms bymuseum. Det moderna materialet härrör sig från Luujärvi.

Vest-Agder Museet/avd. Kristiansand, Vest-Agder

I samlingarna finns ett samiskt föremål.

Oslo universitets anatomiska samlingar (De Schreinerske samlinger)

De första samiska skallarna kom till Oslo anatomiska institutets samlingar år 1854 eller 1855 och från och med 1850-talet framåt. Handelsmannen i Mortensnes, Andreas Nordvi, grävde fram en ansevärd mängd förkristna gravar på Mortensnes område och sålde materialet till Danmarks nationalmuseum i Köpenhamn och Oslo universitets anatomiska samlingar. Största delen av materialet i Oslo universitets anatomiska samlingar insamlades då professor Schreiner verkade som chef för det anatomiska institutet. Från och med år 1914 till år 1939 gjorde Schreiner och hans elever systematiskt insamlingsarbete av skelett på samiska gravgårdar. Insamlingarna gjorde både på kristna och på förkristna gravgårdar. Största delen av materialet härrör sig från gravgårdar från 1600–1800-talen i Finnmark samt från skoltsamiska 1900-talsgravar. Man grävde förkristna gravgårdar närmast i Varang, men även i områdena kring Tysfjord, Fjollan och Salten. Protestantiska gravgårdar grävdes i områdena kring Koutokeino, Karasjoki, Nesseby, Kistrand, Nordkap och Alta. Näätämös och Pasviks skoltsamiska gravgårdar tillhörde den ortodoxa kyrkans sfär. På alla platser mötte utgrävningarna protester. Det anatomiska institutet har inte efter år 1939 utfört utgrävningar. Samlingarnas samiska material har vuxit med material från utgrävningar gjorda av arkeologiska museer och endast en utgrävningens material härstammar från en kristen gravgård och en del av materialet är begravt på nytt. I samlingarna finns iallges 1020 katalognummer, som tillhör

samiskt material, ibland dem finns även 47 skallar från Utsjoki. (Schanche 2002: 99-102). År 1996 beslöt Oslo universitets akademiska kollegium (*De akademiske kollegium*), i samarbete med rådet för samisk kultur (*Samisk kulturministeråd*) att grunda en tvärvetenskaplig kommitté som skulle dryfta praktiska lösningar på användningen av och administrationen över de anatomiska samlingarna. Kommitténs (*Lønningutvalget*) uppgifter blev att dryfta frågor kring de samiska samlingarnas bruk och administration genom att ta hänsyn till forskningen, undervisningens, etiska, juridiska och politiska synvinklar samt synvinklar inom fornminnesbranschen. År 1998 gav kollegiet (*De akademiske kollegium*) ut tillfälliga råd angående detaljer gällande samlingarna på basis av betänkandena. I praktiken skiljdes samlingarna från det övriga benmaterialet och man begränsade tillgången till dem samt sametinget fick rätt att administrera materialet. Man beslöt att fortsättningsvis bevara samlingarna i Oslo, men ifall sametingen skulle besluta annat, kunde de flyttas. I kollegiets råd hade man inte förbjudit att de kunde begravas på nytt, men det sågs inte heller som en förutsättning. Sametinget bestämmer om forskningstillstånd gällande samlingarna (Schanche 2002: 111-112).

6.2 Sverige

Pälskrage, Kulturen i Lund. Bild: Projektet Recalling, Sunna Kuoljok, Ájtte.

I Sverige har varje museum sitt eget ansvarsområde. Museerna är även indelade enligt geografiska områden eller på basis av syfte. Under kulturministeriet verkar tio museimyndigheter, Arkitekturmuseet, Livrustkammaren samt Skoklosters slott och Hallwylska museet, Moderna museet, Nationalmuseum samt Prins Eugens Waldemarsudde, Naturhistoriska riksmuseet, Statens försvarshistoriska museer, Statens historiska museer, Statens museer för världskultur, Statens musiksamlingar och Statens sjöhistoriska museer.

I mitten av 1980-talet blev en del museer nationella ansvarsmuseer på sina områden.

Ansvarsområdena bildas av olika nationella helhetsuppgifter och verksamhet i landets museisamarbete. I dag finns sex nationella ansvarsmuseer, som får sina uppdrag från staten. Dessa är Moderna museet, Nationalmuseum, Naturhistoriska riksmuseet, Nordiska museet, Statens historiska museum och Statens museer för världskultur.

Huvudansvaret för samisk kulturhistoria innehas av Nordiska museet, som är s.k. centralmuseum och ansvarigt för att förevisa Sveriges kulturhistoria. Museets samiska samling är betydande och från år 1939 ända till år 2003 hade museet en tjänst särskilt för expertis i samisk kultur. År 2003 förändrades tjänsten att röra alla minoritetskulturer i Sverige. Nordiska museet har inte samalat

Samiska material längre efter att museet Ájtte öppnade år 1983. Museets ansvarsområde är att förevisa Sveriges kulturhistoria från år 1520 framåt. Museet är specialiserat huvudsakligen på att visa arbetet och vardagen från 1500-talet till i dag. Museets samling utökas inom den kulturhistoriska branschen, förutom på de områden där något annat museum bär ansvaret. Även Statens historiska museum bär ansvar för samiskt material, ty museet svarar för statens arkeologiska material och det osteologiska material som kommit till samlingarna genom arkeologisk forskning.

Från och med år 1965 har läns museerna burit ansvar för den lokala museiverksamheten. Läns museerna i Norrbottens-, Västerbottens-, Västernorrlands-, Jämtlands-, Dalarnas och Gävleborgs län är ansvariga för och idkar verksamhet i anslutning till den samiska kulturen i respektive län.

År 1976 stod definitionen på ett samiskt museum färdig. Idén med definitionen var att klargöra skillnaden mellan samemuseerna och de museer som administrerar samiska föremål. Ett samemuseum bör enligt kommittén som gjorde definitionen, ha en majoritet av samer i styrelsen och administrationen samt även den professionella ledningen bör innehåsa av samer. Museets huvudsakliga verksamhet bör vara ansluten till samisk kultur, dess verksamhets sätt bör respektera samisk tradition och dess verksamhet bör spegla samiska värden. Museet måste befinna sig centralt i det samiska området.

Ájtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum finns i Jokkmokk. Museet har en nationell uppgift att verka som centralmuseum för Sveriges samiska kultur, verka som specialmuseum i Sveriges fjällområde och fungera som informationscentrum för turister. Museet byggdes år 1983 och det leds av en stiftelse, vars medlemmar är Svenska staten, Norrbottens läns landsting, Jokkmokks kommun, SSR (Svenska samernas riksförbund) och Riksförbundet Sameätnam. Museet invigdes år 1989. I museets samlingar har de samiska samlingarna från bl.a. Etnografiska museet och Uppsala universitet (professor Axel Hambergs samling) deponerats.

Länsmuseer

Det finns inalles 25 läns museer, av vilka inalles 18 har samiska föremål i sina samlingar. De största samlingarna finns i Norrbottens läns museum i Luleå, där ca 1 000 föremål förvaras. I de övriga läns museerna (Norrbotten, Västerbotten, Jämtland och Västernorrland) finns samlingar på flera tusen föremål.

Från och med slutet av 1800-talet till början av 1900-talet fanns ett starkt intresse för samiska föremål i de svenska museerna. I bakgrunden kunde ha funnits tankar om att samerna var ett utdöende folk, vars kultur måste bevaras så länge det var möjligt. Till exempel i ett protokoll i stiftelsen för Malmö museum från år 1911 står följande: *”Redan för att åskådliggöra skolornas undervisning i geografi hava de stor betydelse men än mer för att ge allmänheten bilder från lägre stående folks liv, som åskådliggöra den utvecklingsgång alla folk hava på ett eller annat sätt genomgått, kulturfolkens tidigare stadier i religion och samhällsliv, i hantverk, industri och konst, och i dagligt liv. Särskilt torde här böra inrymmas en avdelning för lapparnas liv, den folkstam, som ända till våra dagar i vårt eget land levat ett nomadliv, som snart nog torde vara förbi.”*

I Syd- och Mellansverige finns läns museer som i allmänhet administrerar mindre samlingar. Deras föremålsantal varierar från enstaka föremål till samlingar på ca 200 föremål. Under de senaste decennierna har museernas verksamhet fokuserat sig på det egna länets eller det egna områdets kultur, och man har inte längre samlat samiska föremål till museernas samlingar.

Hembygdsföreningar/sameföreningar

I inventeringen åren 2003–2004 sändes ett frågeformulär till 25 sameföreningar och samegårdar samt till ca 390 hembygds gårdar, hembygdsföreningar och fornminnesföreningar etc. I den svenska inventeringen utnyttjades information samlat åren 2003–2004. Man tog också kontakt med några nya sameföreningar och hembygdsföreningar.

Man fick svar av 25 hembygdsföreningar och sameföreningar. I svaren framkom att de hade samiska föremål i sina samlingar och man vet vid sidan av de instanser som svarat, att det också finns föremål hos åtminstone sex andra föreningar. Materialet består i allmänhet av bygdens eller områdets föremål, som donerats till föreningarna. I sin helhet rör det sig om ca 2 000 föremål. De enskilda hembygdsföreningarna har som mest 500 föremål och ner till enstaka. De mest typiska föremålen är kulturhistoriska bruksföremål, så som dräkter, attiraljer, skedar och knivar. Fem sameföreningar eller hembygdsföreningar har föremål anknutet till samisk religion.

Det finns hembygdsföreningar runtom i landet. Många föreningar driver också egna museer, som framförallt håller öppet sommartid. Ofta är en av bygdens gamla byggnader använd som museibygnad, och föremålen bevaras där. Föremålen är ofta utställda, och det finns inga egentliga

magasin. Föremålen bevaras vintertid i uppvärmda utrymmen och det finns sällan någon person som är ansvarig för skötsel och vård av föremålen, eftersom föreningens verksamhet grundar sig på frivilligt intresse för lokalhistoria.

På grund av projektets begränsade tidtabell har det inte funnits möjlighet till att inventera i hembygdsföreningarnas samlingar.

Religiöst material

Samiskt religiöst material utgörs av seitar, trummor och arkeologiskt material, som föremål från offerplatser och gravplatser samt benmaterial. Material finns i 15 museer, så som i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands och Dalarnas läns museer, Ájtte, Piteå museum, Silvermuseet, Linnémuseet, Skoklosters slott, Etnografiska museet, Livrustkammaren, Nordiska museet, Statens Historiska museum, Världskulturmuseet och Lunds Universitets Historiska Museum. Dessutom finns material anknutet till religion i fem sameföreningar eller hembygdsföreningar, så som hos Gellivare Hembygdsförening, Arvidsjaur's hembygds gård, Lycksele Hembygdsgille, Risbäck's Hembygdsförening och Tärna sameförening.

Trummor

I Statens Historiska museums samlingar finns 30 trummor, som alla, utom en, är deponerade i andra museer: 25 trummor finns i Nordiska Museet, en i Linnémuseet i Uppsala och tre finns i Etnografiska museet. Etnografiska museet har i sin tur deponerat trummor i Norrbottens och Västerbottens museer och i Världskulturmuseet i Göteborg. I Nordiska museets samlingar finns 33 trummor. Ett flertal av dessa trummor är utlånade till andra museer, till exempel är en trumma hos Siida. Ett tiotal av trummorna har lånats till Ájtte och en till Arjeplogs silvermuseum.

Humanosteologiskt material

De humanosteologiska samlingarna, i vilka det finns samiskt material, består i huvudsak av arkeologiska grävningsfynd. Det finns även samiskt material från de anatomiska samlingarna. 13 museer har arkeologiskt benmaterial av förmodad samiskt ursprung i sina samlingar. Sådana samlingar finns i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands läns museer, Nordiska museet, Statens Historiska museum, Osteoarkeologiska forskningslaboratoriet vid Stockholms

universitet, Lunds Universitets Historiska Museum samt Medicinhistoriska museet och Institutionen för medicinsk cellbiologi vid Uppsala universitet. Fem museer har samiskt benmaterial, som härstammar från anatomiska samlingar, i sina samlingar. Dessa museer är Medicinhistoriska museet vid Uppsala universitet, Institutionen för medicinsk cellbiologi, anatomiska avdelningen vid Uppsala universitet, Statens Historiska museum, Stockholms universitets Osteoarkeologiska forskningslaboratorium och Lunds Universitets Historiska Museum.

Anatomiska samlingar/Skallsamlingar

Från och med slutet av 1800-talet till början av 1900-talet samlades tre stora s.k. skallsamlingar i Sverige: Anders Retzius samling, vid Karolinska institutet, Rasbiologiska institutets samling i Uppsala och den anatomiska samlingen vid Lunds universitet. Retzius skallsamling hörde till anatomiska museets samlingar. Enligt skriftliga källor förstördes den s.k. Lapska samlingen i en brand i Karolinska institutet år 1892. Benmaterialet som undgick branden har sedan 1970-talet deponerats till Stockholms universitets Osteoarkeologiska forskningslaboratorium, men Karolinska institutet äger dem fortfarande. I Retzius skallsamling finns ett samiskt kranium som kom från Ernst Manker på 1950-talet. Då verksamheten vid Rasbiologiska institutet (1922–1958) upphörde, kom samlingarna till Uppsala anatomiska institution. Numera är samlingen placerad i Historiska Museet i Stockholm och innehåller ett 40-tal kranier och 10–15 skelett. Lunds universitets anatomiska samling flyttades år 1995 till Lunds universitets Historiska museum. Samlingen innehåller fem kranier.

6.2.1 Tidigare inventeringar av samlingar av samiska föremål

Inventeringen av samlingar av samiska föremål år 1980

År 1980 utfördes på uppdrag av Statens kulturråd i Sverige en översiktlig inventering av de största samlingarna av samiska föremål i landet. Under utredningen framkom att det kan vara svårt att fastställa vad som är ett samiskt föremål. I inventeringen konstaterade man att det finns 18–19 000 föremål av samiskt ursprung i museernas och sameföreningarnas samlingar. Under inventeringen gjorde man även besök i privata samlingar, där det fanns ca 2 300 föremål. Under inventeringen berördes inte arkeologiskt material.

Inventeringen år 1984, det äldre samiska osteologiska materialet i svenska samlingar

Våren 1984 gjordes en enkät på uppdrag av *Statens historiska museum*, där man av olika museer och forskningsinstitutioner frågade efter samiskt, eller möjligt samiskt, osteologiskt material i deras samlingar. Frågeformuläret sändes till länmuseer, större museer i Norrland och anatomiska institutioner. Syftet med enkäten var att undersöka omfattningen av äldre samiskt skelettmaterial i svenska samlingar för att se om de gick att använda för jämförelser med övrigt nordiskt material. Resultatet visade att Norrbottens museum, Skellefteå museum, Västerbottens museum och Anatomiska institutionen i Lund hade osteologiskt material av samiskt ursprung. Det osteologiska materialet i Lunds Anatomiska institut förvaras numera i Lunds Universitets Historiska Museum. I sin helhet omfattade det osteologiska materialet sju hela skelett, sju kranier och en okänd antal ofullständiga sammanblandade skelettdelar.

Återförande av samiska föremål

Åren 2003–2004 pågick pilotprojektet ”Återförande av samiska föremål” i Åjtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum. Bakgrunden till projektet var Sveriges sametings beslut från år 2000 att starta ett projekt, som preliminärt skulle utreda antalet samiska föremål i museer och institutioner samt ett återbördande av kulturarvet. Målet med projektet var att göra en rapport över samiskt kulturhistoriskt och arkeologiskt material i museer och institutioner i Sverige och Europa. Särskilt viktigt ansågs religiöst och osteologiskt material. Projektets rapport ”Samiskt kulturarv i samlingarna. Rapport från ett projekt om återföringsfrågor gällande samiska föremål. Arkeologisk rapport 2005:1.” finns att läsa på webben på adressen: www.ajtte.com/?page_id=30. Länk på sidans nedre del.

Kisa Världskulturmuseet. Kisa har tillhört NN Skum i Kaitum. Bild: Projektet Recalling, Sunna Kuoljok, Ájtte.

6.2.2. Museinventering i Sverige

Målsättningen med projektet Recalling var att samla information om alla samiska föremål i Sveriges museer och institutioner. I projektet definierades ett samiskt föremål på följande sätt: ett samiskt föremål är tillverkat, ägt eller använt av samer. Detta innebär att även industriellt framställda föremål ingår i inventeringen. Industriellt framställda föremål finns till exempel i Ájttes samling, men allmänt förekommer de just inte i museisamlingar.

Endast ett museum ställde en fråga gällande definitionen av ett samiskt föremål, då man gjorde en förfrågan om hur många samiska föremål de har i sina samlingar. ”Ja, antal svårt att avgöra eftersom föremålen inte är registrerade efter etnicitet. Dessutom en avgränsningsproblematik.” (Silvermuseet, Arjeplog)

I pilotprojektet åren 2003–2004 sändes en enkät till 55 svenska museer och forskningsinstitutioner gällande omfattningen och kvaliteten av samiska föremål i samlingarna, samt till 25 sameföreningar och samegårdar, ca 390 andra hembygds gårdar, hembygdsföreningar, fornminnesföreningar osv. Dessutom sändes frågeformuläret till 84 europeiska museer. Under loppet av detta projekt utnyttjade man den information som insamlats under pilotprojektet och dessutom tog man kontakt med 25 museer och forskningsinstitutioner och åtta same- och hembygdsföreningar. Av de 25

museer, som fick förfrågan, svarade 15 stycken. Nio av dem har samiskt material i sina samlingar. Samlingarna finns i Silvermuseet i Arjeplog, Jämtlands länsmuseum (Jamtli) i Östersund och Länsmuseumet Gävleborg i Gävle, Evolutionsmuseumet i Uppsala, Museum Gustavianum i Uppsala, Vasamuseet i Stockholm, Textilmuseet i Borås, Västergötlands museum i Skara och Kulturmagasinet i Helsingborg. Enkäten, som gjordes under båda projekten, resulterade i att man frågade inalles 72 museer/forskningsinstitutioner om samiska föremål i deras samlingar, och att 66 av dem svarade.

Under det här projektet bad man om katalogiseringsuppgifter gällande samiska föremål från 25 museer och 22 sameföreningar/hembygdsföreningar. Övriga museer och sameföreningar/hembygdsföreningar sände, samtidigt som de besvarade enkäten, även sina katalogiseringsuppgifter. En del sameföreningar/hembygdsföreningar sände inga uppgifter trots att man bad dem om det.

Enligt nuvarande uppgift har 35 svenska museer och 31 sameföreningar/hembygdsföreningar kulturhistoriskt samiskt material i sina samlingar. Av dem är 18 länsmuseum, i vars samlingar ingår 2 882 föremål. Övriga 17 museers samlingar har 20 068 föremål. Hembygdsmuseumerna och –föreningarna har 1 995 föremål i sina samlingar. Inalles ingår 24 945 kulturhistoriska samiska föremål i olika museers och föreningars osv. samlingar. Föremålen består huvudsakligen av handgjorda bruksföremål, så som kläder, husgeråd, verktyg och föremål anknytet till renskötsel. Största delen av föremålen härstammar från tiden före 1950-talet.

Den största enskilda samlingen ägs av Nordiska museet i Stockholm, som har 6 260 inventarienummer i sina samlingar. Ájtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum har 7 500 inventarienummer i sina samlingar. Ájttes kulturhistoriska samlingar är inte indelad enligt etnicitet och i samlingarna finns föremål, som har tillverkats och använts av både samer och svenskar. För att få reda på det exakta antalet föremål som använts och tillverkats av samer behövs en inventering av hela materialet göras. Under projektets lopp fanns ingen möjlighet till detta och därför omfattar inventarienumret 7 500 hela samlingen. Silvermuseet i Arjeplog har 4 000–6 000 föremål. Samlingar på flera hundra föremål finns även i Världskulturmuseet i Göteborg, där det finns 865 föremål, samt i Etnografiska museet i Stockholm, där det finns 500 föremål. Etnografiska museets samlingar är deponerade i Ájtte. Norrbottens länsmuseum i Luleå har 1 000 föremål, Västerbottens länsmuseum 767 föremål, Jämtlands länsmuseum i Östersund 500 föremål, Fjällmuseum i

Funäsdalen 200 föremål, Kulturen i Lund 178 föremål och Kulturmagasinet i Helsingborg 100 föremål.

Under projektet lopp utfördes inventering i sju museer, av vilka fem var läns museer och två centralmuseer. Målet var att vid sidan av katalogiseringsdata, dessutom få en bättre uppfattning om samlingarna. Museibesöken gjordes både i museer i både södra och norra Sverige. I de besökta museerna arbetade personer med huvudansvar för samlingarna, men egna konservatorer saknades i en del museer. I största delen av museerna finns goda lagerutrymmen samt fina möjligheter till konservering och skötsel samt personal för ändamålet. I två museer var det sämre ställt med förhållandena. I flera museer har föremålen tagits fram och föremålskatalogerna skrivits ut, inför projektarbetarens besök. I en del fall hade till och med gamla föremålskartotek kopierats på förhand för inventerarens bruk. I somliga museer gjordes föremålens granskning i ljusa konservatorslokaler, där det var lätt att arbeta, men i andra museer måste man bekanta sig med föremålen i lagerutrymmena, där det fanns brist på utrymme. I dessa fall dokumenterades föremålen direkt på sina förvaringsplatser. I flera museer hittade man inte föremålen i samlingarna, vilket kan bero på nya sorteringar i lagerutrymmena eller till exempel på att föremålen fortfarande är nerpackade. I två fall lokaliserades föremålen efter besöket. Innan det egentliga projektet startade besökte projektarbetaren samlingarna i Nordiska museet och Västernorrlands länsmuseum i samband med andra ärenden.

I många museer fanns litet eller inga samiska föremål. Därför hade man inte känt igen alla samiska föremål och därför inte heller tagit fram dem. I dessa fall fick projektarbetaren tillträde till lagerutrymmena, vilket underlättade att hitta föremålen. Ofta var föremålen katalogiserade som samiska eller lapska, vilket underlättade sökningen. I vissa fall fanns det endast få uppgifter om föremålets ursprung, så som att de var köpta av en antikhandlare eller att de var donerade av någon person som bodde på det område museet administrerade över. I vissa fall kunde uppgifterna vara mycket detaljerade och innehålla exempelvis information om en tidigare användare eller ägare. Ibland var föremål som katalogiserats som samiska inte samiska alls. Överlag var föremålen i gott skick, men i en del föremål så som skinn- och ylleföremål, hade skadedjur förorsakat allvarliga skador. Nedan har museiinventeringen som gjorts i projektets regi beskrivits i detalj.

Hallands läns museum, Halmstad

I samlingarna finns 16 främst samiska föremål från början av 1900-talet. I samlingarna ingår bl.a. en sydsamisk kvinnodräkt med attiraljer. I ett brev på museet framgår att dräkten är köpt av: ”*den gamla lapskan Maria Sjulsson, Laxfället, Geutasjön nordvästra ände 1913*”.

Malmö museer, Malmö

Museet har ca 40 samiska föremål, av vilka största delen härstammar från slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Under de närmaste åren kommer man att flytta dem till det nya centralmagasinet. Med anledning av projektarbetarens besök hade man tagit fram de samiska föremålen och dessutom fanns det till förfogande utskrivna katalogiseringsuppgifter från databasen. Även gamla föremålskort fanns till påseende. Gällande några föremål fanns fynduppgifter. 21 av föremålen var inköpta av dr Paul Rosenius för museets räkning från området mellan Laidijaur i Kvickjock och Stora Sjöfallet år 1899. I materialet ingick en bröstlapp och en kvinnodräkt med attiraljer, dvs. en kolt, en bröstlapp, ett livband, en huvudbonad (mössa), en kragkappa; en mansdräkt med mössa, bälte och pung samt en vagga. Kolten var fantastiskt dekorerad och färgerna i det vävda kvinnobältet (vuona-badde) var klara och helt oblekta. Ett bälte, en hornsked och en dragskiva för tenntråd av horn hade köpts år 1902 av Nils Andersson, som var hemma från Frostviken i Jämtland, då han förevisade sin renhjord i Malmö. Största delen av föremålen saknade uppgifter om tidigare ägare och en del föremål hade köpts av antikhandlare. I samlingarna fanns bl.a. ett silverbälte med stora fyrkantiga silverplåtar av okänt ursprung som införskaffats år 1895.

Kulturen i Lund, Lund

Museet har 178 samiska föremål och dessutom finns Lunds universitets historiska museums samiska föremål deponerade i samlingarna. Museets magasin finns i stadens utkant. De är ca 10 år gamla och i samband med dem finns även konserveringsutrymmen. Det är meningen att utrymmena skall förnyas i framtiden med nya magasin och arbetslokaler. De samiska samlingarna finns i ett skåp, förutom skorna, som finns i sina egna utrymmen. Föremålen finns i utdragbara lådor, så det har inte varit av nöden att lyfta ut dem ur sina förvaringsutrymmen. I samlingarna finns fina silverkragar, -bälten, fingerringar och broscher. De tillhör de föremål som utforskats av professorn i etnologi Phebe Fjällström. Bland särskilt intressanta föremål fanns en lulesamisk päls, med tennbroderad krage och vilt-päls kantning, samt ett bälte med gjutna små tennplåtar. Bältet ser ut som det bälte som Carl von Linné bär på den kända avbildningen av honom från år 1737, där han bär samiska kläder och attiraljer. I samlingarna finns även en lulesamisk huvudbonad av rött kläde,

med det röda klädet under tennet sicksack-klippt och tennråden broderad i sicksack. Dessa föremål har insamlats av professor Johan William Zetterstedt vid Lunds universitet år 1821. I samlingarna finns även en rensele av läder och ett halsband i skinn, med rött kläde och fria tennbroderier, blommotiv. Enligt katalogiseringsuppgifterna är inhämtade till samlingarna år 1894 och härstammar från Arjeplogs område. Trä- och benföremål stod inte att finna, men de lokaliserades några veckor efter inventeringen.

Kulturmagasinet/Helsingborg museum, Helsingborg

Museet har ca 100 samiska föremål. De flesta föremålen har geografiska ursprungsuppgifter. Ca 50 föremål i samlingen härstammade från Nils Paulus Ländta, från Lule lappmark. Föremålen hade införskaffats till museet år 1908, efter att han avlidit år 1907. Bland föremålen fanns bl.a. en vacker körackja, täckt med sälskinn över fören. 17 föremål härstammar från Lannavaara och de är införskaffade till samlingarna år 1908. Tyvärr saknas uppgifter om tidigare ägare och tillverkare. I många textilier fanns skador orsakade av insekter och bl.a. Ländtas vävda bälte var till stor del förstört och endast läderfodret och inslags garnet fanns kvar. Även i två mössor och påsar av tyg fanns hål orsakade av insekter.

Skellefteå museum, Skellefteå

I museets kulturhistoriska samlingar finns ca 60 samiska föremål. Under inventeringen var det möjligt att granska museets fynduppgifter från dataskärm. I databasen hade de samiska föremålen katalogiserats OCM (*Outline of Cultural Materials*) med koden 563, och enligt uppgift kan det finnas samiska föremål som ännu inte fått denna klassificering. Största delen av de samiska föremålen fanns samlade i ett skåp, men till exempel skoband förvarades skiljt. En del av föremålen, så som skodon, hade lagrats i pälsmagasin.

Västerbottens museum

I museets samlingar finns 747 samiska föremål, som utgör tre samlingar: Ingenjör Hampus Hulds samling (deponerad till museet år 1904 och inköpt år 1913), inspektören av nomadskolor Erik Bergströms samling (donerad till länsmuseum i samband med vernissagen år 1943) och Västerbottens lapska museiförenings samling (donerad till museet i samband med att museiföreningen upphörde år 1974).

I museets textillager bevaras dräkter och attiraljer så som mössor, barnkläden och skoband. Även andra föremål så som hårprydnader, syväskor och gehäng bevaras i textilförrådet. Museet har en pälsfrys, där man bevarar skinnlokor, skor av päls och pälsar. Största delen av pälsarna är sydsamiska. I samlingarna finns även några barnpälsar och en pälsfodrad sydsamisk flickmössa. Museets samiska föremål finns att se på webben på adressen:
<http://sofiewww.vasterbottensmuseum.se/>

Världskulturmuseet, Göteborg

Museets förvaringsutrymmen och konserveringsenhet befinner sig skilda från museet. Museet har ca 100 000 föremål och kommer bland annat från det år 2000 stängda Etnografiska museets i Göteborg föremålssamling. Flyttningen varade i ca ett år och en del av föremålen är fortfarande nerpackade. Museet har 865 samiska föremål i sina samlingar. Inventeraren hade redan i förväg möjlighet att bekanta sig med föremålen via en Excel-lista hon fick av museet. I samband med inventeringen fanns även museets kortkatalog, med svartvita teckningar av föremålen, till förfogande. Granskningen av materialet skedde i textilkonservatorns utrymmen. Museets samlingar har i huvudsak insamlats på 1900-talet, men en del av föremålen härstammar från slutet av 1800-talet. I samlingarna finns bl.a. föremål, som insamlats i Lujaure på Kolahalvön av arkeologen Gustaf Hallström år 1910. Ca 50 föremål härstammar från vardera Johan Turi och konstnären Nils Nilsson Skum. Museet har även ca 200 föremål från de sydsamiska områdena i Härjedalen och Tärna. I många fall nämns tidigare ägare och föremålens hemort i katalogiseringsuppgifterna. I samlingarna finns även en seite (inv.nr 39.7.1), som Henric Horn af Åminne tog vid sidan av två andra seitar från en offerplats i Sirkas i Lappbyn i Jokkmokksfjällen år 1900. I museets samlingar finns också en trumma med trumhammare. Trumman och hammaren är deponerade från Nordiska museet, som i sin tur fått trumman deponerad till sig från Statens Historiska museum. Trumman har tagits hit ”*vid superintendenten Petrus Asps visitation*” i januari 1725 från lapparna och ”*på Kungl. Maj:ts befallning inlämnats*”. Enligt Historiska museets katalog härrör sig trumman från Åsele lappmark.

Trumma, som konfiskerats i Åsele år 1725. Deponerad i Världskulturmuseet från Historiska museet.
Bild: Projektet Recalling, Sunna Kuoljok, Ájtte.

6.2.3. Övriga museer med samiska samlingar

Ájtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum, Jokkmokk

I museets kulturhistoriska samlingar finns ca 7 500 föremål, som anknyts till samiskt liv och historia. I samlingarna finns föremål, som Erland Ström samlade in åren 1923–1955. De är främst i silver, men även material som typiskt samlades under den tiden, så som körselar, mjölkstävor, nålhus och barmkläden, som huvudsakligen härrör sig från Lule och Karesuando områden. I museets samlingar ingår även jojkupptecknaren Karl Tiréns samling. Det etnografiska museet har deponerat sina under åren 1834–1937 insamlade samlingar till Ájtte. I samlingarna finns föremål bl.a. från Tuolpukka, Vittangs skogssameby. Dessutom finns Uppsala universitets samlingar deponerat i museet. År 2002 överförde Örebros länsmuseum sin samiska samling till Ájtte. I Ájttes samlingar ingår några samiska föremål med religiös anknytning, 10 seitar, 2 trummor och gravgods. Museet har också en mindre konstsamling.

Norrbottens museum, Luleå

I museets kulturhistoriska samlingar ingår ca 1 000 samiska föremål. Föremålen härstammar framförallt från det nord- och lulesamiska området. I samlingarna finns också osteologiskt material av samisk härstamning, som härrör sig från arkeologiska utgrävningar. Några trummor och seitar ingår i det religiösa materialet.

Piteå museum, Piteå

Museet har 5 samiska föremål i sina samlingar; en väska, skoband, en kjoiväska, en kolt och en seite.

Silverbuseet, Arjeplog

I museets samlingar finns 4 000–6 000 samiska föremål, och bland dem finns även religiöst och humanosteologiskt material. Museet äger en omfattande och representativ samling samiskt silver.

Härjedalens Fjällmuseum, Funäsdalen

I museets kulturhistoriska samling finns ca 200 samiska föremål. Museet öppnades år 1999 och dess utställningar förevisar handelsman Erik Fundins samling och hans år 1893 grundade fornminnesförening.

Jämtlands läns museum, Östersund

I museets samling ingår ca 500 samiska föremål, av vilka en liten del är religiöst och humanosteologiskt material. Materialet är i huvudsak från det sydsamiska området och det är insamlat på 1900-talet genom donationer, inköp och via arkeologiska utgrävningar. Museet har en trumma och ett tiotal gravföremål. I mitten av 1970-talet donerade Nils Thomasson sin samling till museet. I hans bildsamling ingår ca 30 000 glasplåtar och bladnegativ. Museets samlingar ingår inte i projektets databas.

Länsmuseet Västernorrland, Härnösand

Museet har ca 300 samiska föremål i sina samlingar. Största delen av samlingen, ca 100 stycken, är kläder och ca 90 är hushållsföremål: 50 verktyg, åtta vaggor, två spjut och 10 byggnader. I samlingarna ingår även humanosteologiskt och religiöst material, t.ex. seitar. Största delen av

samlingen är samlad av Axel Carlberg på 1920-talet. Samtidigt byggdes ett sameviste på Murbergets friluftsmuseum, där det finns byggnader bl.a. från Arvidsjaur och Arjeplogs kommuner.

Dalarnas museum, Falun

Museet har ca 25 samiska föremål i sina samlingar, t.ex. dräkter, husgeråd, en vagga och en ackja. Museet har även material anknutet till religion, så som en trumma och en träfigur. Museets samlingar ingår inte i projektets databas.

Länsmuseet Gävleborg, Gävle

Museet har några föremål, till exempel en kjoiväska och arbeten som kan härstamma från samisk kultur.

Linnémuseet, Uppsala

Museet har en trumma, en trumhammare och en visa, som har tillhört Carl von Linné. Trumman har ursprungligen tillhört Anders Nilsson Ponti, Grans sameby. I museet finns även en bällingsko och en börs, båda härstammar från Linnés professorshem, där museet i dag befinner sig. I museet finns även ett berömt porträtt, där Linné är avbildad iklädd samedräkt – målningen är gjord av Martin Hoffman år 1737.

Museum Gustavianum, Uppsala

Museets enda samiska föremål är en väskbygel av sydsamiskt ursprung.

Skoklosters slott, Skokloster

I slottets samlingar finns 5 samiska föremål: en trumma, ett knivskaft, ett bälte, en skinnpåse och en kosa.

Nordiska museet, Stockholm

I Nordiska museet finns den allra största samlingen av samiska föremål, som befinner sig utanför det samiska området, med iallges 6 260 inventarienummer. De tidigaste föremålen som kommit till samlingen har insamlats genom köp på 1870-talet eller så har man fått dem till museets samlingar som donationer. Därefter har museet fått till samiska föremål från de samiska områdena i Sverige, Finland, Norge och Ryssland. Samlingarna är i huvudsak specialiserade på personliga verktyg och husgeråd.

I Nordiska museet finns även ett särskilt samiskt arkiv, det s.k. Lapska arkivet. I arkivet finns ”uppteckningar från de dokumentationer som utförts i Nordiska museets regi med frågelistor, fotografier m.m.”

Etnografiska museet, Stockholm

I museets samlingar finns ca 460 samiska föremål som sedan 1988 deponerats till Ájtte.

Livruskammaren, Stockholm

I samlingarna finns ca 10 samiska föremål, bl.a. en trumma och en täljd docka i naturlig storlek föreställande en sam, som sitter i en ackja dragen av en ren. Den senare är en gåva av landshövdingen i Västerbotten, Gustaf Douglas, åt kung Karl XI år 1694.

Statens historiska museum, Stockholm

I museets osteologiska samlingar finns både skelett av ben och människor. Här finns ca 20 inventarienummer, som enligt grävningssrapporter och äldre källor härstammar från samiska fynd. Bland dem finns bl.a. en björngrav. Dessutom finns ca 40 stycken föremål av samiskt ursprung i den arkeologiska samlingen, i huvudsak från offerplatser och seitar. Museet äger 20 trummor, som alla förutom en är deponerade till andra museer.

Vasamuseet, Stockholm

I museets samlingar finns fyra väskbyglar från Vasaskeppets last.

Västmanlands läns museum, Västerås

I samlingarna finns tre samiska föremål: en pipa, en rotask och en samisk bibel.

Bohusläns museum, Uddevalla

I samlingarna finns 15 samiska föremål, bl.a. två armborst, en huvudbonad och husgeråd.

Regionmuseum Västra Götaland, Vänersborg

Museet har åtta samiska föremål. De är i huvudsak husgeråd.

Västergötlands museum, Skara

I museets samlingar finns ett möjligt samiskt föremål, ett skärp.

Textilmuseet, Borås

I samlingarna finns en ny samedräkt med attiraljer från Kautokeino, inalles ca 15 föremål.

Sörmlands museum, Nyköping

Museet har tre dräkter med attiraljer i samisk stil samt en psalmbok på samiska, *Same Tjåggolwasen Psalm-Kirje*, från år 1894.

Östergötlands länsmuseum, Linköping

Museet har sju samiska föremål, bl.a. tre rotkorgar.

Kalmar läns museum, Kalmar

I samlingarna finns nio samiska föremål – de är huvudsakligen av sydsamiskt ursprung.

Smålands museum, Växjö

Museet har fem samiska föremål: näbbstövlar, två svarvade behållare/flaskor med benbeslag, en körstav och en sparbössa.

Länsmuseet på Gotland, Visby

Museet har en penningpung, vars ursprung är okänt.

Lunds Universitets Historiska Museum, Lund

I museets kulturhistoriska samlingar finns en trumma och en hammare, en runkalender och en päls med attiraljer – en päls med tenntrådsbroderad krage, ett bälte med gjutna små tennplåtar, en mössa. Föremålen har samlats år 1821 av professorn vid Lunds Johan William Zetterstedt. Pälsen är deponerad i Kulturen i Lund.

6.3 Finland

Spänne för mansdräkt, Icolas museum. Bild: Projektet Recalling, Kati Vuontisjärvi, Siida.

I Finland finns inalles över 1 000 museer, av vilka ca 300 är professionellt skötta och öppna året om. De övriga – bl.a. största delen av hembygds museerna – är huvudsakligen öppna endast om somrarna. Till de nationella museerna hör Finlands nationalmuseum, Statens konstmuseum och Naturhistoriska centralmuseet. De kulturhistoriska museerna är indelade i fem olika klasser; Finlands nationalmuseum och dess olika avdelningar, landskaps museer (20 st.), hembygds museer, hemmuseer och skilda specialmuseer (15 st.). Specialmuseerna är i huvudsak finansierade av stiftelser och till dem räknas vid sidan av kulturhistoriska museer också konst- och naturhistoriska museer.

Förfrågningen om samiska föremål sändes per e-post i början av oktober till ca 320 finländska och ca 115 norska museer. Till en början behandlade Finlands arbetare även svaren från de norska museerna, men i och med att den norska projektarbetaren anställdes, började den sistnämnda bearbeta de norska museernas svar. Man närmade sig museerna även per brev eller per telefon. Inalles 135 finländska museer svarade på enkäten och 25 meddelade att det fanns samiska föremål i deras samlingar. Man fick tilläggsuppgifter om de samiska föremålen i hembygds museer och privata samlingar per telefon och per brev. Inalles fann man samiska föremål i 39 museer eller samlingar.

Efter enkäten fortsatte kartläggningen av samiska föremål genom att man tog kontakt med museer och slog fast besökstider. Finlands museibesök inleddes i januari 2007 med Skoltsamernas byalags samling i Nellim, som förevisas i Nellis vildmarkshotell. Då projektet framskred har det hittats flera nya privata och små samlingar. På grund av tidsbegränsningen hann man inte inventera alla museer, men de preliminära uppgifterna om deras samlingar finns tillgängliga för framtiden och det möjliga fortsatta projektet. Sådana samlingar var bl.a. föremålen i Utsjoki gamla sjukstuga, samlingen i Regina Holmbergs hemmuseum i Nuorgam samt Leif Rantalas hemsamling i Rovaniemi, som innehåller ca 400 huvudsakligen rysksamiska föremål.

De samiska samlingarna i Finlands museer innehåller inalles nästan 10 000 föremål. Av dessa föremål hör ca 4 200 föremål till samemuseet Siidas samlingar. Helhetsantalet är litet i jämförelse med samlingarna i Sveriges och Norges museer. Under projektets lopp inventerade Finlands projektarbetare 29 samlingar, av vilka största delen innehöll 1–50 föremål. De största inventerade samlingarna var samlingarna i Österbottens museum i Uleåborg, föreningens Johti Sáp melaččät samlingar i Hetta samt samlingarna i Skoltarnas traditions hus i Sevettijärvi. I alla dessa fanns över 300 samiska föremål.

Vid sidan av samemuseet Siida administreras den största samlingen samiska föremål i Finland av Finlands nationalmuseum, som har 2 611 föremål i sina samlingar. Stora samlingar administreras också av Lapplands landskapsmuseum, som har ca 950 föremål i sin samling, Österbottens museum, som har ca 330 föremål i samlingarna samt Tornedalens landskapsmuseum, som har en samling på ca 150 föremål. Relativt stora samlingar har även andra museer och samlingar i Lappland. Föreningens Johti Sáp melaččät samling i Enontekis har 306 föremål och i Skoltarnas traditions hus i Sevettijärvi finns en samling på 369 föremål. Små samlingar på endast några

föremål finns i södra Finland, så som i Borgå och Björneborg. Föremål finns även i museer runtom i landet, men de största samlingarna, vid sidan av Nationalmuseum, finns i norr. Föremål står att finna i museer av varierande storlek, i allt från stora landskapsmuseer till små hemmuseer.

De anatomiska samlingarna, det samiska materialet

Innehavaren av Helsingfors universitets första lärostol i anatomi och fysiologi, Evert Julius von Bonsdorff, trädde i tjänst år 1846. Samlingen är inte enbart en humanosteologisk samling, utan den innehåller olika material. De första samiska skallarna kom till Helsingfors universitets samlingar år 1878, sända av gruvingenjör Solitander. Dessa 103 skallar, härstammade från Hautuumaasaari i Enare träsk. Samlingarna utökades 1880–81, då doktor Janson sände 94 skallar från Utsjoki, från en gravgård vid stranden. Under de kommande åren utökades samlingen av samiska skallar och samlingarna byttes ut mot utländska skallar och dessa såldes även. I början av 1930-talet omfattade samlingen ca 180 skallar. År 1934 utökades samlingen, då professorn i anatomi Väinö Lassila gjorde utgrävningar i Enare gamla Hautuumaasaari. Vid utgrävningarna påträffades 71 gravar, ur vilka man lyfte 71 skelett samt 49 skallar. I den anatomiska samlingen finns ben från Enare gamla Hautuumaasaari, från Utsjoki, Kittilä, Savukoski, Pitkäjärvi, Petsamo samt ben från Muonionniska i Sverige som fått som donation. En del av materialet i Savukoski härstammar från arkeologiska utgrävningar och hör till Museiverkets samlingar. År 1995 begravdes en del av det samiska materialet på nytt på Enare gamla Hautuumaasaari och numera är resten av samlingarna flyttade till samemuseets utrymmen (Söderholm 2002). Samlingarna administreras av och om forskning i samlingarna beslutar samemuseet och sametinget. Dessa instanser har ändå inte rätt att begrava samlingarna på nytt.

Sele, Tornedalens landskapsmuseum. Bild: Projektet Recalling, Kati Vuontisjärvi, Siida.

6.3.1. Museinventeringen i Finland

Inventeringarna i de största museerna hade tidsbestämts så att personalen hade tid att skaffa fram informationen och föremålen före besöket. I några fall var en del av föremålen borttappade vid inventeringstillfället och man sökte dem tillsammans. I andra fall hittade projektarbetaren samiska föremål från lagret, vilka personalen inte hittat eller som redan i åratal varit borttappade.

Museipersonalen på flera museer hjälpte till med att ta fram och packa in föremålen på nytt, men det fanns inte alltid lämplig arbetskraft för detta ändamål.

I de små museerna var situationen en annan. Ibland släpptes projektarbetaren endast in till de ouppvärmade utställningsutrymmena för att göra inventeringen och ibland hjälpte någon från museets personal till. Katalogiseringsuppgifterna var ibland bristfälliga eller så fann man dem inte vid inventeringstillfället. I flera hemmuseer fanns inga kataloger, i sådana fall fotograferade man endast föremålet. Bristen på arbetstid räckte inte till för intervjuer eller katalogisering.

Föremålsbilderna är tagna i mycket varierande förhållanden. En del av bilderna tog på platser designade för fotografering, en del togs i lagerutrymmenas hörn, i utställningssalarna, genom vitriner, i kalla uthus eller i andra svåra förhållanden, som fanns till hands. I de flesta fall fanns tillräckligt med ljus och skärpa för fotografierna, men gällande en del utrymmen var det inte möjligt

och man måste nöja sig med bilder av dålig kvalitet. Föremålens katalogiseringsuppgifter har digitaliserats eller kopierats då de stått till buds. Uppgifterna har sedan flyttats till projektets databas av praktikanter i personalen.

Den mest allmänna gruppen av föremål i de inventerade samlingarna var renseldon och lokor, som fanns i nästan alla samlingar. Allmänna var också husgeråd av trä så som kosor m.m. I de mindre samlingarna fanns huvudsakligen hårda föremål, men i de större samlingarna fanns även textilier. Däremot var det sällsynt med barnkläder och nutida föremål. Samlarnas eget intresse har starkt påverkat samlingarnas sammansättning. Till exempel i Österbottens museum i Vasa är över hälften av föremålen skedar, av vilka största delen är av silver. I Ikola museums samling är största delen av föremålen däremot skoltsamiska. I de större samlingarna syns tyngdpunkterna inte så starkt, ty föremålen har samlats in och donerats av många personer.

I museerna hittades även sällsyntheter, som hade begravts i lagren, och de fanns just inga uppgifter om dem utanför museet, och inte alltid heller bland museets personal. Dyliga föremål kan vara till exempel hornmössan som hittats i Tavastlands museum samt en träläst för hornmössor som hittats i Tavastehus stads kulturhistoriska museum. Även Manuale Lapponicum i Kuopios stadsmuseum samt en stor, med silverdelar försedd kosa är sällsynta (båda föremålen är dock publicerade på sin tid). Också i små museer kan det förekomma sällsynta fynd, exempelvis i Kirsti Pokas hemmuseum finns ett dekorerat kruthorn.

I Kolari hembygdsmuseum, i Irma Karhunens hemmuseum, i Hanhima, i Matti Hanhivaaras museum samt i hembygdsmuseerna i norr så som i Enontekis, Savukoski och Pelkosenniemi kan det finnas samiska föremål. Dessa museer har man inte hunnit besöka eller så har man inte fått kontakt med dem under projektets gång.

Det är inte möjligt att föra in alla de inventerade museernas föremålssamlingar i databasen, ty deras katalogiseringsuppgifter är bristfälliga. Så att man skall kunna mata in data i databasen om dessa föremål, bör man katalogisera dem tillsammans med museernas personal eller samlingarnas ägare. Detta skulle självklart vara av nytta, ty man kunde bevara föremålens tilläggsuppgifter, som nu endast är i ägarnas kännedom. Föremålen i dessa museer och samlingar är fotograferade i projektets arkiv.

Finlands museer har ställt sig positiva till projektet. Man har ansett att särskilt den möjlighet till att förbättra föremålen tillgänglighet som webbläsaren fört med sig är viktig. Ofta är de samiska föremålen i förvaringsutrymmen, där deras existens förblir okänd för den breda allmänheten. Museibesöken var givande och museernas personal vänlig. I museerna lider man av personalbrist, så de anställda har inte möjlighet att bekanta sig med samlingarna på ett uttömmande sätt. Kunskapen gällande de samiska föremålen är ofta liten i museerna, men föremålen upplevs som intressanta. Kunskap förmedlades även åt andra hållet, ty museerna fick tilläggsinformation om sina föremål. Även fotografier som projektet tagit gavs till museernas förfogande i utbyte mot copyright till föremålsbeskrivningar och -bilder. Projektets målsättningar – att återbörda kunskap sågs i museerna som en positiv sak och man förstod väl dess betydelse. Däremot motsatte man sig reellt återbördande av föremålen, ty föremålssamlingarna ses som en fast del av museet och man vill inte ge upp dem.

Inventeringsarbetet i de små museerna har varit svårt, ty i dem finns ofta de samiska föremålen bland de andra samlingarna. Föremålen är sällan numrerade och de saknar katalogiseringssuppgifter. I vissa fall är museets ägare/personal den enda som vet bakgrundsfakta till föremålen och samlingarna. Dessa uppgifter vore av högst vikt att samla upp innan de slutgiltigt försvinner, t.ex. genom intervjuer.

Huvudsakligen förlöpte projektets inventeringsarbete väl. Som ett största bekymmer sågs den bristfälliga katalogiseringen av föremålen och det faktum att det inte var möjligt att utöka katalogiseringssuppgifter på grund av projektets tajta tidtabell. På grund av att det rörde sig om en första fas i kartläggningen av det samiska materiella kulturarvet, prioriterade man insamlingen av data och deras utökning skjuts på framtiden. Ett annat problem är att museipersonalen vet väldigt litet om de samiska föremålen, vilket ses exempelvis i felaktiga benämningar på föremål. Personalen har bara inte tid att bekanta sig med samlingarna. Man har även tappat bort föremål i samlingarna eller så har föremålen förstörts till exempel på grund av skadedjur. Exempelvis man har varit tvungen att avlägsna de samiska föremålen i Hango stadsmuseums samling på grund av de skador som orsakats av pälssängar. Nedan följer en beskrivning på de enskilda finländska museer där man utfört museiinventeringar.

Mässbok, Kuopio stadsmuseum. Bild: Projektet Recalling, Kati Vuontisjärvi, Siida.

Nellims Byalag, Nellim

Byalagets samlingar innehåller 172 föremål anknutna till samisk kultur. Samlingens föremål härstammar från närområdet och i samlingen ingår bl.a. textilier och material som anknyter till nätfiske. Under inventeringen fotograferades samlingarna och föremålen katalogiserades kort digitaliserades för det kommande katalogiseringsarbetet. Samtidigt granskades samlingens kondition och man förbättrade utställningen. I inventeringen deltog samemuseets museibiträde Marjo-Riitta Rantamäki. Samlingen förevisas även för resenärer.

Österbottens landskapsmuseum, Uleåborg

I museets samlingar ingår 330 samiska föremål, som i huvudsak härstammar från en hemsamling som etnologen Samuli Paulaharju donerat (samlingen som Paulaharju ursprungligen donerade brann år 1929, varefter han samlade en ny samling). Samlingen har kompletterats genom att skaffa nya föremål, som dessutom kompletterats av föremålen från en utställning som turnerade i Finland på 1970-talet. En del av museets samiska föremål är utställda. Till samlingarna hör en massa olika material. Under inventeringen fotograferades föremålen och några föremålskort digitaliserades, huvudsakligen därför att alla föremål inte ännu är katalogiserade i museets databas. Under inventeringen hittade man inte alla föremål som fanns i katalogerna, men däremot fann man sådana föremål som inte hade katalogiserats. I museets samlingar ingår även humanosteologiskt material,

en arkeologiskt utforskad grav (s.k. nåjdgrav) inklusive gravgods från Lehtoniemi i Kuusamo. Graven förevisas i museets samiska utställning.

Österbottens landskapsmuseum, Vasa

I museets samlingar finns 22 samiska föremål. Största delen av föremålen är silverskedar, men ibland dem finns även en kisa, ett bälte och andra föremål. Under inventeringens gång fotograferades föremålen, varefter skedarna ritades och mättes.

Tornedalens landskapsmuseum, Torneå

I samlingarna finns 149 samiska föremål. Största delen av dem är utställda i utställningen som byggts på 1970-talet. I samlingarna ingår kläder, husgeråd, verktyg, fortskaffningsmedel samt föremål anknutna till näringsfång. Under inventeringen fotograferades föremålen och en del av föremålkorten digitaliserades, ty alla samiska föremål har inte matats in i museets databas.

Kajanalands museum, Kajana

I samlingarna finns 19 samiska föremål. Under inventeringen fotograferades föremålen. Museets samiska föremål, bl. a. två ackjor och en trumhammare av metall, fanns i lagret. Hammaren påminner till sin modell och till materialet om trumhammaren som finns i Troms museum.

Ikola museum, Nurmes

I museets samlingar finns 41 samiska föremål, som i huvudsak samlats från det skoltsamiska området. Föremålen har identifierats som skoltsamiska i och med att en skoltsame besökt museet. Museets samiska samlingar består av hårda föremål, verktyg och saker anknutna till näringsfång – textilier saknas i samlingen. I samlingarna finns några valben. En del av föremålen kommer från en samling som museets grundare Väinö Hämmäläinen samlade 1932–1938 från Petsamo och Finlands lappmark. Under inventeringen fotograferade man föremålen.

Kuopio kulturhistoriska museum, Kuopio

I Kuopio stadsmuseums samlingar ingår två samiska föremål: en stor kosa, i vars botten det finns en silverplatta och förstärkningar, samt *Manuale lapponicum* som är en år 1648 i Stockholm tryckt mässbok på lulesamiska. Föremålen fotograferades i samband med inventeringen.

Föreningens Johtti Sápmelaččät samling, Hetta

I föreningens samling finns 306 föremål. Föremålen härrör sig huvudsakligen från området kring Enontekis. I samlingen ingår rikligt med dräkter och särskilt barndräkterna bildar en fin helhet. Bland föremålen finns också vanliga vardagliga husgeråd samt metallföremål. Samlingen är i huvudsak samlad efter kriget. I samband med inventeringen flyttades samlingarna till nya museitrymmen, rengjordes, fotograferades, packades samt katalogiserades. I inventeringen deltog, vi sidan av projektarbetaren Kati Vuontisjärvi, även projektkoordinatorn Eeva-Kristiina Harlin, museiamanuens Áile Aikio samt museibiträde Marjo-Riitta Rantamäki.

Muonio hembygdsmuseum, Muonio

I Muonio hembygdsmuseums samlingar finns två samiska föremål, bellingskor och byxor och tillverkade av sämskat renskinn, som fotograferades under inventeringen.

Torassieppis Lomapallas, Torassieppi

Torassieppis samlingar utgörs av föremål som varit i användning i Kotavuopios släkt samt deras gård. Gårdens ägare, Alli Ohenoja (f. Kotavuopio), anser att slakten är helt finländsk. Materialet i samlingen är mångsidigt och till största delen föremål anknutna till hemmets ekonomi. Ibland dem finns till exempel textilier och föremål i samisk stil anknutna till renskötseln. Under inventeringen fotograferades dessa föremål. Föremålen är inte katalogiserade, men man fick kunskap om dem av ägaren.

Kittilä hembygdsmuseum, Kittilä

I museets samlingar finns tio samiska föremål. Museet levererade bilder och katalogiseringsuppgifter om föremålen.

Reidar Särestöniemis museum, Särestöniemi

I museets samlingar finns 29 samiska föremål. I samlingarna ingår textilier, stövlar och en ackja. I samband med inventeringen fotograferades föremålen och man digitaliserade katalogiseringsuppgifterna som berör dem.

Kumo hembygdsmuseum, Kumo

I museets samlingar finns 5 samiska föremål; en ackja, tre renars lokor och en renklocka, som dock inte stod att finna vid inventeringstidpunkten.

Lusto – Finlands skogsmuseum, Punkaharju

I museets samlingar finns ca 20 samiska föremål; fyra ackjor, två selar, lokor, näverarbeten, en vaga och en kvinnas livband. Föremålen har i tiden beställts till Vanda skogsmuseum av skogsvaktare som arbetare i Lappland. Samlingen har senare utökats genom tre donationer.

Finlands ortodoxa kyrkomuseum, Kuopio

I museets samlingar finns ca 5 samiska föremål, som härstammar från Petsamo kloster. I materialet ingick två skedar, vars formspråk motsvarar de samiska skedarnas. I samlingarna fanns även någon nattvardsduk, vars färgsättning var främmande för den ortodoxa kulturen. Museipersonalen antog att färgerna kunde tyda på att duken till sin härstamning är skoltsamisk. I museet fanns även två fotografialbum, där det fanns bilder på personer bl.a. vid namn Moshnikoff, Sverloff och Fofanoff. Fotografierna är inte katalogiserade. En del av bilderna har använts som postkort, som säljs bl.a. i samemuseet Siida.

Skoltsamernas traditionshus, Sevettjärvi

I samlingarna i Skoltsamernas traditionshus ingår 369 föremål. I samlingen finns kläder, pälsar, renseldon, skor, stövlar och ikoner. Föremålen är till största del i gott skick, men föremålen som är placerade i ouppvärmda lagerutrymmen har närmast skador orsakade av möss och små skador orsakade av skadedjur. Till museet gjordes två inventeringsresor, då man fotograferade och mätte

föremålen samt granskade till dem anknutna katalogiseringsuppgifter och lade till nya donationer i katalogerna. Slutligen packade man ner samlingarna och föremålen som behövde putsas eller frysas ner fördes till samemuseet Siida för åtgärder.

Galleria Alariesto

I Alariestos samlingar ingår ca 15 föremål med anknytning till samisk kultur. Föremålen är inte katalogiserade. Andreas Alariesto var same, så enligt den definition som projektet hade på ett samiskt föremål, borde alla föremål som han har tillverkat eller använt ha katalogiserats. På grund av tidsbrist fotograferades endast de tydligt samiska föremålen.

Kemijärvi Kotikiekerö, Kemijärvi

I museets samlingar finns 14 föremål med samiskt ursprung eller i samisk stil, närmast renseldon och stövlar. I samband med inventeringen fotograferades föremålen.

Posio hembygdsmuseum

I hembygds museets samlingar finns ca åtta föremål av samiskt ursprung eller i samisk stil. Bland föremålen finns delar av renselar, två skålar samt en ca tio centimeter lång, hamrad yxa, som hittades i ett ihåligt träd på 1940-talet. Man har ansett att yxan eller snarast fyndplatsen anknyter sig till dyrkan av en seite.

Allmogemuseet, Kelviå

I samlingarna finns fem föremål som anknyts till den samiska kulturen, bl.a. en ackja, stövlar, lasso och lassoring. Största delen av föremålen, som museet definierat som samiska har kopierats som souvenirer för turister. Dessa ingår inte i projektets inventering. Föremålen har inte katalogiserats.

Kittilä vildmarkscentrum, Molkojärvi

I vildmarkscentrets samlingar finns fem möjligen samiska föremål, två renseldon och en skål. I föremålskatalogen fanns nummer och korta beskrivningar. Uppgifter om donatorer, användare och tillverkare fattades.

Kirsti Pokkas hemmuseum, Pokka

I museets samlingar finns ca 18 samiska föremål. Museets fina och omfattande material består av föremål från Pokkas släkt. Släkten anser sig inte vara samisk och föremålen inte vara samiska, men ibland dem finns föremål som tydligt är av samiskt ursprung. Dyliga föremål är till exempel dräkter som tillverkats i Näkkäljärvi och ett kruthorn som fåtts i utbyte av en sam.

Katalogiseringsuppgifterna som anknyter till föremålen är ganska skrala, men ägaren har rikligt med minneskunskap, som inom en snar framtid borde tas tillvara.

Mellersta Finlands museum, Jyväskylä

I museets samlingar finns ca 16 samiska föremål, bl.a. nålhus, vantar och andra plagg. Föremålen är samlade från det dåvarande finländska området av studerandena vid Jyväskylä seminarium i början av 1900-talet. Under inventeringen fotograferades föremålen och deras katalogiseringsuppgifter kopierades. Då man bläddrade i katalogen hittade man några nya föremål. En del av föremål hittades inte vid inventeringstillfället.

Vagga, Österbottens museum. Bild: Projektet Recalling, Kati Vuontisjärvi, Siida.

Finlands hantverksmuseum, Jyväskylä

I museets samlingar finns ca 30 samiska föremål. Föremålen är i huvudsak nutida handarbeten, till exempel tillverkade av Petteri Laiti. En del av föremålen fotograferade och en del av fotografierna som projektet fick till sin användning härstammar från museets egna bildsamlingar.

Tavastehus stads kulturhistoriska museum

Museet har 21 samiska föremål i sina samlingar. Till materialet för till exempel en del i trä till en hornmössa, som är mycket sällsynt, ty sådana finns endast i Nationalmuseets samlingar. I föremålssamlingarna ingår även en ung flickas dräkt, en barnmössa och en vagg. Föremålen fotograferade och uppgifterna från en gammal handskriven katalog kopierades. Man fick föremålsuppgifterna från museets databas, men de är bristfälliga.

Tammerfors museer; Tavastlands museum,, Tammerfors

Tammerfors museer finns numera under samma namn. Största delen av samlingarna är dock i Tavastlands museum, som inte numera är öppet för allmänheten utan används som förråd. I Tammerfors museer finns 40 samiska föremål. I Tavastlands museer finns rikligt med fina textilier, av vilka en del är i mycket dåligt skick och man var tvungen att fotografera dem i vågrätt läge. I museets samlingar ingår bl.a. en hornmössa, vars "läst" dvs. trästomme, även skulle finnas i museet. Tyvärr hittades den inte och inte heller några andra föremål man letade efter. I Vapriikki förvaras fasta samiska föremål. De fasta föremålen utgörs närmast av knivar och deras slidor. I Skomuseet fanns några föremål till påseende och de fotograferades genom vitrinlaset.

Materialet i Utsjoki gamla sjukstuga

I Utsjoki gamla sjukstuga finns ca 70 föremål. Tyvärr hann man inte inventera samlingen grundligt, så därifrån fick man endast några allmänna bilder.

Alvar Kujalas hemmuseum, Lomajärvi

I samlingarna finns några renseldon, dragrenens grimma samt en smörask, som kan vara av samiskt ursprung eller i samisk stil.

Regina Holmbergis hemmuseum, Nuorgam

I hemmuseets samlingar finns ca 50 samiska föremål. I samlingarna ingår bl.a. ägarens kontobok – han verkade som handelsman. Här finns även läroplaner för kateketer samt andra dokument rörande byn, av vilka de äldsta är från början av 1800-talet. I samlingarna finns även gamla fotografier samt böcker som varit i bruk i början av senaste sekel. För projektets databas fotograferades i huvudsak de föremål som tydligt är i samisk stil.

Finlands nationalmuseum/ Museiverkets arkeologiska samlingar

I Nationalmuseums samlingar ingår även de föremål som bevarade under de arkeologiska utgrävningarna – deras exakta antal är svårt att estimeras. Det rör sig dock om tusentals föremål eller delar av dem. I projektets databas har det arkeologiska material, som matats in, katalogiserats manuellt direkt ur fornminnesdiariet, och det finns ännu inga bilder av föremålen i databasen. På grund av att största delen av det arkeologiska materialet härstammar från utgrävningar och som bäst innehåller tusentals fynd, har det nämnts i databasen att det är fråga om grävningsfynd och det egentliga fyndmaterialet är beskrivet i liten mån. Man har matat in arkeologiskt material från och med järnåldern från områdena kring Enontekiö, Utsjoki, Enare, Sodankylä, Kittilä, Kuusamo, Salla och Savukoski i databasen. Inventeringen av det arkeologiska materialet gjordes av projektkoordinatören.

6.3.2. Olika museers samlingar

I de nedan nämnda museerna har man inventerat. Museerna sände projektet utdrag ur sina föremålskataloger samt bilder.

Finlands nationalmuseum

I Finlands nationalmuseums samlingar ingår 2 611 etnologiska och historiska föremål. En del av föremålen finns utställda i museets basutställning, där man förevisar bl.a. en kvinnas hornmössa och ett kvinnoplagg, en s.k. njalfahitta, utan huva som tagits ur bruk, från Utsjokiområdet. I samlingarna ingår rikligt med dräktmaterial, husgeråd, material anknutet till näringsfång samt fortskaffningsmedel och andra saker anknutna till vardagen. I samlingarna finns föremål även från Sverige, Norge och Rysslands samiska områden. Föremålsån och donationer har gjorts med Danmarks Nationalmuseum, Musée de l'Homme i Paris, Denvers art Museum, Nordiska museet, Budapests Etnologiska museum och Estlands Etnografiska museum samt Siida. Finlands nationalmuseum har en egen webbläsare för sin samiska samling, men uppgifterna som finns där har överförts till projektets databas. Alla föremål i Nationalmuseums samiska samling har inte fotograferats. Museet har fortsatt föremålens fotograferande och bilderna läggs in i databasen senare.

Lapplands landskapsmuseum

Lapplands landskapsmuseums samlingar innehåller ca 950 samiska föremål. En del av samlingarna förevisas i utställningen, där man i huvudsak har ställt ut moderna samedräkter och hantverksföremål. Som en specialitet kan man nämna ett brudpars vigseldräkter som burits vid ett bröllop på 1980-talet. I samlingarna finns rikligt med föremål i anknytning till beklädnad, men även husgeråd, verktyg, fortskaffningsmedel och grejer som anknyter till näringsfång. I museets samlingar finns även fotografier och konst samt i museets utställningar förevisas arkeologiskt material från bl.a. Markkina i Enontekis. I samlingarna finns föremål från nuvarande från de samiska områdena i Sverige och Norge samt ett föremål från det samiska området i Ryssland.

Kittiläs hembygdsmuseum

I museets samlingar finns ungefär 10 samiska föremål.

Samemuseet Siida

I Samemuseet Siidas samlingar finns ca 4 200 föremål. Samemuseet i Enare grundades 1959, då man började samla samiska byggnader och föremål. Samlingarna innehåller friluftsmuseets

byggnader och konstruktioner, föremålssamlingarna, bildsamlingarna, arkivsamlingarna samt en boksamling med karaktär av handbibliotek. Samlingarnas föremål hör ihop med boende, att röra sig och frakta, beklädnad, handarbete samt religiös kultur och seder. Föremålen härstammar från fjällsamernas, enaresamernas och skoltsamernas områden.

Borgå kulturhistoriska museum

I Borgå museums samlingar finns ett fortskaffningsmedel.

Satakunda museum, Björneborg

I Satakunda museums samlingar finns 12 samiska föremål, som i huvudsak är kläder.

Lahtis stadsmuseum, Lahtis

I samlingarna finns 15 samiska föremål, bl.a. dräkter och föremål anknutna till näringsfång.

7. Projektets ekonomi

Projektkoordinatorn svarade för hela projektets ekonomi och ekonomiska rapportering. Om ekonomin rapporterades till finansörerna och ledningsgruppen fem gånger under projektet och en gång efter att projektet avslutas. Projektkoordinatorn och samemuseets ekonomisekreterare Saara Proksi gjorde tillsammans upp tre betalningsansökningar. Projektkoordinatorn gjorde ensam upp två betalningsansökningar och den sista betalningsansökningen gjordes upp av projektkoordinatorn och samemuseets chef Tarmo Jomppanen. För bokslutet svarade samemuseets ekonomisekreterare Saara Proksi, och då hon blev tjänstledig, t.f. ekonomisekreterare Seija Lehto. Projektarbetaren Sunna Kuoljok svarade under hela projektets gång för de svenska betalningsansökningarna. Den norska sidan rapporterade om sina egna utgifter med tre månaders mellanrum genom att ge information om samlade utgifter indelade enligt utgiftsposter. Hela projektets betalningsansökan gjorde alltid upp i Finland. Projektets betalningsansökningar med bilagor finns i samemuseet Siidas arkiv. Projektets ekonomi och utgifterna anknutna med det, samt den förverkligade finansieringen har redovisats per land i tabellerna 1–6 i detta kapitel. På grund av att Finland och Sverige är EU-land och att projektet i Finland och Sverige delvis är EU-finansierat, har utgifterna i de respektive länderna redogjorts i samma tabell. Norges kostnader och utgifter har behandlats skilt.

7.1 Förverkligade kostnader

Den största kostnadsposten utgjordes av projektpersonalens löner och utomstående tjänster. Under projektets gång har flera överlopps personer anställts, vars uppgifter huvudsakligen gällt inmatning av data i databasen. Budgeten för projektpersonalens löner överskreds med 35 699,60 euro. Av de utomstående tjänsterna utgjordes den största enskilda kostnaden av kostnader rörande projektets databas. Kostnaderna blev högre än man från början tänkt sig. Även översättningarna bildade en ganska stor utgiftspost. Kostnadernas för databasen och översättningarna ingår i huvudsak i posten utomstående tjänster. Även dessa kostnader överskred budgeten med 3 185,53 euro. De övriga kostnaderna hölls inom ramarna för den godkända budgeten. I materialkostnader ingår annonserna i tidningarna, så som platsannonserna för projektkoordinator och projektarbetare samt annonserna för seminariet. I investeringar har införts de kostnader, som bildades av de verktyg som införskaffades åt projektarbetarna. Sådana verktyg är bärbara datorer, kameror, skanners, dataprogram och mobiltelefoner. Efter projektet blir dessa verktyg i användning i de museer som producerade projektet. Projektets resekostnader blev mindre än man tänkt sig, ty man var i förväg rädd för att just dessa kostnader skulle överskrida den godkända budgeten med bred marginal. De låga resekostnaderna berör troligen på att man i Norge och Sverige gjorde färre inventeringar än man tänkt sig. Inalles underskreds helhetskostnaderna i den godkända budgeten med 2 615,38 euro.

Tabell 1. Förverkligade helhetskostnader i projektet.

Utgiftspost	Kostnader och inkomster under den rapporterade perioden	Förverkligade kostnader och inkomster från början av projektet	Godkänd budget	Skillnad +/-
1. Projektpersonal	55570,64	246912,60	211213,00	35699,60
2. Utomstående tjänster	25926,74	38185,53	35000,00	3185,53
3. Administration	4308,41	11786,80	29154,00	-17367,20
4. Material	0,00	4339,34	17160,00	-12820,66
5. Investeringar	2658,80	12559,11	21070,00	-8510,89
6. Resor	9142,90	54698,24	57500,00	-2801,76
Totala kostnader	97607,49	368481,62	371097,00	-2615,38
Minus projektets inkomster	0,00	0,00	0,00	0,00
Nettokostnader totalt	97607,49	368481,62	371097,00	-2615,38

Den totala kostnaden för Finland och Sverige överskred den godkända budgeten med 20 546,60 euro. Summans storlek beror huvudsakligen på att avgifterna i samband med anställning av projektpersonal överskreds med 32 403, 32 euro. Delvis förklaras det med att alla projektarbetares avtal förlängdes. Utgifterna växte även på grund av betald ledighet och betalt övertidsarbete för projektkoordinatörerna. Gällande de utomstående tjänsterna överskreds budgeten med 11 021,12 euro. Detta beror huvudsakligen på att databasen och översättningarna alltid betalades från Finland. I Sverige överskreds inte budgeten och man höll alla utgifter inom ramen för projektet.

Tabell 2. Förverkligade kostnader, som erhållit understöd av EU, i Finland och Sverige.

Utgiftspost	Kostnader och inkomster under den rapporterade perioden	Förverkligade kostnader och inkomster från början av projektet	Godkänd budget	Skillnad +/-
1. Projektpersonal	22049,42	172529,32	140126,00	32403,32
2. Utomstående tjänster	25926,74	34354,12	23333,00	11021,12
3. Administration	2576,23	5295,53	18912,00	-13616,47
4. Material	0,00	3502,20	11440,00	-7937,80
5. Investeringar	0,00	7170,50	14047,00	-6876,50
6. Resor	6532,36	43885,93	38333,00	5552,93
Totala kostnader	57084,75	266737,60	246191,00	20546,60
Minus projektets inkomster *)				0,00
Nettokostnader totalt	57084,75	266737,60	246191,00	20546,60

I Norge hölls kostnaderna väl i styr och endast den godkända budgeten för projektpersonalens löner överskreds med 3 296, 28 euro. Den norska sidan svarade för sin egen del för vissa kostnader, som uppkom i Finland och Sverige. Det var exempelvis planerat att dela på projektkoordinatorernas lön mellan alla länder. Den norska sidan överskred budgeten med 22 446,98 euro. Detta beror delvis på att alla kostnader, som de finska och svenska parterna kunde ha haft rätt att debitera av den norska parten, debiterades inte.

Tabell 3. Förverkligade kostnader i Norge.

Utgiftspost	Kostnader och inkomster under den rapporterade perioden	Förverkligade kostnader och inkomster från början av projektet	Godkänd budget	Skillnad +/-
1. Projektpersonal	33521,22	74383,28	71087,00	3296,28
2. Utomstående tjänster	0,00	3831,41	11667,00	-7835,59
3. Administration	1732,18	6491,27	10242,00	-3750,73
4. Material	0,00	837,14	5720,00	-4882,86
5. Investeringar	2658,80	5388,61	7023,00	-1634,39

6. Resor	2 610,54	1 081 231	19 167,00	-8 354,69
Totala kostnader	40 522,74	1 017 44,02	124 191,00	-224 46,98
Minus projektens inkomster				0,00
Nettokostnader totalt	40 522,74	1 017 44,02	124 191,00	-224 46,98

7.2 Förverkligad finansiering

Projektets finansiering utgöres inalles av nio olika källor. 60 % av projektets finansiering erhöles av finansieringsandelen från Interreg IIIa. För annan finansiering svarade nationella finansierare i respektive länder. Nationella finansierare var Statens Kulturråd och Sametingets kulturråd i Sverige, Lapplands länsstyrelse, Lapplands förbund och Nordkalotträdet i Finland samt ABM -utvikling, Norsk kulturråd och Sametinget i Norge. De respektive finansierarnas andelar ses i tabellerna 4–6. Projektets helhetsbudget var 371 097,00 euro.

Tabell 4. Sveriges nationella finansiering.

Finansier	Förverkligad finansiering under projektperioden	Förverkligad finansiering sedan projektets början	Enligt finansieringsbeslutet beviljad finansiering	Skillnad +/-
Statens Kulturråd		2 393 593	2 485 100	-9 15,07
Sametingets kulturråd		24 794,00	24 851,00	-57
				0,00
				0,00
				0,00
Sveriges totala finansiering	0,00	48 729,93	49 702,00	-972,07

Tabell 5. Finlands nationella finansiering.

Finansier	Förverkligad finansiering under projektperioden	Förverkligad finansiering sedan projektets början	Enligt finansieringsbeslutet beviljad finansiering	Skillnad +/-
Lapplands länsstyrelse	6 000,00	17 255,16	23 922,00	-6 666,84
Nordkalotträdet	14 576,00	18 377,23	24 852,00	-6 474,77
Lapplands förbund	57 568,78	12 7074,30	14 7715,00	-20 640,70
				0,00
				0,00
Finlands totala finansiering	78 144,78	162 706,69	196 489,00	-33 782,31

Tabell 6. Norges nationella finansiering.

Finansiär	Förverkligad finansiering under projektperioden	Förverkligad finansiering sedan projektets början	Enligt finansieringsbeslutet beviljad finansiering	Skillnad +/-
Norska statens finansiering (Interreg)		61646,79	124906,00	-63259,21
ABM-utvikling		19766,50		19766,50
Norges offentliga finansiering (lokal)				0,00
Norsk kulturråd		19766,50		19766,50
Privat norsk finansiering				0,00
Sametinget		20631,29		20631,29
Norges totala finansiering	0,00	121811,08	124906,00	-3094,92

7.3. Finansiering och kostnader för projektseminariet

Helhetskostnaderna för projektets avslutande seminarium var inalles 27 445 euro. Summan utgjordes av kostnaderna för föreläsarnas resor och logi. En betydande utgift finansiellt sett utgjordes av tolkningskostnader. Å andra sidan skulle det inte varit möjligt att genomföra seminariet utan tolkar, ty man talar många språk på det samiska området. För det avslutande seminariet erhöll man finansiering från Nordiska kulturfonden (16 763 €), Sveriges Sameting (1 698 €) och Norges sameting (1 849 €). Projektet Recalling Ancestral Voices svarade för kostnaderna med 7 135 euro. Seminarierapporten är bifogad till denna rapport som bilaga (bilaga 3 projektets seminarierapport). Seminarierapporten och budgeten som granskad av en officiell revisor, har sänts till finansiärerna av projektet och den finns bevarad i samemuseets arkiv.

Paneldiskussion på projektets avslutande seminarium. På bilden från vänster: ordförande Veli-Pekka Lehtola, Tarmo Jomppanen, Kjell-Åke Aronson, Kjersti Schanche, Anne Murray, Sissel Mikkelsen, Leif Pareli. Bild: Projektet Recalling, Kati Vuontisjärvi, Siida.

8. Sammandrag av projektet

8.1. Resultat och fortsatta åtgärder

I sin helhet lyckades projektet bra. Trots problem som orsakades av för stram tidtabell och av problemen med införskaffning av databas kunde man utveckla databasen och dess offentliga webbversion, med vilken uppgifter om det samiska materiella kulturarvet är lättillgängliga.

Databasen är ännu under utveckling och den kommer ännu att kräva mycket arbete.

Förhoppningsvis kommer den även att fortleva och utvecklas. Tilläggsuppgifter om databasen och museisamlingarna där finns på adressen: <http://www.samicollection.org>.

Projektet slutade för tidigt då det gällde att nå målsättningarna. Särskilt i Sverige och Norge blev inventeringsarbetet helt på hälft. I båda länderna finns ca 30 000 samiska föremål och inventeringen av dem är arbetsdrygt. Även olika dataöverföringsproblem har drabbat projektet i båda länderna. I Sverige är till exempel alla samlingar i hembygds museer och sameföreningar inte inventerade, och i Norge baseras inventeringen nästan fullständigt på uppgifter som man fått via frågeformuläret. Finlands situation är bättre och samlingarna är i huvudsak inventerade, men å andra sidan är samlingarna i Finland betydligt mindre. I Finland finns mycket att rätta till med gällande databasen, ty uppgifterna har matats in endast i databasen och ofta har man inte hunnit granska hur väl olika data lämpar sig i olika fält. Således kan det finnas data på fel platser eller så kan uppgifterna vara bristfälliga. Även de olika museernas kvalitet på katalogiseringen är varierande. Rätt skrivsätt för de samiska sökorden gäller inte i hela databasen och gällande största delen av föremålen fattas de samiska sökorden.

Då projektet avslutades förblir ansvaret för databasen och det fortsatta arbete i anknytning till den hos de olika museerna som deltog i projektet; Samemuseet Siida, Varanger Samiske Museum och Ájtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum. På deras ansvar är även ansökan av finansiering och planering av det fortsatta projektet. Det fortsatta projektet är mycket nödvändigt och förverkligas förhoppningsvis inom de närmaste åren, ty det är vist att fortsätta med ett samarbete som startat väl. Oavsett om man får finansiering för att utveckla databasen vidare från Interreg eller på de nationella

planen, vore det viktigt att innehållet i databasen skulle förbättras och uppgifterna utökas. Det vore också mycket viktigt att utveckla användandet av samiska språk. Exempelvis gällande sakorden för alla föremålen skulle det vara bra att använda fem språk (nord-, enare-, skolt-, lule- och sydsamiska). Då kunde man använda samiska sakord i alla ländernas versioner. Detta skulle underlätta föremålssökningen åtminstone bland de personer, som hanterar de samiska föremålets terminologi eller något samiskt språk. Samtidigt skulle man vidareutveckla de samiska sakorden och användningen av dem, vars betydelse ständigt växer. Det fortsatta projektet skulle anställa personer som kan samiska, hantverkare och andra experter på materiellt kulturarv, professionella inom museibranschen samt en expert på databaser.

Ifall projektet fortskrider på samma sätt, skulle man i Finland möjligen kunna fokusera på att samla in uppgifter från samlingarna i Danmark, Europa, andra landsdelar och Ryssland. Detta kräver dock mycket övervägande, ty språkfrågan försvåras ytterligare. På vilket språk skall katalogiseringsuppgifterna katalogiseras ifall man vill lägga in dem i databasen? Ett tungt vägande alternativ kunde vara att förverkliga ett exemplariskt återbördande i praktiken. Det vore möjligt att starta till exempel från bensamlingarna i Danmarks Nationalmuseum, där det finns rikligt med samiskt material från Varang i Norge. Som ett alternativ finns även något europeiskt museum. Det egentliga återbördandet skulle kräva att sametinget deltog aktivt i projektet, ty ett återbördande är en politisk fråga. En forskningsrapport som sammanställts av processen skulle vara mycket nyttig med tanke på framtiden, då återbördandet av det samiska kulturarvet kommer att bli vardag och verklighet.

Återbördandet av kulturarvet och dess kartläggning är ändå först i startgroparna. Fotografier, intervjuer, historier och minnen som ligger i museernas arkiv och forskningsinstitutioner kunde lämpa sig väl som ett nytt kartlägningsprojekt. Fastän uppgifterna rörande den samiska kulturmiljön har insamlats idogt under de senaste åren, är inte heller den informationen ännu i ordning. Alla instanser som genomför inventeringar har sin egna register, där uppgifterna inte är enhetliga, vilket utgör ett problem redan bara med tanke på skydd av dessa objekt.

Med hjälp av projektets webbsidor kan läsaren bekanta sig med material som insamlats i projektets regi. Från början var det meningen att man skulle uppdatera webbsidorna under projektets gång. För detta återstod dock ingen tid. På projektets webbsidor informerade man om projektets seminarium, men man kunde ha ökat annan informationsspridning ytterligare. Sanningen är dock den att de olika arbetskedena inte är av särskilt stor intresse för medierna och då det gäller allmänheten fick man de

mest intressanta resultaten först i slutet av projektet och efter att projektet avslutats. I det skedet var inte projektkoordinatorn, som hade ansvarat för informationsspridning, längre i museets tjänst. Slutrapporten underlättar även informationsspridningen, eftersom den översätts till svenska och finns att läsa på projektets webbsidor.

På grund av att samemuseet inte har haft möjlighet att fortsätta projektkoordinatorns anställning efter projektets slut, blev projektrapporten klar först fyra månader efter att projektet slutat, ty den förfärdigades vid sidan av andra jobb. Av samma orsaker har samemuseets chef Tarmo Jomppanen delvis gjort den sista betalningsansökan och skött om bokföringen av projektets avslutande seminarium till revisorn.

I april 2007 höll en tre dagar lång konferens om repatriation i Nuuk på Grönland, där museer och representanter för ursprungsfolk runt om i världen samlades för att diskutera om återbördandet (<http://www.natmus.gl/con2007/index.html>). Under den tid projektet pågick och särskilt som en följd av projektets avslutande seminarium, har diskussionen om administrationen av det samiska kulturarvet ökat. Under projektets avslutande seminarium fokuserade man sig i huvudsak på de nordiska länderna. Under seminariet kunde man lyfta fram många viktiga frågor och många olika instanser hade en chans att uttala sig och diskutera om sina synpunkter. Trots att en del synpunkter ställvis var ganska fjärran från varandra, är det klart att museimyndigheterna särskilt i Sverige och Norge är medvetna om kulturarvet och vikten av diskussionen av dess återbördande. Detta syns särskilt tydligt redan i att deltagandet i seminariet var livligt, särskilt från de största museerna i Sverige.

Däremot är situationen i Finland oroväckande. Administrationen av det samiska kulturarvet ses som en fast del av annat finländskt kulturarv och man har aldrig ens diskuterat återbördandet av det materiella kulturarvet, ty man har inte sett anledning därtill. Å andra sidan har dock ett symboliskt återbördande setts som viktigt. Under de senaste åren har man till exempel strävat efter att göra det arkeologiska arbetet genomskinligt och man har velat vidarebefordra kunskap till de lokala invånarna. Detta arbete har man fortsatt med även inom ramarna för detta projekt. Det vore viktigt att få tillbaka de arkeologiska fynden till de samiska områdena. Särskilt fynd från historisk tid kunde placeras i samemuseets samlingar och man har redan inlett diskussioner gällande detta. Även gällande beviljandet av utgrävningstillstånd har man strävat efter att bättre ta hänsyn till samernas åsikter. Återbördandet av kulturarvet är en svår fråga, och frågorna om återbördandet eller administrationen av samlingarna kan lätt förvandlas till kontrastering. Museerna upplever att de har

de mest optimala förhållandena och expertisen för att bevara föremålen och ser inte samlingarna i ljuset av kolonialismen (Lehtola 2004:54).

Representanter för sametingen vid projektseminariet. Från vänster: Lars-Anders Baer, Anne Nuorgam, Jørn Are Gaski och ordförande Veli-Pekka Lehtola.
Bild: Projektet Recalling, Kati Vuontisjärvi.

8.2. Vems arv, i vems förvaltning?

Frågan om placeringen eller förvaltningen av det samiska materiella kulturarvet kan inte granskas endast ur äganderättsliga eller lagens synvinklar, ty frågan är även etisk. Rätten till förvaltningen av kulturarvet är en rätt till det egna förflutna. Enligt FN:s konventionen om de mänskliga rättigheterna har varje människa rätt till att känna sitt eget kulturarv. Kunskapen om det egna kulturarvet och historien är viktig för att bilda en identitet och för att bevara den egna kulturens särprägel, men även en förutsättning för att fullt ut kunna delta i samhällsbildningen.

Kulturarvet innehåller även annat än bara föremålen: det innefattar även bevarandet av föremålen, dokumentation och information om det egna kulturarvet. Materialet som finns i museerna är ett viktigt källmaterial till samernas historia, och dessutom har vissa föremål en särskild symbolisk betydelse för det samiska samhället. Samerna borde få förvalta och själv berätta om sitt kulturarv för kommande generationer och för majoritetsbefolkningen. Det vore viktigt att garantera att man lätt kan komma åt museisamlingarna och föremålen, så att materialet vore lättillgängligt för

skolelever, hantverkare, studeranden och forskare. Samemuseerna behöver samlingar, så att de kan tjäna samhällets behov genom att producera information om det förflutna.

Det är också väsentligt att komma ihåg att samerna har den bästa sakkunskap om föremålen, så de kan bäst lyckas med att tolka dem och lägga dem i rätt kontext. Det är ändå viktigt att veta att det samiska kulturarvet även bör vara till synes annanstans än på det egentliga samiska området, men tyvärr finns det i många museer inte anställda som är experter på samiska föremål eller kultur. Detta ses ofta i felaktiga uppgifter eller dåligt påklädda dockor i museernas utställningar. Man kunde använda de personer som experter gällande utställningarna vilka känner sitt eget kulturarv och förstår exempelvis symbolspråket i beklädnaden. Tyvärr är många de mest sällsynta, konstfärdiga och äldsta föremålen begravda i museernas samlingar, i en främmande kontext, där man inte är medveten om deras särprägel. Fastän nuvarande låneförfaranden möjliggör att man kan få föremål till låns från andra museer, är det mycket dyrt att låna kulturarv och det sker endast på begränsad tid (Jomppanen 2002: 35).

Inom den samiska kulturen speglar föremålen starkt etnicitet. Exempelvis i dag kan den som känner en dräkts symbolspråk i samedräkten, som huvudsakligen används som festdräkt – hembygden, civilståndet, familjebakgrunden eller släkten kan ses i dräktens symbolik. Samlingarna som finns i museerna kunde till och med hjälpa till med att återuppliva kulturdrag. Som ett gott exempel på detta kan man nämna rekonstruktionen och revitalisationen av samedräkten som använts i Lyngenfjorden i Norge. Områdets levande samekultur till trots slutade man att använda dräkten på området kring Lyngenfjorden vid sekelskiftet 1900 och endast bruket av huvudbonaden, näbbskor och skobanden fortgick aktivt. På initiativ av sameföreningen i Kaifjorden beslöt man att rekonstruera dräkten och för detta ändamål tog man reda på hurdan den varit. Man samlade in källuppgifter på olika håll. Bl.a. de okatalogiserade manuskripten från 1800-talets slut av Just Qvigstad, vilka finns i Oslo etnografiska museum, var slutligen till stor hjälp. Tilläggsuppgifter skaffade man även från bouppteckningslistor från 1700-talet, där man har mycket noggranna beskrivningar av klädesplaggen. Vid sidan av forskning i historiska källor, gjordes museibesök i flera norska museer, bl.a. Karasjoki museum. Som en följd av detta arbete är dräkten från Lyngenfjordens område åter i bruk (http://vuonan.no/lyngenkofte/hefte_sjoesamisk_klesbruk_i_gamle_lyngen). Förhoppningsvis inspirerar den genom projektet skapade databasen samiska hantverkare och amatörer att pröva på gamla modeller i sina egna arbeten.

Otryckta källor:

Edbom, G. 2005: Samisk kulturarv I samlingar. Rapport från ett projekt om återföringsfrågor gällande samiska föremål. Arkeologisk rapport 2005: 1 Gunilla Edbom. Åjtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum (2:a omarbetade versionen).

Söderholm, N. 2002: Den anatomiska bensamlingen vid Helsingfors universitet. Pro gradu – avhandling Helsingfors universitet. Institution för Kulturforskning, Arkeologi. Mars 2002.

Tryckta källor:

Adlercreutz 2002. Urbefolkningar och deras kulturarv. I verket: Vem äger kulturarvet? Anföranden vid konferens om återföringsfrågor vid Åjtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum 6-8 juni 2000. Duoddaris 20 Rapportserie. Svenskt Fjäll –och Samemuseum, Duottar- ja Sámemusea 2002. Jokkmokk.

Jomppanen, T. 2002: Current Situation of the Sámi Heritage in Finland. I verket: Vem äger kulturarvet? Anföranden vid konferens om återföringsfrågor vid Åjtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum 6-8 juni 2000. Duoddaris 20 Rapportserie. Svenskt Fjäll –och Samemuseum, Duottar- ja Sámemusea 2002. Jokkmokk.

Lehtola, V-P. 2004: Saamelaisten oikeudet kieleen ja historiaan. Red. Magga, T. & Lehtola, V-P. Publications of the Giellagas-institute 3. Oulu 2004.

Mulk, I-M. 2002: Samiska museer och förvaltningsorgan – identitet och kulturarv. I verket: Vem äger kulturarvet? Anföranden vid konferens om återföringsfrågor vid Åjtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum 6-8 juni 2000. Duoddaris 20 Rapportserie. Svenskt Fjäll –och Samemuseum, Duottar- ja Sámemusea 2002. Jokkmokk.

Pentz, P. 2004: Utimut - Return. Ed. Pentz, P. The National Museum of Denmark, Greenland National Museum and Archives and Unesco. Narajana Press, Kylling.

Schanche, A. 2000a: Graver I ur och berg. Samisk gravskikk og religion fra førhistorisk til nyere tid. Davvi Girji OS. Karasjok.

Schanche, A. 2002b: Museer, gjenstander, rettigheter. I verket: Vem äger kulturarvet? Anföranden vid konferens om återföringsfrågor vid Åjtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum 6-8 juni 2000.

Webbsidor:

http://www.ajtte.com/?page_id=30

http://etikkom.no/Nyheter/2006/fagbladet/2004_04/skjelett/ 22.11.2006

<http://www.natmus.gl/con2007/index.html>

<http://www.samicollection.org>

<http://www.samiradio.org/Svensk/articleID=28338categoryID=230> 31.1.2007

<http://www.siida.fi/heritage>

http://www.siida.fi/heritage/suomi/heritage_kysely.html.

http://www.siida.fi/heritage/norsk/heritage_kysely.html.

<http://www.siida.fi/heritage/suomi/seminaari.html>

http://vuonan.no/lyngenkofte/hefte_sjoesamisk_klesbruk_i_gamle_lyngen

Bilaga 1. Material producerat i projektet:

<http://www.samicollection.org>

<http://www.siida.fi/heritage>

Liite 3. Lehdistötiedotteet

Lehdistötiedote Marraskuu 2006

Saamelaimuseo Siidassa on käynnissä saamelaisen esineellisen kulttuuriperinnön taltioimiseen keskittyvä projekti "Recalling Ancestral Voices. Repatriation of Sámi Cultural Heritage". Saamelaisten esineellisellä kulttuuriperinnöllä tarkoitetaan uutta ja vanhaa esineistöä, joka on saamelaisten valmistamaa tai on ollut heidän käytössään kautta historian aina tähän päivään asti. Nykyisin tätä esineistöä on sijoitettuna useisiin pohjoismaisiin laitoksiin ja museoihin.

Projektin tarkoitus on selvittää saamelaisalueelta menneinä vuosisatoina vietyjen esineiden lukumääriä sekä nykyisiä sijaintipaikkoja. Tavoitteena on helpottaa saamelaisten esineellisen kulttuuriperinnön saavuttamista, sillä hajallaan olevat kokoelmat ovat hankalasti tavoitettavissa. Saavutettavuutta pyritään parantamaan saamelaisesineistä koottavan julkisen tietokannan muodossa.

Projektin vastuuorganisaatio on Saamelaimuseo Siida yhteistyössä Tunturi- ja saamelaimuseo Ájtten sekä Varangin Saamelaimuseon kanssa. Projektin johtajana toimii Eeva-Kristiina Harlin. Lisäksi käytännön kartoitustyötä varten on palkattu kolme projektityöntekijää: Suomessa Kati Vuontisjärvi, Ruotsissa Sunna Kuoljok ja Norjassa Sissel Mikkelsen. Projekti käynnistyi kuluvan vuoden huhtikuussa ja päättyy marraskuussa 2007. Projekti on Euroopan Unionin tukema Interreg III -hanke, jonka kansallisia rahoittajia ovat Lapin Lääninhallitus, Pohjoiskalottineuvosto, Statens Kulturrådet, Svenska Sametingets Kulturrådet, Norska Sametingets Kulturrådet, Norsk Kulturråd ja ABM-utvikling.

Suomen ja Norjan museoiden ja erilaisten tutkimuslaitosten saamelaiskokoelmia on kartoitettu tarkoitusta varten suunnitellulla kyselyllä, Ruotsissa kokoelmien kokoa ja sijaintia on selvitetty jo aiemmin. Vastausten perusteella neuvotellaan saamelaisesineistöä hallinnoivien museoiden ja laitosten kanssa aineistojen tallentamisesta yhteispohjoismaiseen tietokantaan. Tietokannan täyttö museoissa alkaa marraskuun aikana. Osa tietokannan sisällöstä tullaan julkaisemaan selailuversiona Internetissä eri kielillä. Uudesta tietokannasta hyötyvät saamelaiselinkeinojen harjoittajat, virkamiehet, saamelaimuseot ja saamelaiskulttuurin tutkijat, mutta myös saamelaisalueen ulkopuolella sijaitsevat museot ja laitokset, jotka saavat uutta tietoa kokoelmissaan sijaitsevista esineistä.

Projektia luotsaa yhteispohjoismainen ohjausryhmä, johon kuuluvat Anna Westman Ájttesta, Tarmo Jomppanen Siidasta, Kjersti Schanche Varangin saamelaimuseosta sekä Linda van der Spa ja Toril Iversen Norjan saamelaiskäräjiltä. Hankkeen valvojanä toimii Lapin lääninhallituksen edustaja. Asiantuntija-apua projektille antaa referenssiryhmä, johon kuuluvat tutkija Inga-Maria Mulk Ájtte -museosta, intendentti Dikka Storm Tromssan yliopistomuseosta sekä Professori Veli-Pekka Lehtola Oulun yliopiston Giellagas-instituutista.

Lisätietoja

Projektinjohtaja Eeva-Kristiina Harlin
Saamelaimuseo Siida
GSM +358 400 328133
eeva-kristiina.harlin@samimuseum.fi
<http://www.siida.fi/heritage/>

Sámemusea Siiddas lea jođus sámi ávnnaslaš kulturárbbi vurkenprošeakta "Recalling Ancestral Voices. Repatriation of Sami Cultural Heritage". Sámi ávnnaslaš kulturárbbiin oaivvildit odđa ja boares dávviriid, maid sámit leat ráhkadan dahje mat leat leamaš don doložis gitta otnáži sin anus. Dán áigge dát dávvirat vurkkoduvvojit moanain davviriikalas lágádusain ja museain.

Prošeavtta ulbmilin lea čielggadit sámevuovllus vássán čuohtejagiid áigge dolvojuvvon dávviriid meari ja dan ahte gos dat dán áigge leat. Ulbmilin livččii fidnet dáid dávviriid buorebut olámuddui, dasgo jos čoakkáldagat leat biedgguid, de daid lea váttis fáhtet. Dilli galggašii dáikko buorránit dan maŋŋá, go sámebiervasat leat čohkkejuvvon almmolaš dihtovuđđui.

Prošeavttas vástida Sámemusea Siida ovttas Duottar- ja sámemusea Ájttein ja Várjjat Sámemuseain. Prošeavtta jodiheaddjin lea Eeva-Kristiina Harlin. Dasa lassin geavatláš kártenbargguid várás leat bálkáhuovvon golbma prošeaktabargi: Suomas Kati Vuontisjärvi, Ruotas Sunna Kuoljok ja Norggas Sissel Mikkelsen. Prošeakta álggahuvvui dán jagi cuoŋománus ja dat nohká skábmamánus 2007. Prošeakta lea Eurohpá Uniovnna doarjun Interreg III -fidnu, man sisriikkalaš ruhtadeaddjit leat Lappi leanaráđdehus, Davvikalohttaráđđi, Statens Kulturrådet, Ruota Sámedikki Kulturráđđi, Norgga Sámedikki Kulturráđđi, Norsk Kulturråd ja ABM-utvikling.

Suoma ja Norgga museaid ja sierralágan dutkanlágádusaid sámečoakkáldagat leat kártjuvvon dán ulbmila várás plánejuvvon gulaskuddamiin, Ruotas čoakkáldagaid sturrodat ja daid dálá báikkit leat juo ovdal čielggaduvvon. Vástádusaid vuodul mii ráddádallat samedávviirid hálddaseaddji museaiguin ja lágádusaiguin materiálaid vurdemis oktasaš davviriikalas diehtovuodui. Diehtovuodu deavdin museain álgá skábmanánuš. Oassi diehtovuodu sisdoalus galgá almmustuhttot bládenveršuvdnan Interneatnas sierra gielaiguin. Odđa diehtovuodus ávkašuvvet sámealáhusaiguin bargi olbmot, virgeolbmot, sámemuseat ja sáme kulturdutkit, muhto maiddái sáme guovllu olggobeale museat ja lágádusat, mat ožžot odđa dieđuid dain dávviriin, mat dain leat iežaset čoakkáldagain.

Prošeavtta lea jodiheamen oktasaš davviriikalaš stivrenjoavku, masa gullet Anna Westman Ájttis, Tarmo Jomppanen Siiddas, Kjersti Schanche Várjjat sámemuseas ja Linda van der Spa ja Toril Iversen Norgga sámedikkis. Fitnu bearráigeahččá Lappi leanaráđdehusa ovddasteaddji. Áššedovdiveahki prošeaktii addá referensajoavku, masa gullet dutki Inga-Maria Mulk Ájtte -museas, intendantta Dikko Storm Romssa universitehtamuseas ja professor Veli-Pekka Lehtola Oulu universitehta Giellagas-instituhtas.

Lassedieđut
Prošeaktajodiheaddji Eeva-Kristiina Harlin
Sámemusea Siida
GSM +358 400 328133
eeva-kristiina.harlin@samimuseum.fi
<http://www.siida.fi/heritage/>

Lehdistötiedote kesäkuu 2007

Saamelaisesineiden kartoitus on käynnistynyt – jo loppuvuodesta esineitä voi katsella internetistä

Saamelaisesineet ovat hajallaan pienissä ja suurissa museoissa ympäri koko pohjolaa. Museoissa saamelaisten on vaikea saavuttaa tai nähdä niitä, sillä harva tietää esineiden olemassaolosta. Nyt meneillään olevassa projektissa parannetaan tietoa näistä esineistä. Kolme saamelaismuseota Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa inventoivat kokoelmia ympäri pohjoismaita. Inventoinnin pohjalta luodaan tietokanta saamelaisesineistä ja niiden sijaintimuseoista. Tiedon kerääminen on ensimmäinen askel kohti kulttuuriperinnön palauttamista saamelaisille.

“Esineet kertovat saamelaisten elämästä ja historiasta ja siksi ne ovat merkityksellisiä. Jokaisella meillä on oikeus oman kulttuurimme tuntemiseen, sen suojelemiseen ja säilyttämiseen tulevia sukupolvia varten” sanoo Recalling Ancestral Voices -projektinjohtaja Eeva-Kristiina Harlin.

On sinänsä positiivista, että saamelaisesineitä aikanaan kerättiin museoiden ja tutkimuslaitosten kokoelmiin, sillä se on taannut esineiden säilymisen nykyaikaan. Toisinaan museoissa on paljonkin tietoa esineistä, esimerkiksi niiden aiemmista omistajista tai siitä, mistä ne ovat peräisin, mutta valitettavan usein kaikki tarkemmat tiedot puuttuvat. Saamelaisen kulttuurin tunteva ihminen voi usein sanoa esineistä enemmän kuin museoissa on niistä tietoa. Monella museolla, joissa hallinnoidaan saamelaiskokoelmia ei ole enää tänä päivänä painopistealueena juuri saamelaiskulttuurin esittelyä. Tämä on johtanut siihen, että saamelaiskulttuuria ja sen esineistöä tunnetaan vain vähän tai ei lainkaan.

Monet kartoitettujen museoiden kokoelmissa olevista esineistä kerättiin jo 1800-luvulla. Ikänsä vuoksi ne ovat erityisen arvokkaita, sillä Pohjoismaiden saamelaismuseoissa näin vanhat esineet ovat hyvin harvinaisia, koska saamelaismuseot ovat verrattain uusi ilmiö. Esineitä on toki mahdollista lainata vaikkapa saamelaismuseoihin, mutta se on paitsi aikavievää, myös kallista, ja laina-ajat ovat usein rajoitettuja.

“Projektimme keskittyy kulttuurihistorialliseen aineistoon, kuten vaatteisiin, taloustavaroihin, poronhoidosta kertovaan esineistöön ja muuhun arkiesineistöön, mutta myös luuaineisto ja uskonnollinen esineistö, kuten noitarummut ja seidat kuuluvat projektimme parissa inventoitavaan aineistoon”, kertoo Eeva-Kristiina Harlin. Tämän hetken tietojen mukaan esineitä näyttäisi olevan yhteensä yli 50 000 eri museoissa Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa. Saavutettu tieto kerätään tietokannan muotoon, joka on kokonaisuudessaan selattavissa kolmessa projektiin osallistuvassa museossa Siidassa, Ájttesa ja Varangin saamelaismuseossa. Heille, jotka eivät pääse näihin museoihin, on mahdollisuus selata tietokantaa internetin kautta. Tämän projektin myötä sekä saamelaiset että myös kaikki muut saamelaiskulttuurista kiinnostuneet, kuten esimerkiksi tutkijat ja opiskelijat pääsevät tutustumaan esineistöön. Tämä on erittäin tärkeää myös saamelaiskäsityöläisille, jotka voivat näin tutustua vanhoihin esine- tai vaatemaleihin.

Projektinjohtaja Eeva-Kristiina Harlinin mukaan tieto on valtaa. “Jos tieto ei ole saavutettavissa, ei voi olla tuntemusta eikä taitoa ja sitten ei oikeastaan ole mitään. Jos tiedetään, mitä esineitä missäkin museossa on, on niihin tutustuminen aika tavalla helpompaa.”

Projekti on Interreg –projekti, jonka rahoittajia ovat Lapin Lääninhallitus, Pohjoiskalotinneuvosto, Ruotsin saamelaiskäräjien kulttuurirahasto, Ruotsin valtion kulttuurirahasto, Norjan kulttuurirahasto, Norjan Saamelaiskäräjien ympäristö- ja kulttuuriosasto, ABM-utvikling, Norja ja Pohjoismainen kulttuurirahasto.

Lisätietoa projektista löytyy sen kotisivuilta www.siida.fi/heritage .

tai

Eeva-Kristiina Harlin, Saamelaismuseo Siida

+(358) 400 328 133

eeva-kristiina.harlin@samimuseum.fi.

Sámegálvvuid gárten lea álgán - gálvvuid sáhtta geahčadit interneahtas jo jagi loahpas

Sámegálvvut leat bieđgguid unna ja stuorra museain miehtá Davviriikkaid. Sámiide lea váttis oaidnit dáid gálvvuid, dasgo gallis sis eai dieđe daid oppa gávdnotge. Dálá proševtta ulbmilin lea buoridit dieđuid dán sámegálvvuin. Golbma sámemusea Suomas, Ruotas ja Norggas inventerejit čoakkáldagaid miehtá Davviriikkaid. Inventerema vuodul ráhkaduvvo diehtovuodđu sámegálvvuin ja dán museain, gos dat gávdnojit. Dieđuid čoaggin lea vuosstas lávki dan guvlui, ahte sámi kulturárbi máhcahuvvo sámiide.

“Gálvvut leat dehálaččat danin go dat addet dieđuid sámiid eallimis ja historjjás. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta dovdat iežas kultuvrra ja suodjalit ja sealluhit dan boahtevaš buolvvaide”, lohká Recalling Ancestral Voices - proševtta jodiheadji Eeva-Kristiina Harlin.

Lea iešaldes buorre, ahte sámegálvvut čohkkejuvvojedje goas nu museaid ja dutkanlágádusaid čoakkáldagaide, dasgo dat lea sihkarastán gálvvuid seailuma gitta dásáži. Muhtumin museain leat ollu dieđut gálvvuin, ovdamearkka dihte daid ovddit oamasteaddjiin dahje gos dat leat álgoálggus bohtán, muhto váidalahtti dávjá buot dárkilet dieđut váilot. Olmmoš, gii dovdá sáme kultuvrra, diehtá dávjá enat dán gálvvuin go maid museain dihtet. Mánngga museas, main gávdnojit sámečoakkáldagat, sáme kultuvrra ovdanbuktin ii leat šat dán áigge oaiveášši. Danin sáme kultuvrra ja sámegálvvuid dovdet unnán dahje eai ollege.

Mánnggat gálvvut gártejuvvon museain leat čoggojuvvon jo 1800-logus. Agi dihte dat leat earenoamáš divrasat. Davviriikkaid sámemuseain eai leat olus ná boares gálvvut, dasgo sámemuseat leat oalle nuorat. Mánnašuvvon museat sáhttet dieđusge luoikat gálvvuideaset sámemusaide, muhto dat ii leat dušše áddjái muhto šaddá divrrasin ja luoikanáiggitge leat ráddjejuvvon.

“Proševttas hui guovddáži leat kulturhistorjjálaš materiálat dego biktasat, dálloalloodávvirat, boazodollui gullevaš gálvvut ja eará beaivválaš gálvvut. Maiddái dávtit ja oskui guoskevaš materiálat, dego meavresgárit ja sieiddit, inventerejuvvojit dán proševttas”, muitala Eeva-Kristiina Harlin. Dálá dieđuid mielde Suoma, Ruota ja Norgga museain leat badjel 50 000 sámegálvvu. Ožžojuvvon dieđut vurkejuvvojit diehtovuodui, masa sáhtta ollásit oahpásmuvvat Siiddas, Ájtes ja Várjjat Sámi Museas. Dat, geain ii leat vejolašvuohta fitnat dán museain, sáhttet lohkat diehtovuodui interneahta bokte. Dán proševtta bokte sihke sámit ja earát, geat beroštit sáme kultuvrras, dego dutkit ja stuđeanttat, besset oahpásmuvvat gálvomateriálii. Dat lea earenoamáš dehálaš maiddái sámeduojáridda, geat sáhttet ná oahpásmuvvat boares gálvo- ja bivttasmáliide.

Proševtta jodiheadji Eeva-Kristiina Harlina mielde diehtu addá válldi. Jos diehtá, guđe museas guđege gálvu lea, de daidda lea ollu álkit oahpásmuvvat. Jos sámiin eai leat dieđut, de sidjiide lea measta veadjemeahtun oahpásmuvvat iežaset kulturárbi.

Prošekta lea Eurohpa Uniovna doarjun Interreg III -prošekta, man ruhtadeaddjit leat Lappi leanaráđdehus, Davvikahtaráđdi, Ruota sámedikki kulturfoanda, Ruota stáhta kulturfoanda, Norgga kulturfoanda, Norgga sámedikki biras- ja kulturossodat, ABM-utvikling Norggas ja Davviriikkaid kulturfoanda.

Lassediđut: proševtta ruoktosiiduin www.siida.fi/heritage.

dahje

Eeva-Kristiina Harlin, sámemusea Siida

+(358) 400 328 133

eeva-kristiina.harlin@samimuseum.fi.

Lehdistötiedote syyskuu 2007

SEMINAARI SAAMELAISESTA KULTTUURIPERINNÖSTÄ SAAMELAISMUSEO SIIDASSA 3.-5.10.2007

Saamelaismuseum Siida järjestää yhteistyössä ”Recalling Ancestral Voices. Repatriation of Sámi Cultural Heritage” – projektin kanssa Inarissa 3.-5.10.2007 seminaarin, jossa keskustellaan saamelaisesta kulttuuriperinnöstä. Seminaarin aikana tarkastellaan kulttuuriperintöä useasta eri näkökulmasta ja vertaillaan eri maiden ajatuksia ja kokemuksia esineellisen kulttuuriperinnön repatriaatiosta eli palauttamisesta. Seminaarissa kerrotaan millaista tietoa käynnissä oleva projekti on tuottanut saamelaisesta esineellisestä kulttuuriperinnöstä Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa. Kerätty tieto tullaan kokoamaan tietokantaan, joka on selattavissa projektiin osallistuneissa kolmessa saamelaismuseumissa Inarin Siidassa, Jokkmokkin Ájttessa ja Varangerbotnin saamelaismuseumo Várjratissa. Tietokannasta on kehitteillä Internet-selain, joka valmistuu loppuvuodesta 2007. Selain tulee helpottamaan tutustumista etenkin saamelaisalueen ulkopuolelle kulkeutuneeseen esineistöön. Esineisiin liittyvän tiedon ja kuvien sijainti internetissä on hyödyksi perinteisten käsitöiden tekijöille, opiskelijoille, tutkijoille ja kaikille kiinnostuneille.

Seminaari käynnistyy keskiviikkona 3.10.2007 projektin esittelyllä ja Suomen, Ruotsin ja Norjan saamelaiskäräjien puheenvuoroilla kulttuuriperinnön hallinnan nykytilanteesta ja tulevaisuuden toiveista. Iltapäivällä saamelaisen kulttuurin professori Veli-Pekka Lehtola sekä saamelaiskulttuurin tutkijat kertovat osallistujamaiden harjoittaman repatriaation historiasta ja nykytilanteesta. Kysymys kulttuuriperinnön palautuksesta ja oikeus omaan kulttuuriperintöön ja sen hallinnoimiseen on ollut maailman alkuperäiskansojen, kuten saamelaisten parissa voimakkaasti esillä viime vuosikymmeninä. Torstaina kuullaan toteutuneista kulttuuriperinnön palautuksista mm. Alaskan yliopiston, Grönlannin kansallismuseon ja Tanskan kansallismuseon näkökulmasta. Kansallisten museoiden työntekijät Suomesta, Ruotsista ja Norjasta tulevat kertomaan myös maiden suurimpiin kuuluvien kokoelmien tulevaisuudesta. Seminaarin päättää perjantaina paikallisille suunnattu päivä, jonka puheenvuoroissa tarkastellaan repatriaation monenlaista hyödyntämistä oman kulttuurin piirissä ja vastataan mm. kysymykseen, miksi museokokoelmat tulisi saavuttaa helposti ja mitä todellista hyötyä siitä olisi saamelaisille itselleen. Puhujina ovat mm. teolliseksi muotoilijaksi opiskeleva Tiina Sanila sekä Saamelaisalueen koulutuskeskuksen lehtori Samuli Valkeapää. Viimeisenä päivänä kerrotaan lyhyesti myös projektin tietokannasta ja esitellään sen käyttöä. Seminaarin aikana järjestetään paneelikeskustelu eri asiantuntijoiden kesken ja myös kysymysten esittäminen on mahdollista.

Lisätietoa seminaarista ja projektista löytyy projektin kotisivuilta www.siida.fi/heritage. Sivulla on myös ilmoittautumishojeet seminaariin, joka on ilmainen. Ilmoittautuminen päättyy 27.9.2007.

Seminaarin rahoittajina toimivat Pohjoismaiden kulttuurirahasto ja Ruotsin Saamelaiskäräjät.

SEMINÁRA SÁMI KULTURÁRBBIS SÁMEMUSEA SIIDDAS 3.-5.10.2007

Sámemusea Siida lágida 3.-5.10.2007 seminára Anáris. Dát seminára lágiduvvo "Recalling Ancestral Voices. Repatriation of Sámi Cultural Heritage" -prošeavtta olis. Seminára áigge kulturárbi guorahallojuvvo mángga perspektiivvas, ja dalle veardádallojit sierra riikkaid ovdasteaddjiid jurdagat ja vásáhusat ávnnaslaš kulturárbbi máhcaheamis. Semináras muitaluvo, makkár dieđuid dálá prošeakta lea buktán ovdan sámi ávnnaslaš kulturárbbis Suomas, Ruotas ja Norggas. Čoggojuvvo dieđut vurkejuvvojit diehtovuđđui, masa sáhtá oahpásmuvvat Anára Siiddas, Johkamohki Ájttas ja Vuonnabađa Várjrat-museas. Dát sámemuseat ledje mielde prošeavttas. Diehtovuodus leat čohkkemin Interneahtta-siidduid, mat gárvvásmuvvet várra loahppajagis 2007. Interneahtta-siidduid bokte lea álkit oahpásmuvvat dávviriidda, mat leat gártan sámeovuollu olggobeallai. Árbevirolaš dujiid duddjojeaddjit, oahppit, dutkit ja eará áššisberošteaddjit ávkašuvvet das, ahte dákkár dávviriid birra gávdnojit dieđut ja govat Interneahtas.

Seminára álgá gaskavahku 3.10.2007. Álggos vuos muitaluvo prošeavtta birra. Suoma, Ruota ja Norgga sámedikkiid ovdasteaddjit dollet sáhkavuoruid kulturárbbi hálddašeami dálá dilis ja boahpteáiggi sávaldagain. Eahketbeaivve sáme kultuvrra professor Veli-Pekka Lehtola ja sáme kultuvrra dutkit muitalit, maid oassálastiriikkain leat dahkan kulturárbbi máhcaheami ovdii ja mii lea dál dilli. Gažaldat kulturárbbi máhcaheamis ja vuoigatvuohta iežas kulturárbbi ja dan hálddašepmái lea leamaš máilmmi álgoálbmogiid, dego sámiid gaskkas ollu ovdan dáid mañimuš logijagiid áigge. Duorastaga muitalit ee. Alaska allaoahpahaga, Ruonáeatnama álbmotmusea ja Dánmárkku álbmotmusea ovdasteaddjit iežaset vásáhusaid kulturárbbi máhcaheamis. Čearddalaš museaid bargit Suomas, Ruotas ja Norggas muitalit maiddá riikkaid stuorámusaide gullevaš čoačkáldagaid boahpteáiggis. Seminára mañimuš beaivi, bearjadat, lea oaivvilduvvon báikkálaš olbmuide. Dalle ságastallet das, mo kulturárbbi máhcaheamiin sáhtá mánggaláhkai ávkkástallat iežas kultuvrra siste ja muitalit omd. das, manin museačoačkáldagat galggašedje leat buorebut olámuttus ja mii duodalaš ávkkiiid das livččii sámiide. Ságastallin leat ee. dáiddaduojárin studerejeaddji Tiina Sanila ja Sámi oahpahušguovddáža lektor Samuli Valkeapää. Mañimuš beaivve muitaluvo oanehaččat maiddá prošeavtta

diehtovuodus ja čilgejuvvo dan geavaheapmi. Seminára áigge lágíduvvo áššedovdiid ságastallan, ja dalle sáhtá maiddá jearrat gažaldagaid.

Lassediedut seminára ja prošeavtta birra gávdnojit prošeavtta ruovttusiidduin www.siida.fi/heritage. Siidduin leat maiddá rávvagat das, mo sáhtá almmuhit iežas seminárii. Seminára lea nuvtá. Almmuhanáigi nohká 27.9.2007.

Seminára ruhtadeaddjin leat Davviriikkaid kulturfoanda ja Ruota sámediggi.

Lehdistötiedote lokakuu 2007

Keskustelu saamelaisesineiden palautuksesta on alkanut Norjassa ja Ruotsissa, mutta Suomessa tullaan jälkijunassa. Toivottavasti Norjan ja Ruotsin positiivinen esimerkki kannustaa myös Suomen museoauktoriteetteja avoimeen keskusteluun asiasta.

Saamelaismuseo Siidan, Ruotsin tunturi- ja saamelaismuseo Ájtten ja Varangin saamelaismuseon yhteistyö -projekti "Recalling Ancestral Voices" järjesti seminaarin aiheeseen liittyen Siidassa Inarissa 3.-5. lokakuuta. Seminaaria rahoittivat pohjoismainen Kulttuurirahasto sekä Ruotsin ja Norjan Saamelaiskäräjät. Kolmen päivän aikana keskustelu kävi vilkkaana repatriaatioon eli palautukseen liittyvistä asioista useasta eri näkökulmasta. Seminaariin osallistui edustajia museoista, kulttuurialalta, politiikasta sekä käsityöntekijöiden parista. Puheenvuoroja toteutuneista palautuksista kuultiin esimerkiksi Grönlannista. Tanskan ja Grönlannin välinen repatriaatioprosessi, Utimut, on kansainvälisestäkin kehuttu esimerkki. Vajaan 20 vuoden aikana yhteensä 35 000 esinettä palautettiin Tanskan kansallismuseon kokoelmista Grönlannin kansallismuseoon ja arkistoon. Sekä Tanskan että Grönlannin Kansallismuseot ja prosessiin osallistuneet tutkijat ovat olleet tyytyväisiä palautukseen, jonka perustana on pidetty molemminpuolista kunnioitusta.

Pohjoismaissa kulttuuriperinnön repatriaation tunnettavuus vaihtelee suuresti. Norjassa keskustelu aloitettiin ensimmäisen kerran 1960-luvulla ja se on jatkunut siitä lähtien. Nyt aktiivinen keskustelu on herännyt myös Ruotsissa ja se käy tällä hetkellä kiivaana. Ruotsin saamelaisparlamentti vaatii aikoinaan haudasta nostettujen saamelaisluiden palauttamista sekä anatomisista kokoelmista että museoiden varastoista. Suomen saamelaismuseo Siidassa lokakuun alkupäivinä järjestetyssä seminaarissa sekä Nordiska Museetin Lena Palmqvist että Norsk Folkemuseumin Leif Pareli kertoivat museoidensa olevan valmiita avaamaan keskustelun mahdollisista esinepalautuksista saamelaismuseoille. Suomen Museovirastoa edustanut intendentti Leena Söyrinki-Harmo kertoi, että esinerepatriaatio ei ole ollut esillä Kansallismuseossa tai Museovirastossa laajemmin, sillä kokoelmien palauttamista ei ole koettu aiheelliseksi. Sen sijaan Helsingin yliopiston aikanaan keräämät anatomiset saamelaiskokoelmat on palautettu saamelaismuseolle, joka hallinnoi niitä yhdessä saamelaiskäräjien kanssa. Osa näistä kokoelmista on uudelleenhaudattu Inarin vanhaan hautumaasaareen. Suomen Museovirastolla on ennestään paljon kokemusta esinepalautuksista, sillä aikanaan Ahvenmaalta Helsinkiin kuljetetut esinekokoelmat on kokonaisuudessaan palautettu Ahvenanmaalle. On toivottavaa, että keskustelu myös saamelaisesineiden palautuksesta voitaisiin käynnistää.

Monien seminaarissa kuultujen esimerkkien perusteella kulttuuriperinnön palautus on mahdollista, ja se voi olla prosessina palkitseva molemmille osapuolille. Se edellyttää kuitenkin paljon aikaa, työtä sekä positiivista ja avointa molemminpuolista asennetta. Keskustelu repatriaatiosta jatkuu pääasiassa poliittisesta näkökulmasta ensi syksynä, kun neljän maan saamelaisista koostuva Saamelaisneuvosto järjestää Rovaniemellä kulttuuriperintöasioita käsittelevän kansainvälisen kokouksen.

Lisätietoja

Projektinjohtaja Eeva-Kristiina Harlin
Saamelaismuseo Siida
GSM +358 400 328133
eeva-kristiina.harlin@samimuseum.fi
<http://www.siida.fi/heritage/>

PREASSADIEDÁHUS

Ságastallan sámedávviriid máhcaeamis lea álgán Norggas ja Ruotas, muhto Suomas dát ášši ii leat vel leamaš nu olus ovdan. Doavvu mielde Norgga ja Ruota buorre ovdamearka movttidahtá maiddá Suoma museolbmuid rabas ságastallamii dán áššis.

Sámemusea Siidda, Ruota duottar- ja sámemusea Ájtte ja Várjjaga sámemusea ovttasbargoprošeavtta "Recalling Ancestral Voices" olis lágíduvvui golggotmánu 3.-5. beaivve seminára kulturárbbi máhcaeami birra Siida-museas

Anáris. Seminára ruhtadedje Davviriikkaid Kulturfoanda ja Ruota ja Norgga sámedikkít. Golmma beaivvi áigge oasseváldit ságastalle viššalit kulturárbbi máhcahepmái guoskevaš áššiin sierra perspektiivvain. Semináras ledje mielde museaid, kultursurgiid, politihkalaš beliid ja duojáriid ovdasteaddjit. Sáhkavuoruin buktojuvvui ovdan Ruonáeatnamis ollašutton kulturárbbi máhcahepmi. Dánmárkku ja Ruonáeatnama gaskasaš máhcahanpros eassa Utimut lea riikkaidgaskasaččatge giitaluvvon ovdamearka. Váile 20 jagis oktiibuot 35 000 dávvira máhcahuvvojedje Dánmárkku Álbmotmusea čokkáldagain Ruonáeatnama Álbmotmuseai ja arkiiivii. Sihke Dánmárkku ja Ruonáeatnama Álbmotmuseat ja dán prosessii oassálastán dutkit leat leamaš duhtavaččat máhcahepmái, man vuodđun lea leamaš máinnašuvvon oassebeliid gaskasaš gudnejahttin.

Davviriikkain leat stuorra earut kulturárbbi máhcaheami dovdamis. Norggas ságastallagohte áššis vuosttas háve 1960-logus ja ságastallamat leat joatkašuvvan gitta dássáži. Dál leat ságastallagohtán viššalit maiddá Ruotas. Ruota sámediggi gáibida dolin hávdidiin roggojuvnon sámedávttiid máhcaheami sihke anatomalaš čokkáldagain ja museaid vuorkkái. Suoma sámemusea Siiddas golgotmánu álgobeivviid lágiduvvon semináras sihke Nordiska Museeta Lena Palmqvist ja Norsk Folkemuseuma Leif Pareli muitaleigga iežaska museaid leat gergosat álggahit ságastallamiid vejolaš dávvirmáhcaheamiin sámemuseaide. Suoma Museovirasto ovdastan intendeanta Leena Söyrinki-Harma muitalii ahte dávviriid máhcahepmi ii leat leamaš stuorábut ovdan Álbmotmuseas dahje Museovirastos, dasgo čokkáldagain máhcahepmái ii leat orron leamen dárbu. Dan sadjái anatomalaš sámečokkáldagat, mat leat goas nu čoggojuvnon Sámis, leat máhcahuvvon sámemuseai, mii hálddaša daid ovtas Sámedikkiin. Oassi dán čokkáldagain leat ođđasit hávdáduvvon Anára boares hávdesullui. Suoma Museovirastos leat ovddežis ollu vásáhusat kulturárbbi máhcaheamis, dasgo goas nu Álanddas Helssegii dolvojuvnon dávvirčokkáldagat leat ollásit máhcahuvvon Álandii. Livčči buorre, jos Suomas ságastallagoadašedje maiddá sámedáviriid máhcaheamis.

Semináras bohte ovdan mánga ovdamearkka das ahte kulturárbbi lea vejolaš máhcahit, ja dat sáhtá proseassan addit ollu goabbat oassebeallái. Dat lea goittot áddjás bargu, ja oassebealit galggašedje sáhttit ságastallat áššis positiivvalaččat ja rahpasit. Kulturárbbi máhcaheamis ságastallojuvvo boahhte čavčča vuosttazettiin politihkalaš perspektiivvas, go njealje riikkas čohkiidan Sámiráđdi lágida Roavvenjárggas riikkaidgaskasaš čohkkima kulturárbeáššiid birra.

Lassediedut
Prošeaktanjođiheddji Eeva-Kristiina Harlin
Sámemusea Siida
GSM +358 400 328133
eeva-kristiina.harlin@samimuseum.fi
<http://www.siida.fi/heritage/>

Lehdistötiedote helmikuu 2008

Saamelaiset museokokoelmat yhteiseen Internet-tietokantaan

Museoiden piiloista löytyy arvaamattomia aarteita. Saamelaisista museoesineistä määrällisesti suurin osa sijaitsee saamelaisalueen ulkopuolisissa museoissa ja harva saamelainen edes tietää niiden olemassaolosta. Nyt niiden löytäminen on helpottumassa. Saamelaisten kansallispäivänä 6. helmikuuta avataan Internetissä saamelaiskokoelmien tietokanta, josta on mahdollista hakea Ruotsin, Norjan ja Suomen museoissa ja kokoelmissa olevaa saamelaisesineistöä.

Muiden alkuperäiskansojen tapaan saamelaiset ovat viime vuosina kiinnittäneet huomiota museoiden ja tutkimuslaitosten hallussa olevan kulttuuriperinnön hallinta- ja omistuskysymyksiin. Museoiden ja tutkimuslaitosten kokoelmien inventoiminen on välttämätöntä, jotta keskustelu tästä aiheesta on mahdollista

- Olemme kiitollisia siitä, että monet museot ovat keränneet ja säilyttäneet vanhoja saamelaisia esineitä kokoelmissaan. Ruotsissa olemme säästyneet sodan tuhoilta mutta Suomessa ja Norjassa tuhoutui sodan aikana paljon saamelaisten kulttuuriperintöä. Näissä maissa varsinkin pohjoisten alueiden ulkopuolella sijaitsevilla kokoelmilla on suuri merkitys. (Sunna Kuoljok, Ájtte-museon intendentti).

Nyt julkaistava saamelaisesineistön tietokanta on tuotettu ”Recalling Ancestral Voices - Repatriation of Sámi Cultural Heritage” -hankkeessa. Hanketta veti Saamelaismuseum Siida Inarissa ja sen muita museo-osapuolia olivat Ájtte - Svenskt Fjäll- och Samemuseum Ruotsin Jokkmokkissa, ja Varanger Samiske Museum Norjassa. Hanke aloitettiin 1. huhtikuuta 2006 ja se kesti marraskuun loppuun 2007. Projektia rahoittivat: EU Interreg-III, Svenska Sametingets kulturråd, Svenska Statens Kulturråd, Norsk Kulturråd, Norska Sametingets

miljö- och kulturavdelning, ABM-utvikling (Norja), Lapin Läninhallitus ja Pohjoiskalottineuvosto. Projektin kotisivut ovat osoitteessa <http://www.siida.fi/heritage/>.

Tietokanta jakautuu kolmeen osaan, kolmeen maahan, joista tietoja on kerätty: Suomeen, Ruotsiin ja Norjaan. Tieto kustakin esineestä ovat peräisin siitä museosta, jossa esinettä säilytetään. Tietokanta on tästä syystä monikielinen: tietoa on norjaksi, ruotsiksi, suomeksi ja vähän myös saameksi. Tietokannasta voi hakea esineen, paikan, henkilön tai museon/kokoelman nimellä. Museokokoelmien tavallisin esineryhmä ovat tavalliset kodin esineet: vaatetus ja asusteet, taloustavarat, työvälineet jne. Kokoelmissa saattaa olla myös mm. luujäämistöjä ja uskonnollista esineistöä, kuten seitoja ja rumpuja. Suomenkieliseen tietokantaan on luetteloitu Suomen museoissa ja tutkimuslaitoksissa sijaitsevat saamelaisesineet, joita on yhteensä vajaat 10 000. Saamelaisiksi esineiksi on katsottu saamelaisten tai heidän esivanhempiansa valmistamat tai käyttämät esineet. Tietokantaan talletetut esinetiedot perustuvat museoissa ja tutkimuslaitoksissa niistä oleviin tietoihin. Joidenkin esineiden kohdalla tieto on vähäistä, ja joskus jopa esinekuvailut puuttuvat. Kaikista esineistä ei myöskään ole valokuvaa. Tietosuojalain takia kaikkia esineeseen liittyviä tietoja ei julkaista internetissä. Tarkempia tietoja saa tarvittaessa ao. museoista.

Kerättyjen kokoelmätietojen jakeluun tarkoitettun Internetsovelluksen on toteuttanut T:mi Hilla Tarjanne (www.kulttuuriymparisto.fi). Tietokanta sijaitsee osoitteessa www.samicollection.org.

Saamelaismuseon ATK-suunnittelija Pasi Aikio opastaa tietokannan käyttöön Siidassa saamelaisten kansallispäivänä 6.2. kello 12.00 - 14.00.

Lisätietoja: Museonjohtaja Tarmo Jomppanen, Saamelaismuseo Siida, puh. 0400 167 806, tarmo.jomppanen@samimuseum.fi. Lehdistikuvia tietokannan julkistamiseen liittyen saa pyydettäessä sähköpostitse.

Sámi museačoakkáldagat oktasas Internet-diehtovuđđui

Museaid čiegáin gávnojit árvitmeahtun árnat. Sámi museadinggáin mearálaččat stuorimus oassi gávno museain sámeaguovllu olggobealde, ja hárve sápmelaš oppa diehtáge daid birra. Dál daid gávnoan lea šaddamin álkibun. Sápmelaččaid álbmotbeaivvi guovvamánu 6. beaivve rahppojuvvo Internetis sámečoakkáldagaid diehtovuodđu, mas lea vejolaš ohat sámedinggaid, mat gávnojit Ruota, Norgga ja Suoma museain ja čoakkáldagain.

Nugo earáge eamiálbmogat sápmelaččat leat dáid maŋemuš jagiin gidde fuopmášumi museaid ja dutkanlágádusaid hálldus gávnovaš kulturárbbi hálldašan- ja oamastangázaldagaide. Museaid ja dutkanlágádusaid čoakkáldagaid inventeren lea vealtameahtun, vai sággastallan dán fáttás lea vejolaš.

- Mii leat giitevažžat das, ahte mánggat museat leat čoaggán ja seailuhan boares sámedinggaid iežaset čoakkáldagain. Ruotas mii leat seastašuvvan soadi vahágiin, muhto Suomas ja Norggas duššai soadi áigge valjis sápmelaččaid kulturárbi. Dáid riikkain earenoamážit čoakkáldagain davviguovlluid olggobealde lea stuorra mearkkašupmi. (Sunna Kuoljok, Ájtte-musea intendeanta).

Diehtovuodđu, mii dál šaddá almmustahttot, lea buvttaduvvon "Recalling Ancestral Voices - Repatriation of Sámi Cultural Heritage" -prošeavttas. Prošeavtta jodihii Siida-sámemusea Anáris ja dan earát musea-oassebealit ledje Ájtte – Ruota duottar- ja sámemusea (Ájtte - Svenskt Fjäll- och Samemuseum) Ruota Johkamohkis, ja Várjjat sámemusea (Varanger Samiske Museum) Norggas. Prošeakta álggahuvvui cuonjománu 1. beaivve j. 2006 ja dat bisttii skábmamánu lohppii j. 2007. Prošeavtta ruhtadedje: EU Interreg-III, Ruota sámedikki kulturráđđi (Svenska Sametingets kulturråd), Ruota stáhta kulturráđđi (Svenska Statens Kulturråd), Norgga kulturráđđi (Norsk Kulturråd), Norgga sámedikki biras- ja kulturossodat (Norska Sametingets miljø- och kulturavdelning), ABM-utvikling (Norga), Lappi leanaráđdehus ja Davvikalohttaráđđi. Prošeavtta ruovttusiiddut leat čujuhusas <http://www.siida.fi/heritage/>.

Diehtovuodđu juohkášuvvá golmma oassái, golmma riikii, gos dieđut leat čoggojuvvon: Supmii, Ruttii ja Norgii. Diehtu gudege dinggas boahťa dan museas, gos dingga seaillohuvvo. Diehtovuodđu lea dán sivas mánggagielat: diehtu lea fidnemis dárogillii, ruotagillii, suomagillii ja veahá maiddái sámegillii. Diehtovuodus sáhtta ohat dingga, báikki, olbmo dahje musea/čoakkáldaga namain. Museačoakkáldagaid dábalamos dinggajoavku leat dábalas ruovttudinggat: biktasat ja gárvvut, dálloallodinggat, bargo- ja duodjeneavvut jna. Čoakkáldagain sáhttet leat maiddái ee. dáktebázahasat ja oskkoldahkii gullevaš dinggat nugo sieiddit ja meavrresgárit. Suomagielat diehtovuđđui leat biddjon logahallamii Suoma museain ja dutkanlágádusain gávnovaš sámedinggat, mat leat oktii buot váile 10 000. Sámedingan leat lohkkajuovvon dinggat, maid sápmelaččat dahje sin máttarvánhemat leat geavahan. Diehtovuđđui vurkejuvvon

dinggaidet vuodduuvvet daidda dieđuide, mat daid birra gávdnojit museain ja dutkanlágádusain. Muhtin dinggaid birra diehtu lea uhccán, ja muhtimin juoba dinggovvadásat váilot. Juohke dinggas ii maiddái leat fátogovva. Diehtosuodjelága dihte visot dinggi gullevaš dieđut eai almmuhuvvo Internetis. Dárkkít dieđuid fidne dárbašettiin áššáigullevaš museain.

Čoggojuvvon čoakkáldatdieđuid juohkimii dárkkuhuvvon Internet-vuogádaga lea ollašuttán T:mi Hilla Tarjanne (www.kulttuuriymparisto.fi). Diehtovuoddu gávdno čujuhusas www.samicollection.org.

Sámemusea ADG-plánejeaddji Pasi Aikio oahpista diehtovuodu geavaheapmái Siiddas sápmelaččaid álbmotbeaivve 6.2. diibmu 12.00 - 14.00.

Lassedieđut: Museahoavda Tarmo Jomppanen, Siida-sámemusea, tel. 0400 167 806,

tarmo.jomppanen@samimuseum.fi. Aviisagovaid diehtovuodu almmustahttima várás fidne bivdedettiin elerávdnjepoastta bakte.

Pressmeddelande februari 2008

Nu kan du hitta samiska museiföremål på nätet

Museernas föremålsmagasin rymmer underbara skatter. När det gäller samiska föremål finns de flesta på museer utan för Sápmi, det samiska kärnområdet, och få känner till att de existerar. Nu ska det bli lättare att hitta dem. Den 6 februari, på samiska nationaldagen, öppnas en databas på internet där vem som helst kan söka efter samiska föremål på museer i Sverige, Norge och Finland.

I Sverige finns 35 museer och ett 30-tal same-/hembygdsföreningar med totalt ca 27 000 samiska föremål. Oftast rör det sig om bruksföremål från självhushållningens tid, exempelvis: kläder, husgeråd, redskap, men där finns också skelettmaterial och föremål med helig betydelse, som sejtar och trummor.

- Vi kan vara tacksamma att museer har samlat och bevarat samiska föremål i sina samlingar. På så sätt har de bevarats. I Sverige har vi varit förskonade från krig under lång tid, men i Norge och Finland innebar andra världskriget att gårdar brändes och mycket gick förlorat. Det gör de museisamlingar som finns utanför Sápmi än mer betydelsefulla, säger Sunna Kuoljok, intendent på Ájtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum.

Liksom andra urbefolkningar har även samerna under de senaste åren lyft fram frågan om det kulturarv, som befinner sig på museer och forskningsinstitutioner. För att utreda rättigheterna till det materiella samiska kulturarvet och dryga frågan återföring är det nödvändigt med en översikt över föremålen och uppgifter knutna till dessa.

Databasen är ett samarbete mellan tre samiska museer i tre länder; Ájtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum, Jokkmokk; Siida Samemuseum i Enare, Finland och Varanger Samiske Museum i Varanger, Norge. Ännu finns inte alla museer med samiska föremålssamlingar i databasen, men Ájtte kommer att fortsätta att uppdatera informationen i databasen med ytterligare uppgifter.

I databasen finns uppgifter om föremål, tillverkare och ursprungsplatser

Databasen är uppdelad i tre delar, en varje land. Uppgifterna i databasen kommer från det museum där föremålet finns och språket i databasen är därför norska, svenska, finska och i en del fall samiska. I databasen kan du leta på föremålsnamn, t.ex. kolt. Det går också att söka efter en särskild plats eller person, t.ex. en tillverkningsplats, tillverkare eller den som använt föremålet. Du kan också leta upp ett museum och se alla samiska föremål som finns där. Adressen till databasen är: www.samicollection.org.

Ytterligare information

Kontakta Sunna Kuoljok, intendent, Ájtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum, Jokkmokk.
0971-170 13, sunna.kuoljok@ajtte.com

Torsdag 7/2 kl. 10.30 berättar Sunna Kuoljok om projektet och visar den nya databasen på Ájtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum, Jokkmokk.

Korta fakta

Hemsida: www.samicollection.org, <http://www.siida.fi/heritage/>
Högupplösta bilder finns att hämta på www.ajtte.com.

Projektets "Recalling Ancestral Voices Repatriation of Sámi Cultural Heritage" seminarium i Samemuseet Siida

SIIDA

Eeva-Kristiina Harlin 2007

Sámediggi
 Sámedigge
 Saemiedigkie
 Sametinget

SÁMEDIGGI SAMETINGET

norden

Nordisk Kulturfond

Projektkoordinator

Eeva-Kristiina Harlin

Siida

99870 Enare

eeva-kristiina.harlin@samimuseum.fi

Gsm+358 400 328 133

<http://www.siida.fi/heritage/>

Rapport över Samemuseet Siidas och projektets ”Recalling Ancestral Voices Repatriation of Sámi Cultural Heritage” gemensamma seminarium i Samemuseet Siida i Enare 3–5.10.2007

Varför var seminariet nödvändigt?

1.4.2006–30.11.2007 pågick Interreg-projektet ”Recalling Ancestral Voices. Repatriation of Sámi Cultural Heritage” i Finlands samemuseum Siida, Sveriges Fjäll- och samemuseum Ájtte och Norges samemuseum Varang. Projektet har fokuserat på att lagra information om föremål från det samiska kulturarvet. Vi ansökte om bidrag för att anordna ett projektseminarium i Samemuseet Siida, som varit huvudansvarig för projektet. Under seminariet behandlades frågor som har anknytning till projektets tema kring repatriation, dvs. frågor anslutna till återbördande, och förevisades också projektets resultat.

Seminariets förverkligande

Projektseminariet anordnades i slutet av projektet i Samemuseet Siidas auditorium 3–5 oktober 2007. Under seminariet fick experter och museimyndigheter från olika länder en chans att diskutera det samiska kulturarvets betydelse för den samiska kulturen och museerna samt delta i en gemensam diskussion om framtiden för förvaltandet av de samiska föremålssamlingarna och övrigt kulturarv. Under seminariets första dag hölls föredrag om projektet, dess mål och förverkligandet av dessa mål. Representanter för sametingen i Finland, Sverige och Norge talade om repatriationens politiska betydelse. Den första dagen avslutades med sameforskarnas syn på repatriationens betydelse för den samiska kulturen och slutligen dess läge i Finland och Sverige. Under den andra dagen behandlades exempel på lyckat återbördande på Kodiak-ön och på Grönland. Ett särskilt

intressant exempel utgjordes av det förverkligade återbördandet av ett föremål, "Utikut", mellan Danmark och Grönland. En representant för Sveriges etnografiska museum berättade om exempel på internationell repatriation som museet verkat med. Efter att man hört om förverkligade exempel på återbördande talade företrädare för de stora museerna i Finland, Sverige och Norge. I föredragen berättades om museernas samlingar och skötseln av samlingarna, men man fick också information om hur man inom dessa museer förhåller sig till en möjlig tanke om återbördande. Särskilt viktiga föredrag hölls av intendent Lena Palmqvist vid Nordiska museet (Stockholm) samt intendent Leif Pareli vid Folkemuseet (Oslo), då de ansåg att deras museer vore beredda att öppna diskussionen om återbördande av föremål till samemuseerna. Man kan alltså säga att man gjorde historia på seminariet. Efter seminariet har repatriation varit aktuellt i den nordliga pressen. Särskilt samemedier och sametidningen *Min Áigi* har flitigt skrivit om diskussionen, som pågår bl.a. i Norges sameting. I slutet av oktober meddelade anatomiska institutionen vid Oslo universitet att de återbördar benen från Neidens ortodoxa gravfält, som också varit föremål för diskussion under seminariet. Den andra dagen avslutades med en livlig och intressant paneldebatt, dit samemuseernas personal i ledande ställning och personal från de nationella museerna samt projektet kallats. Seminariets tredje dag var riktad till de lokala invånarna. Förutom en presentation av projektet förevisade talarna sina synvinklar på hur möjliga återbördanden skulle kunna vara till nytta för samesamhället. Föredrag hölls av samemuseerna och av professionella som förenar traditionell duodji med industriell formgivning, alltså om hur man närmar sig repatriationsideologin ur det traditionella samehantverkets, duodjis, synvinkel. Slutligen presenterades projektets databas under uppbyggnad och dess användningsprinciper för publiken. Samtidigt hade publiken möjlighet att ställa frågor och ge kommentarer rörande ämnesområdet. Seminariet bjöd även på kaffe med tilltugg åt deltagarna under de två första dagarna. Under seminariet dagarna hade deltagarna möjlighet att varje kväll träffa varandra på seminariepuben, som arrangerades på Hotell Kultahovi, på egen bekostnad. På onsdagskvällen arrangerades en seminariemiddag, som även den var till självkostnadspris. De som deltog i middagen åhörde lokala jojkuppträdanden, vilka bekostades av seminariet. Artisterna var Lapplands länskonstnär Ulla Pirttijärvi, som uppträdde med nordsamisk jojk, samt Heli och Satu Aikio, som uppträdde med några låtar som företrädde Enaresamisk jojktradition. Deltagandet var aktivt under alla kvällar och deltagarna berättade att de knutit rikligt med nyttiga kontakter och njutit av god diskussion. Inalles kan man konstatera att seminariet var lyckat, och att det har stärkt diskussionen om förvaltandet av det samiska kulturarvet i framtiden. Seminariet var en mycket god introduktion till Nordiska samerådets möte, som hösten 2008 hålles i Rovaniemi. Tema för mötet är samiskt kulturarv och dess förvaltning granskat ur en politisk synvinkel.

Samarbetspartner och målgrupper

Huvudansvaret för seminariearrangemangen var hos Samemuseet Siida, men såsom gällande hela projektet, var även seminariet arrangerat i samarbete med Åttio Svenskt Fjäll- och Samemuseum samt Varanger samiske museum i Norge. Seminariet anordnades i Samemuseets Siidas auditorium, dit det rymdes 80 personer. Projektseminariet var riktat till flera målgrupper, vilka alla ansågs lika viktiga.

Tidtabell, uppföljning och budget

Januari 2007: Planering av seminarieprogrammet, planering av finansiering, skrivande av finansieringsansökningar; Nordiska kulturrådet (projektkoordinatör)

April 2007: Skrivande av finansieringsansökningar; Sveriges sameting (projektkoordinatör, Sveriges projektarbetare), föredragshållarna vidtalades (projektkoordinatör, projektarbetarna). Skrivande av finansieringsansökan; Norges sameting, föredragshållarna vidtalades (projektkoordinatör, projektarbetarna).

Maj 2007: Finslipning av seminarieprogrammet, föredragshållarna kallades (projektkoordinatör, projektarbetarna).

Juni 2007: Skrivande av material för projektseminariet, såsom programblad och pressmeddelanden samt finjustering av dem, översättning av texter (projektkoordinatör, Giellagas-institutets praktikanter, översättarna).

Augusti 2007: Skrivande av pressmeddelande och informationsspridning på olika e-postlistor samt på projektets och på de i projektet medverkande museernas webbsidor (projektkoordinatör och projektarbetarna). Arrangerande av resor och logi för seminariets föredragshållare (projektkoordinatör, Finlands projektarbetare).

September 2007: Informationsspridning till nordisk media, arrangerande av resor och logi, arrangerande av praktiska frågor gällande seminariet (projektkoordinatör, Finlands projektarbetare).

Oktober 2007: projektseminariet 3-5.10, pappersarbete i anknytning till seminariet, bl.a. skötsel av räkningar (projektets personal på Finlands sida, Siidas personal). Skrivande av pressmeddelande (projektets arbetsgrupp). Rapportering till Nordiska kulturfonden och Interreg-myndigheterna (projektkoordinatör).

November 2007: Skötsel av pappersarbete i anknytning till seminariet, bl.a. betalning av räkningar (projektets personal på Finlands sida, Siidas personal). Rapportering till Nordiska kulturfonden och Interreg-myndigheterna (projektkoordinatören).

Uppföljningen av seminarieprojektet har främst skötts av projektkoordinatören med hjälp av Samemuseets ekonomiska sekreterare Seija Lehto, som har skött den praktiska debiteringen. Alla räkningar har godkänts av Samemuseets chef Tarmo Jomppanen. För att kanalisera räkningar i samband med seminariet, har ett konto öppnats i museets bokföring. Kontot benämns Heritage-seminariets konto. Budgeten är bifogad som bilaga till rapporten. Seminariets tillgångar utgörs, förutom av bidraget från Nordiska kulturfonden (125 000 danska kronor), av bidrag från Sveriges sameting (16 000 SEK) och Norges sameting (15 000 NOK).

Eftersom projektet Recalling Ancestral Voices är ett Interreg-projekt, rapporteras om dess verksamhet fyra gånger per år till Interreg-myndigheterna samt till nationella finansiärer, som i Finland utgörs av Lapplands länsstyrelse och Nordkalottrådet. Vid sidan av dessa instanser sändes en del av mellanrapporten till Interreg-sekretariatet vid Sveriges sameting samt till Norges sameting. Då projektet avslutats rapporterar projektkoordinatören om projektets alla faser och resultat senast 31.1.2008, två månader efter att projektet avslutats, till alla finansiärer. Projektets slutrapport kommer naturligtvis att innehålla en utredning över seminariet, arrangemangen, förverkligandet och finansieringen. Slutrapporten trycks inte utan den utges i PDF-format på projektets webbsida både på finska och på svenska. På samma sätt som för hela projektet, övervakades också seminariets förverkligande av ledningsgruppen.

I Enare 30.11.2007,

Eeva-Kristiina Harlin

Projektkoordinatör

Bilagor:

Bilaga Seminariets tidtabell och sammanfattningar av föredragen

Bilaga deltagarlista

Bilaga kopior av webbsidorna

Bilaga pressmeddelanden och artiklar

Bilaga Budget

Seminariets tidtabell och sammanfattningar av föredragen

I denna rapport kan man läsa sammanfattningarna av de föredrag som hölls vid seminariet. Sammanfattningarna är gjorda av undertecknad, projektkoordinator Eeva-Kristiina Harlin, och därmed min syn på vad föredragen innehöll. Tyvärr har det inte varit möjligt att godkänna sammanfattningarna hos respektive föredragshållare, ty seminariet anordnades alldeles i slutet av projektet. Ifall sammanfattningarna innehåller motstridigheter eller inte motsvara föredragshållarnas åsikter, rör det sig om ett fel som undertecknad gjort, och därmed är jag ansvarig för feltolkningen. Seminariets föredrag kommer senare att publiceras på projektets webbsidor: <http://siida.fi/heritage> som PDF-filer och de kommer i framtiden möjligtvis att ingå i en publikation.

Onsdag

3.10.2007 Presentation av repatriationsprojektet. Repatriationens läge i Norden.

9.00 Chefen för Samemuseet Siida Tarmo Jomppanen: Seminariets öppnande.

I sitt anförande konstaterade Tarmo Jomppanen att det pågående Heritage-projektet har varit ett mycket lyckat projekt i frågan om samarbete. Projektet startades tack vare en gnista som tändes på grund av att samlingarna i Finlands samemuseum var bristfälliga. Sålunda ville man få reda på samiska samlingar i andra museer. Jomppanen påpekade att det i samemuseets, i egenskap av nationellt specialmuseum, uppgifter ingår att upprätthålla ett samlingsregister över sitt område. Därför kan man säga att projektets resultat också på så sätt varit ett fördelaktigt projekt för museet. Jomppanen påpekade även att man borde göra museernas uppgifter fiffigare på det viset att varje museum skulle specialisera sig på sitt expertområde. Han ansåg att målet med seminariet var att erbjuda en möjlighet till att öppna diskussionen om förvaltningen av det samiska kulturarvet. De anatomiska samlingarna vid Helsingfors universitet har återbördats till samemuseet, vilket varit viktigt för samesamhället i andlig bemärkelse. Slutligen talade Jomppanen om utvecklandet av museernas regionala filialer och önskade gästerna välkomna till seminariet.

9.15 Projektkoordinator Eeva-Kristiina Harlin: Presentation av Heritage-projektet

Anförandet inleddes med en beskrivning av projektet, dess mål och om hur man började förverkliga projektet i praktiken, vad man hittills fått gjort samt om vad man ännu i slutet av projektet ämnar göra. I inlägget berättades också om arbetets förverkligande i praktiken, dess svårigheter och om det lyckade samarbetet. Ett samarbetsprojekt mellan tre stater är inte en alldeles enkel sak – redan de språkliga frågorna vållar besvär. Det är inte heller problemfritt att det inom samekulturen finns inalles nio olika språk, av vilkas ex har sitt eget skriftspråk, och att alla dessa bör tas i betraktande på lika villkor. Detta är, förutom arbetsdrygt, även dyrt. Trots alla svårigheter är arbetet ändå mycket belönande. Återbördandet av information som rör det samiska kulturarvet och arbetet med att göra informationen lätt tillgänglig är viktigt och hör till uppgifterna i en civiliserad stat. Därför vore det önskvärt att man

också fäste uppmärksamhet vid detta i de stora museerna för allmänheten, vilka har de största samlingarna samiska föremål.

10.00 Kaffe och bulle bekostade av seminariet

10.30 Medlemmen av sametingets råd Jørn Are Gaski, Norges sameting; president Lars-Anders Baer, Sveriges sameting; vicepresident Anne Nuorgam, Finlands sameting: Repatriationen ur Sametingets synvinkel.

Sametingets anförande inleddes av representanten för Finlands sameting, Anne Nuorgam. I sitt inlägg berättade hon att kulturarvsfrågorna hör till en av Finlands sametings viktigaste uppgifter – kulturarvets förvaltning och dess förvaltningsarrangerande.

Kulturarv är andligt och materiellt arv som fötts ur mänsklig verksamhet. Särskilt då man diskuterar det samiska kulturarvet har språket en viktig roll och man måste fästa speciell uppmärksamhet vid dess bevarande. I Finland har den nationella egendomen definierats som ett arv av kultur och natur, som tillhör staten. Då det gäller det samiska kulturarvet borde man använda den samiska termen för nationell egendom, så att dess betydelse skulle bli redig för alla. Ursprungsfolken har runt om i världen krävt att få skydd för sitt kulturarv. För att skydda muntlig och materiell tradition har det grundats en kommitté, som arbetar med dokument som skall garantera juridiska möjligheter för ursprungsfolken att skydda sitt kulturarv. Arbetet har nyligen börjat, men efter att avtalet godkänts är ursprungsfolkens arv skyddat. Största delen av samernas materiella kulturarv finns utanför sameområdet, och man har just inte fört diskussion om ansvarsområdena i de finländska museikretsarna. I Finland borde ansvaret för det samiska kulturarvet och dess förvaltning flyttas till samemuseet. Inte heller Sametinget har fattat ett beslut gällande förvaltningen och skötseln av sitt kulturarv. Tinget har föreslagit att det för detta ändamål borde grundas en tjänst, men frågan har tillsvidare inte erhållit finansiering. Nuorgam anser att det samiska kulturarvet kunde förvaltas antingen gemensamt mellan alla samer eller i respektive land. I båda fallen måste lagändringar göras i Finland. Dessutom behöver Finlands sameting mer resurser för detta uppdrag.

Representanten för Norges sameting, Jørn Are Gaski, nämnde först att projektet är en viktig etapp på vägen mot Sametinget mål; att själv övervaka, sköta om och sprida information om sitt kulturarv samt utveckla sin kultur på det sätt man själv vill. Från och med år 2002 har sametingen varit ansvariga för Samemuseerna. Dessutom ansvarar tingen för förvaltningen av samiska fornlämningar. Det naturliga skulle vara att föremålen också skulle komma under sametingets beskydd. Olika nationella avtal, så som FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och ILO:s avtal, som Norge har ratificerat, stöder ursprungsfolkens rättigheter till sitt kulturarv. Norges sametings princip är att allt samiskt kulturarv, som finns utanför sameområdet och således utanför tingets förvaltningsområde, bör återbördas till samerna själva. Sametinget väntar sig mycket av FN:s proklamation om ursprungsfolkens rättigheter. Slutligen berättade han om människoskelettsamlingarnas öde i Norge och om frågor kring förvaltningen av samlingarna. De anatomiska samesamlingarna förvaltas numera under insyn av Sametinget. För tillfället är det skoltsamiska materialet aktuellt från

utgrävningar i Neiden. Materialet har krävts att få begravas på nytt. Utgrävningarna anses i ljuset av dagens debatt olagliga, ty den ortodoxa kyrkan motsatte sig utgrävningarna, vilket beror på en annorlunda syn på förhållandet mellan kropp och själ som är rådande inom den ortodoxa kyrkans sfär.

Representanten för Sveriges Sameting, Lars Ander Baer, betonade även projektets viktiga betydelse och glädde sig över museernas goda samarbete. Samtidigt påpekade han att situationen i olika länder är mycket annorlunda och att man i respektive land närmar sig frågorna kring återbördande på olika sätt. Då man diskuterar kulturarv står man oundvikligen i kontakt med sådana begrepp som makt och kolonialism, ty av samerna, liksom av andra ursprungsfolk, har kulturarvet stulits. Å andra sidan har detta även bidragit till att föremålen bevarats. Rätten till kulturarv är att äga rätt till tolkningen och definitionen av sin egen historia. Samernas historia har inte ingått i den officiella svenska historieskrivningen. I Sverige övervakar Riksantikvarieämbetet den samiska fasta kulturarvet och Nordiska museet verkar som huvudansvarigt museum gällande samekulturen. I Sverige kräver man vid sidan av återbördande också att man ber om förlåtelse för misstag som begåtts i det förflutna. Det rör sig vid sidan om rättigheter också om moraliska och etiska synvinklar. Lars Anders Baer berättade om den pågående repatriationsprocessen gällande människobenssamlingarna i Sverige, och om hur processen fortskrider. I Sverige lät regeringen göra en utredning över ursprungsfolkens benmaterial i de statligt finansierade museerna. Sametinget har fattat ett beslut om sitt krav gällande benmaterialet, men ett officiellt krav har ännu inte gjorts till regeringen. För tillfället har det grundats en kommitté, till vilken hör medlemmar från samemuseet och det historiska museet. En dylik kommitté kommer att grundas i samråd med varje museum som bevarar samlingar med samiskt benmaterial. Även Svenska kyrkan har gjort en utredning i frågan och föreslagit att till exempel ett gemensamt minnesmärke kunde resas till minne av de avlidna.

12.00 Projektarbetare Kati Vuontisjärvi från Siida, projektarbetare Sunna Kuoljok från Ájtte och projektarbetare Sissel Mikkelsen från samemuseet i Varang talar om det praktiska projektarbetet i Finlands, Sveriges och Norges museer.

Projektarbetare Kati Vuontisjärvi berättade följande om inventeringsarbetet i praktiken. I början av projektet sändes en enkät till 320 museer i Finland. På basis av enkäten finns det samiska föremål eller föremålsamlingar i 24 museer och dessutom finns det samiska föremål i 13 privata samlingar eller hembygds museer. De största samlingar vid sidan av Siida finns i Nationalmuseum (2611), Lapplands landskapsmuseum (ca 950), Österbottens museum (ca 330) samt i Tornedalens landskapsmuseum (ca 150). I Tavastlands museum i Vapriikki i Tammerfors och i Mellersta Finlands landskapsmuseum i Jyväskylä samt i Finlands hantverksmuseum finns en del föremål. Även i en del små museer i Lappland kan det finnas flera hundra föremål. Inalles finns det ca 5 000 föremål i Finland samt dessutom föremålen i Siida, som är ca 4 200. Det finns litet föremål i samlingarna i Finland i jämförelse med vad det finns i Norge och Sverige. Projektarbetaren hade besökt 27 museer eller samlingar, av vilka en del hade gett sina uppgifter till projektets bruk i digital form. Projektet hade upplevts viktigt i museerna och arbetaren hade tagits väl emot. Det har ansetts viktigt att öka information om de samiska samlingar och underlätta samlingarnas tillgänglighet. Projektet har varit nyttigt även för museerna, som har fått mera data om sina föremål och fotografier av sina samiska föremål i utbyte mot tillåtelse att fotografera och använda föremålen. Det har funnits förståelse för att projektet

fokuserat på återbördande av data, men man har motsatt sig själva återbördandet av föremål. De egna föremålen har ansetts vara en fast del av museet och man har inte velat avstå från dem. Allmänt taget finns det i flera museer ingen arbetare som är expert på samiska föremål och ofta är kunskaperna nära noll. Ofta finns det också brister i uppgifterna i katalogerna.

Projektarbetaren Sunna Kuoljok nämnde i början av sitt inlägg att projektets mål är att noggrannare utreda samlingar och uppgifter i anknytning till dem, så att man kunde starta diskussionen kring återbördande av och rättigheterna till de samiska föremålen. I Åjtte förverkligades ett projekt åren 2003-2004 som utredde omfånget och läge för samiska föremålssamlingar i Sverige och i en del europeiska länder. Huvuddelen av samlingarna i Sverige består av stoff äldre än år 1950 och bland föremålen finns också religiöst material. Tio museer har osteologiskt material. I Sverige finns också stora trumsamlingar, och även deras läge och antal har på uppdrag av museet utretts i två repriser. Samlingar finns i 39 museer, inalles ca 25 000 föremål. Dessutom finns samlingar i hembygds museer och samiska föreningar, inalles ca 2 000 föremål. Tyvärr har det inte funnits tid till att inventera dessa inom detta projekt. De största samlingarna finns i Nordiska museets samlingar, i Stockholm (13 123), i Åjtte, i Jokkmokk (7 294 huvudnummer), i Arjeplogs silvermuseum (4 000 – 6 000), i Norrbottens länsmuseum, i Luleå (ca 1 000), i Världskulturmuseet, i Göteborg (865), Västerbottens länsmuseum, i Umeå (767) och i Jamtli, i Jämtlands länsmuseum, i Östersund (500). Projektarbetaren har besökt fem museer och ifrån några museer har uppgifterna erhållits direkt i digital form – i de museerna har man inte gjort besök. I de besökta museerna finns stora samlingar och samlingarna har haft en ansvarig arbetare, i en del av museerna till och med en egen konservator. Man har inte alltid hittat föremålen då inventerare anlånt till platsen, ty föremålen har varit nedpackade annanstans eller så har de varit borttappade. Ibland har uppgifterna om föremålet varit bristfälliga och ibland har de varit exakta.

Projektarbetare Sissel Mikkelsen inledde genom att berätta att det i Norge finns rikligt med föremål och att projektet endast är en start till processen för återbördande. Samiska föremål finns i ca 50 museer i Norge på basis av de för tillfället insamlade uppgifterna och i dessa museer finns inalles ca 25 000 föremål. Till skillnad från Sverige och Finland har Norge inalles 11 samemuseer, som alla är små museer. I dessa museer finns inalles 13 000 föremål. De största samlingarna hör till samemuseerna och Norsk Folkemuseet (4 500), Tromsø museum (2 570) och Nord-Tromsø museum (4 500). Införandet av föremålen i projektets databas har startats, men färdigställs inte under loppet av detta projekt. Problem har orsakats av att flera museer inte skiljt ut de samiska föremålen och det är en mycket svår uppgift eftersom allt som använts av samerna är samiska föremål. Museerna har förhållit sig väl till projektet och man har ansett att det är viktigt att sprida information. Projektarbetaren har även informerat museerna och samiska föremål vilket mottagits med tacksamhet. Det finns stor variation på hur de samiska föremålen förvaras och vilka förhållanden är, och i en del museer har det gjorts mycket svårt att få föremålen till påseende på grund av förvaringen. Även uppgifterna om föremålen i museerna har varierat. Slutligen nämnde projektarbetaren att fastän det är viktigt att återbörda föremål till det samiska området, är det även viktigt att förevisa föremålen också utanför det egentliga samiska området. Å andra sidan vore det viktigt att det brukas mera professionell arbetskraft till att förevisa föremålen.

13.00 Lunch till självkostnadspris

14.00 Lektor Kristine Nystad, Samiska högskolan, medlem av Norges nationella Unescokommitté: Rätten till kulturarv.

Kristine Nystads föredrag inhiberades samma morgon på grund av sjukdom.

14.40 Forskare Inga-Maria Mulk, Fjäll- och samemuseet Ájtte: Repatriationens läge i Sverige.

Det samiska kulturarvet har marginaliserats på grund av den kolonialism och assimilationspolitik som varat i över 400 år å Svenska statens vägnar. Till detta har bidragit också undervisningen av tvångssvenska som varat i 100 år. På grund av dessa har man med hjälp av postkolonialistisk konsensus valt att tiga och möjliga konflikter gällande de samiska föremålen eller osteologiska materialen. Gestaltningen och förvaltningen av det samiska kulturarvet varierar från land till land trots likheterna i nordiska samernas närhistoria. Svenska statens dominerande och fortsatta ställning, som speglar diskriminerade praxis i det förgångna, ses i tre exempel, som anknyter till den nuvarande förvaltningen av kulturarv i praktiken: 1. Resurssituationen i de svenska samemuseerna, 2. Repatriationen och förvaltningen av det samiska kulturarvet samt de arkeologiska inventeringarna på de samiska områdena, 3. Norra Sveriges förvaltning av världsarvet Lapponia.

15.20 Kaffe och bulle bekostade av seminariet

16.10 Professorn i samisk kultur Veli-Pekka Lehtola: Repatriation – ideologins och repatriationens läge i Finland.

I början av sitt inlägg nämnde Veli-Pekka Lehtola att fastän repatriationsfrågan är aktuell över hela världen är alla förhållanden och kontexter så olika att det är svårt att göra upp om gemensamma spelregler. Detta blev uppenbart på en konferens i Nuuk på Grönland i februari 2007. Lehtola berättade i sitt inlägg om historien kring samlande av samiskt material och påminde om att informationen som erhållits via detta samlande aldrig har återbördats till samesamfundet. Lapplandskriget var en tid av radikal förändring för samesamhället. Den traditionella materiella kulturen förstördes på eget initiativ och därför befinner sig största delen av den äldre, materiella kulturen i museer och institutioner där den är svår att nå. Diskussionen kring repatriation inleddes bland samerna på 1980- och 1990-talen. I Finland blev den aktuell genom att de Anatomiska samlingarna återbördades till norr. Återbördandet ansågs vara viktigt i forskarkretsarna, men man bekymrade sig över att begrava skeletten på nytt. I många fall hänvisar man som ett hinder för återbördandet till att museerna i söder är skyldiga att verka som samekulturens ”sändebud”. Lehtola ställde därför en fråga ifall inuiternas image har tagit skada i utomstående ögon efter att Danmark återbördade 35 000 föremål till Grönland. Återbördande borde ske i samarbete så att båda parter drar nytta av det. Det är viktigt att förena båda parter data. Återbördande av information är viktigt för bygget av samernas egen identitet och för självkänedom.

Att känna till sin egen historia är en av de viktigaste frågorna då man strävar till att på nytt finna sina egna traditioners identitet.

**Torsdag
4.10.2007**

Repatriation i praktiken: erfarenheter och visioner

9.00 Intendent Aviaaja Rosing-Jakobsen, Grönlands nationalmuseum och arkiv, Nuuk: Repatriationsprocessen på Grönland, historia, praktik, nutid och framtid.

Grönland fick självstyre 1.1.1981 och i självstyret ingår även förvaltningsrätten över fornminnen. Nationalmuseet grundades tack vare självstyret och genom museet kunde man starta diskussionerna kring återbördandet av de grönländska samlingarna. Samlingarna som samlats under den kolonialistiska tiden bildade sex stora samlingar i Danmarks Nationalmuseum. Dessa samlingar har man önskat få återbördade redan från och med 1920-talet. De första återbördandena skedde år 1982 och följande år grundades en särskild kommitté, vars mål var att dela samlingarna i två delar så att hälften kunde återbördas till Grönland. Samlingarna skulle delas så att de fortfarande var tillfredställande till exempel gällande utställning eller forskning. Dessutom strävade man efter att ta hänsyn till båda parter speciella önskan då man delade samlingarna. Avtalet trädde i kraft 1.1.1984 och till år 2001 gjorde kommitté inalles 9 förslag på återbördande. Inalles 35 000 föremål har återbördats. Man beslöt att hålla de osteologiska samlingarna som en helhet och man beslöt att återbörda dem till Grönland. I samlingarna finns benmaterial såväl från inuiterna som från de skandinaviska invandrarna och de försvaras fortfarande i Danmark på grund av att det på Grönland till vidare inte finns lämpliga utrymmen för dem. Samlingarna tillhör ändå Grönland och landet övervakar deras bruk för forskning. Repatriationsprocessen mellan Grönland och Danmark har varit framgångsrik och den har grundat sig på ömsesidig respekt och samarbete.

9.40 Projektforskare Mille Gabriel, Sila – Grönlands forskningscentral, Danmarks nationalmuseum: Repatriationen av de grönländska föremålen ur Danmarks nationalmuseums synvinkel.

Danmarks Nationalmuseum har erhållit och behandlat flera repatriationskrav från runtom i världen. Dessa samlingar, som insamlats under kolonialismens tidevarv, eller närmare sagt återbördanden av samlingarna, är inte underställda någon lag och regleras inte heller av internationella avtal. Danmarks Nationalmuseum behandlar varje fall enskilt genom att underhandla med parten som gjort kravet på återbördande. I dagens läge anses återbördandet mellan Danmark och Grönland internationellt sett som mycket lyckat. I det första exemplet har man krävt att det osteologiska materialet bör återbördas både genom att hävda att utgrävningarna var olagliga och genom att hänvisa till respekten för förfäderna. I det första fallet hänvisade man till att expeditionen som samlade materialet var laglig och till att materialet bevarats endast tack vare expeditionen eftersom de lokala invånarna sålde benmaterial. Man hänvisade också till det faktum att materialet är viktigt i vetenskaplig mening på grund av att man via det kan forska i frågor kring hälsa. Å andra sidan erkände man att materialet redan utforskats på alla tänkbara sätt. Istället beslöt man att på etiska grunder återbörda materialet för att begrava det på nytt. Objekten som är föremål för

diskussion kan alltså innehålla en laglig, vetenskaplig och etisk betydelse. I det andra fallet krävde man att materialet skulle återbördas av religiösa orsaker. Benen återbördades genom att hänvisa till deras ringa betydelse för forskningen samt på grund av etiska orsaker. I detta fall var orsakerna religiösa, vetenskapliga och politiska. Danmark grundade på 1700-talet en handels- och missionsstation på Grönland varefter Grönland blev dess koloni. Därför gjordes ett flertal forskningsexpeditioner till landet och dessutom insamlade prästerna också material. Följderna var att världens största arktiska samling skapades, över 100 000 föremål. Numera har 1/3 redan återbördats. De första kraven på återbördande utgick från utbildningsbehov och senare har man krävt återbördande genom att hänvisa till identitet och kunskap om sin egen historia. Utgångspunkten var att man kunde sätta igång med återbördande ifall man kunde erbjuda utrymmen som garanterade förvaring av samlingarna. Det första museet öppnades 1966 och år 1978 fick museet tidsenliga utrymmen. Men man fortsatte att motsätta sig repatriation genom att hänvisa till antikvariska förpliktelser, ty landets huvudmuseum Danmarks Nationalmuseum hade fått uppgifter att förvalta de grönländska samlingarna. Detta hinder föll slutligen efter att lagen om självstyre trädde i kraft. Slutligen berättade föredragshållaren om processen för återbördande mellan Grönland och Danmark. Det förefaller som om orsaken till framgången för denna repatriationsprocess varit museologiska och vetenskapliga synvinklar samt att man själv kan förvara och förvalta det egna kulturarvet och förevisa det i det egna museet. Processen har dessutom baserats på ömsesidig respekt och samarbete, som fortsätter framgångsrikt. Framgången har berott på att jämbördiga parter har förhandlat i egenskap av museimänniskor och på att inte blandat in politik i frågan. Båda har pratat professionellt på museets språk utan att sträva efter att försöka sona de brott som kolonialismen orsakat.

10.20 Kaffe och bulle bekostade av seminariet

10.50 Direktör Gordon L. Pullar, Alaska universitet: Återupplivning av repatriation och kultur på Kodiak ön.

Kodiaks ursprungsfolk, sugpiakerna, har liksom alla övriga ursprungsfolk i Alaska, upplevt kolonialismens negativa inverkan på ett eller annat sätt. Ryssarna erövrade Kodiak år 1784 och deras makt på området fortsatte ända till år 1867, då Alaska överlämnades till USA. Assimilationen började redan under den ryska tiden och den slutliga nedgången av kulturerna skedde under USA:s förvaltning. Under de två senaste årtiondena har man ställt krav på att återbörda element som förts bort. I processen har ingått både egentligt återbördande och andligt helande av de oförrätter som begåtts i det förgångna. I USA är historien kring samlande av ursprungsbefolkningens benmaterial lång. De första gravskändningarna började redan på 1620-talet genast i och med de första nybyggarnas verksamhet. På 1800-talet samlade man material i vetenskapens namn och även på Kodiak ön startades insamlingen av material så fort området tillföll USA. Samtidigt förstörde assimilation och sjukdomar den traditionella kulturen, som ändå glödde kvar i folkets undermedvetna. Man började blåsa liv i den nästan helt försvunna kulturen på 1980-talet genom att lära språket, idka museiverksamhet och genom traditionella masker och kläder framställda av konstnärer. Man fick information genom återbördande, närmast genom återbördandet av kunskap, ty föremålen var bevarade till exempel i de europeiska museerna. Benmaterialet, som fanns i Smithsonian institute är återbördat och har begravts på nytt. Lagen om ursprungsfolkens gravfrid trädde i kraft först på

1980-talet, till stor del tack vare ursprungsfolkens krav. Som en följd därav måste statligt finansierade institutioner katalogisera och rapportera till ursprungsfolken hurdant gravmaterial de hade från respektive stam. En del av materialet som tagits från Kodiak återbördades och begravdes på nytt år 1991 efter en lång och hård kamp. Repatriation har idkats på Kodiak genom att man bekantat sig med det gamla materialet i Europas museer och genom att man gjort kopior av materialet. På så vis har informationen om föremålen återbördats. Repatriationen har närmast varit i form av återbördande av kunskap, som spritts tillbaka till samhället genom olika arbetsverkstäder. Föremål har återbördats för en stund till sina ursprungsområden i ambulande utställningar. Samarbetet mellan föreningar för ursprungsfolken och museerna som förvaltar samlingarna har upplevts som viktiga helare för de posttraumatiska upplevelserna gällande återbördandet av viktiga delar av kulturarvet.

11.30 Intendent Leena Söyrinki-Harmo, Museiverket: De samiska samlingarna i Nationalmuseum och deras framtid.

Som en inledning till sitt inlägg berättade Leena Söyrinki-Harmo om Museiverkets inre uppbyggnad samt historia. De samiska samlingarna ingår i de etnologiska samlingarna, vars införskaffande inleddes redan på 1830-talet. Huvuddelen av samlingarna är samlade åren 1902–1939 (genom samlare så som Theodor Svindt, Ilmari Manninen och T.I. Itkonen). Dessutom finns samlingar i de förhistoriska samlingarna, där fynd från utgrävningar finns. Speciellt de etnologiska föremålen katalogiseringsuppgifter är ofta sparsamma och en nykatalogisering pågår. De samiska benämningarna som återfinns där baserar sig på katalogiseringsuppgifterna i original. Museiverket samlar inte längre samiska samlingar, men det arkeologiska materialet bevaras fortfarande i de förhistoriska samlingarna. Arkeologiskt material finns även för tillfället deponerat i Siida och det är även i fortsättningen möjligt bara föremålen kommer till utställningen. Att få ut samlingarna på webben är numera en allmän målsättning och Finland är i detta fall i efterkälken i förhållande till de övriga nordiska länderna. Nationalmuseums samiska samlingar är digitaliserade och det finns också en server för den samiska samlingen. Tyvärr är bara en del av bildmaterialet digitaliserat. I Nationalmuseum finns ett litet rum för de samiska föremålen och i museet fanns en utställning om Siidastallen för några år sedan. Just nu verkar det som om det inte finns planer på någon utställning om samerna, varför det är möjligt att få låna föremålen. Efter att hon behandlat repatriationen som en internationell företeelse, återvände Söyrinki-Harmo till att diskutera samlingarna i Nationalmuseum. Då man grundade Kulturernas museum förblev de samiska samlingarna en del av Nationalmuseum, då de övriga finsk-ugriska samlingarna införlivades med Kulturernas museum. Samerna sågs som en del av Finlands folk och Nationalmuseums uppgift är att förevisa folkets liv. Man anser det inte nödvändigt att återbördas samlingarna till Samemuseet, men man fortsätter med deponeringar med ömsesidiga avtal. Samlingarnas föremål har i tiden fått och köpts av privatpersoner och man har införlivat föremålen i samlingarna för att få ett så brett urval av de finländska invånarnas materiella kultur som möjligt. Det har tills vidare inte kommit ett enda krav på återbördande av de föremål som har bevarats i samlingar runt om i världen. Då sådana kommer, bekantar man sig enskilt med varje fall. Då det gäller fornlämningar är det särdeles viktigt att samarbetet med samemuseet löper väl. Det är viktigt att så information om hur de lokala invånarna ställer sig till frågorna kring skydd av fornlämningar. De lokala invånarna har även

ofta gott om information om dessa. Det viktigaste gällande samlingarna är att de bevaras i bästa möjliga omgivning, ty det är viktigt för oss alla att kulturarvet bevaras.

12.10 Lunch till självkostnadspris

13.10 Intendent Anne Murray, Etnografiska museet, Stockholm: Praktiska erfarenheter av föremålen repatriation.

Det etnografiska museets samlingar var från början en del av ryggradsdjurens samlingar i Naturhistoriska museet. I historien kring museets samlingar ingår tankegångar om att bevara ting som håller på att dö ut. Etnografiska museet har sedan år 1999 varit en del av museerna för världens kultur. Under de senaste 25 åren har museet idkat verksamhet med återbördande som mål. Då man grundade museet Åtjätte beslöt man att deponera Etnografiska museets samiska samlingar i det nya museet. Det officiella beslutet fattades år 1984. Föremålen förflyttades i slutet av 1980-talet – förutom sejdstenen, som förevisades och förflyttades till samemuseet först år 2004. Det var en juridiskt relativt enkel sak att genomföra ty det rörde sig om ett avtal mellan två statliga museer. Ett tatuert Maorihuvud kom på 1830-talet till museets samlingar. I början av 1980-talet inleddes en utredning bland Maoris gällande ödena för lämningar av förfäderna och år 1988 tog de kontakt med Etnografiska museet. År 1989 beslöt Svenska staten att återbörda huvudet och det gjordes vid en ceremoni som anordnades på museet. Huvudet är numera i museet i Te Papa Tongewa, i ett hus byggt för att förevisa det. En tasmansk skalle hade kommit till museets samlingar i början av 1900-talet. Anskaffningen av skallen till samlingarna hörde ihop med den då mycket populära skullforskningen. Skallen återbördades år 1997 vid en ceremoni, där flera olika instanser från Australien, Tasmanien och Sverige deltog. Då skallen överläts hade händelsen föregåtts av en tio år lång verksamhet för att genomföra återbördandet. Sveriges regering konstaterar att skallen skulle återbördas till tasmanerna så att de kunde göra med den vad de ansåg vara lämpligt. Då skallen återbördades till Tasmanien, brändes den genast och begravdes. År 1994 beslöt Sveriges regering att återbörda en del av en stela ur museets samlingar. Stelans andra halva hade placerats i det arkeologiska och etnologiska nationalmuseet i Guatemala-city i Guatemala. Den huvudsakliga orsaken till återbördandet var det att stelan ursprungligen hade först från Guatemala olagligt. Delen av stelan överläts vid en betydande ceremoni i Guatemala. År 1991 anlände en grupp Haislindianer från Nordamerika till det etnografiska museet och krävde en totempåle. Totempålen hade en gång förts från Canada mot stamäldstarnas vilja. År 1994 beslöt regeringen att totempålen skulle återbördas. Detta skedde först år 2006 ty ett kriterium för återbördande var att pålen hade sakliga och säkra förvaringsutrymmen. Det gjordes en film i Canada om återbördandet. Under åren 1910-1911 gjorde en svensk forskningsgrupp från Naturhistoriska museets etnografiska avdelning en expedition till Australien. Som en följd av resan tillfördes skallar till samlingarna. Efter att skullsamlingarna kommit i allmänhetens kännedom bad Australiens museum att skullarna borde återbördas år 2004. Efter att Sven Lundquist gjort ett program om saken beslöt Svenska staten att de museer som åtnjuter statligt stöd måste inventera sina samlingar av människoben, särskilt de utländska skeletten. Hittills har inventeringen omfattat 900 individer, av vilka 13 har återbördats till Australien och flera kommer att återbördas senare i år. Samlingarna överläts vid en rökceremoni år 2005, i närvaro av de stammar benen representerade. Samlingarna har inventerats och utforskats med stöd av statligt stöd av Australien. En osteologisk analys har gjorts av

benmaterialet och benen har mätts och fotograferats innan återbördandet. I Australien kommer de troligen att begravas. Dessa sex fall visar hur diskussionen har utvecklats under de senaste 25 åren. Då det gäller material som innehåller människoben har det varit lätt att avgöra vad man bör göra med dem och att man borde förhålla sig positivt till återbördandet. Å andra sidan har också denna synvinkel förändrats med tiden. Då det gäller kulturföremål å andra sidan, är frågan besvärligare och känslig; varför borde man överlåta föremål? Det som slutligen påverkade överlåtet av totempålen var empatin för det sökande som Haislaindianerna idkade med mål att återuppliva sin kultur. Slutresultatet och samarbetet har visat att man fattat rätt beslut. Det krävs diskussion, vänskap, förståelse och att man behandlar varje enligt exempel som en unik helhet.

13.50 Intendent Lena Palmqvist, Nordiska museet: Nordiska museets samiska samlingar och deras framtid.

I Nordiska museets samlingar finns över 6 400 huvudnummer, vilket innebär 10 000 föremål. Museet arbetar med att bevara och förbättra tillgängligheten till de samiska samlingarna och i samarbete med andra museer förbättra tillgängligheten till det samiska kulturarvet. Museet grundades år 1873 och det första samiska föremålet kom till samlingarna under samma decennium. Ca 40 % av de samiska samlingarna har insamlats före år 1900 och 50 % före år 1910. På 1950-talet hade 87 % av samlingarna införskaffats. Samlingar införskaffades särskilt under perioderna 1891–1919 och 1931–1950. Samlare var t. ex. Gustav och Lotten von Düben, Hugo Samzelius, Karl Bernhard Viklund och Nordlund. År 1939 fick man en tjänst för en kurator för samisk kultur och slutligen grundades en egen samisk avdelning. Tjänsten innehades av Ernst Manker, som även grundade publikationsserien Acta Lapponica. Museets samiska föremål har katalogiserats i samlingen för jordbruk och folklig konst. Vid sidan av vanliga föremål har museet inalles 34 samiska trummor i sina samlingar. Av dem är 25 deponerade från Historiska museet. I samlingarna finns också 39 sejdstenar. Gällande allt samiskt material har man från början strävat till att hålla som en enhetlig helhet, ett s.k. samiskt arkiv, som innehåller fotografier, anteckningar, brev, handskrifter och tidningsurklipp. Den första utställningen om samisk kultur anordnades år 1874 och den senaste utställningen öppnas i november 2007. Den nyaste utställningen har förberetts i flera år och en referensgrupp som utgjorts av samer har medverkat. Nordiska museet har koordinerat de samiska föremålen i 130 års tid och är redo att inleda diskussionen om återbördandet. Det viktigaste är dock att de överlämnas till en institution så att samlingen hålls enhetlig, och att de bevaras i lika goda förhållanden som för tillfället. Museets samlingar har förflyttats till nya, fina utrymmen och man har strävat efter att förbättra tillgängligheten till dem genom en webbläsare, fastän själva föremålen befinner sig annorstädes. Ca 3 000 föremål fotograferades i samlingsprojektet. I projektet ingick, förutom museet, också Åjtte och Jordbruksdepartementet. I museet har man även inlett fotograferandet av den samiska samlingen. För tillfället pågår uppsättning av silverföremålen. Museet utökar inte längre sina samlingar, förutom gällande föremål som har införskaffats till den nya utställningen. Åjtte har hjälpt till med utställningen och man hoppas att man kan öka samarbetet i framtiden.

14.30 Intendent Leif Pareli, Folkemuseet: Folkemuseets samiska samlingar, deras framtid.

De äldsta föremålen i Folkemuseets samlingar i Norge samlades av J. A. Friis år 1851 inför den första Världsutställningen. Samlingen ingick i Oslo universitets etnografiska samling (senare Etnografiska museet). På 1800-talet ökade samlingen långsamt i omfång och man tillade miniatyrföremål som framställts i fängelset av Lars Haetta, som dömts för upproret i Kautokeino, samt några föremål som insamlades av bl. a. Brun, Nordvi och den första samnen som satt med i Norges lantdag, Isak Saba. Största delen av universitetsmuseets originalsamlingar förstördes bl.a. på grund av mögelproblem och därför är de 200 första föremålen, som katalogiserats som samiska, helt försvunna. Under åren 1907–1951 utökade Bertrand M. Nielsen samlingarna med föremål från hela det norska sameområdet och hans samlingar utgör nästan hälften av alla de samiska föremålen. Tyvärr är uppgifterna om de föremål han samlat otillräckliga. År 1947 valdes Guttorm Gjessing till chef för Etnografiska museet. På hans initiativ förflyttades de samiska samlingarna till att bli en del av Folkemuseets samling, på basis av vilken Folkemuseets chef Reidar Kjellberg grundade en samisk avdelning till museet. Chef för den avdelningen blev Asbjørn Nesheim. På detta sätt blev samerna en del av samlingen som förevisar den övriga norska befolkningen – en samling som utökades. De samlingar som Nesheim samlat har katalogiserats noggrannare och han gjorde själv insamlingsresor, på vilka han förutom föremål även insamlade bl. a. dialektprover. På 1960-talet avtog insamlandet och från och med 1980-talet har kraven på att förlägga materialet till de institutioner som finns på sameområdet ökat. Bjørn Aarseth, som då rådde över samlingarna, var med om att grunda det första samemuseet till Karasjoki. På 1980-talet fattade man ett beslut om att inte längre utöka samlingarna samiska föremål i Folkemuseet. Ett enda undantag utgjordes av införskaffandet av Adolf Steens samling, ty den hade annars splittrats. Numera har delar av samlingen deponerats i museet i Kautokeino. Till museet har också införskaffats föremål för utställningsbruk eller sådana föremål som förevisar förändringarna i det samiska samhället. Numera finns det över 4 500 huvudnummer i samlingarna. Den första sameutställningen öppnades år 1958 och i stället för denna byggdes en ny utställning år 1990. Utställningen har utökats i år med en ny del, där det berättas om samisk kultur i dag. Vid sidan av dessa har det funnits rikligt med temporära utställningar som förevisat samekulturen i museet. År 1984 utlånades hundratals föremål till museet i Karasjoki och i Kautokeino har 120 föremål deponerats. Över dessa föremålslån har inga låneavtal dragits upp. Folkemuseets samlingar har förvarats och packats ner i olika lager, där det finns ett mikroklimat som är lämpat för respektive material. Samtidigt har man begränsat tillgängligheten till samlingarna och föremålen har fotograferats och katalogen utökats. Att få föremålen utställda har varit en lång process, men det finns garantier på att de bevaras. Museets samlingar är tillgängliga, ty de går att besökas på webben och största delen av de samiska föremålssamlingarna är även fotograferade. Museet upplever fortsättningsvis att bevarandet och samlandet av samiska föremål är en viktig del av verksamheten. Museet samarbetar med samiska organisationer och det är ett skyltfönster för samisk kultur åt de elever och turister som besöker museet samt verkar som ett lokalt museum för de samer som bor i Oslo. Därför kommer museet även i framtiden att ha en representativ samisk samling. Museet erkänner och förstår dock att samesamhället och museerna har en rättmätig önskan om att återbörda kulturarvet till samerna. Till exempel har en sejdsten som tagits från Kautokeino returnerats till sin ursprungliga plats år 1997. I augusti i år gjorde museets ledning ett positivt beslut genom att öppna diskussionen om processen för återbördande med samemuseerna och tingen, så att en del av samlingarna kunde återbördas. Återbördandet kräver mycket planering, diskussion och gemensam god vilja. En del av museets samlingar ägs fortfarande av

samlaren av de ursprungliga samlingarna, nuvarande Oslo kulturhistoriska museum, som man måste ta hänsyn till i diskussionen om återbördande. Processen för återbördande kan bli en mycket god erfarenhet för båda parter – en erfarenhet som båda kan dra nytta av.

15.10 Kaffe och bulle bekostade av seminariet

15.40 Repatriationspanel, består av några föreläsare och chefer för de museer som deltar i projektet. Som ordförande verkar professor Veli-Pekka Lehtola.

I paneldiskussionen deltog chefen för Finlands Samemuseum Tarmo Jomppanen, chefen för museet Ájtte Kjell-Åke Aronson, Várjjat Sámi museas chef Kjersti Schance, Norsk Folkemuseets intendent Leif Pareli, Etnografiska museets intendent Anne Murray och Heritage-projektets medarbetare från Norges sida Sissel Mikkelsen. Som ordförande för panelen verkade professor Veli-Pekka Lehtola från Giellagas-institutet.

Efter att ordförande öppnat diskussionen berättade Tarmo Jomppanen att Samemuseet håller på att få en betydande tilläggsfinansiering av staten, ty stödets andel stiger från 35 till 70 procent. Kjell-Åke Aronson nämnde att Sveriges samemuseum inte på grund av sin ställning är berättigat till statsandelar. Kjersti Schance berättade att samemuseerna i Norge åter lider av brist på finansiering.

Sissel Mikkelsen berättade att en av de viktigaste uppgifterna hon upplevde i sitt projektarbete var att hon kunde guida museernas personal angående de samiska föremålen, vid sidan av den egentliga inventeringen.

Både Leif Pareli och Lena Palmqvist berättade att Fokemuseet och Nordiska museet är redo att starta diskussionen om återbördandet av de samiska föremålen.

I panelen diskuterades om målsättningarna med repatriation. Till exempel hurdana föremål man skulle vilja ha till sameområdet. Man borde även förevisa föremål från samekulturen i museerna i söder, så att föremål även kunde finnas tillgängliga för dem som inte besöker sameområdet. Fastän samlingarna eller delar av dem fortfarande skulle förbli där de är för tillfället, vore det önskvärt att förvaltningen av dem kunde förflyttas till de samiska beslutsfattarna, så som till tingen och museerna. Finland och Sverige har vardera endast ett samemuseum, medan situationen är en annan i Norge. Då det blir aktuellt med återbördande kunde det bli problem med placeringen av samlingarna på grund av de olika museerna. Det är viktigt att komma ihåg att man inte kan börja med det egentliga återbördandet innan samemuseerna har fått mera utrymmen och mera medel eller positiva beslut om medel. Däremot finns det inget hinder för att förflytta förvaltningen tidigare, ifall det finns vilja härtill.

Mille Gabriel ställde en fråga om det osteologiska materialet, hur det borde begränsas då det gäller samiskt material: hur gammalt osteologiskt material borde återbördas, borde det förhistoriska materialet återbördas? Projektkoordinator Eeva-Kristiina Harlin konstaterade att det är en svår fråga, ty en av de brännande frågorna i Finlands förhistoria har varit just att skilja mellan samiskt och ickesamiskt material. I Norge finns det gravfält som har en tydlig kontinuitet under till och med 3 000 år och dessutom finns det tydliga drag i såväl gravskick som föremålsbestånd som antyder om en samisk etnicitet. Å andra sidan bevarar Finlands jordmån inte särdeles gammalt material och i Finland finns inte heller så många arkeologiskt utgrävda och bevarade samiska benmaterial. Å andra sidan konstaterade Kjersti Schanche att man på sameområdet väl kunde tillämpa den grönländska modellen, där allt utgrävt material

skulle återbördas dit, oavsett vilken forntida kultur de företräder. Mille Gabriel frågade även varför man i Norge inte fysiskt återbördat den samiska anatomiska samlingen, som förvaltas av Norges sameting men som fysiskt ännu finns i Oslo – å andra sidan åtskiljt från den övriga anatomiska samlingen. Kjersti Schanche sade att återbördandet är svårt, ty dessa samlingar härstammar från avlidna, på vilkas förna boplatser det även i dag bor människor och att dessa människor borde besluta vad man skall göra med materialet. Svaret är inte entydigt, och frågan är inte slutbehandlad. Ifall man verkligen tar itu med återbördandet borde man dessförinnan föra en livlig diskussion.

Fre dag

5.10.2007

Repatriationen och utnyttjandet av den inom den egna kulturen; varför borde man komma åt museisamlingen: en dag riktad till de lokala invånarna.

9.00

Projektkoordinator Eeva-Kristiina Harlin: Presentation av projektet; ADB-stödpersonen Pasi Aikio: Presentation av databasen.

Projektkoordinator Harlins inlägg baserade sig i huvudsak på föredraget som hölls under seminariets första dag. Dessutom berättade hon om projektarbetarnas arbete i de olika länderna och om var de samiska samlingarna befinner sig samt om hur mycket föremål det finns i dem. Härefter detta berättade Pasi Aikio om databasen och om hurdana sökningar man för tillfället kan göra i den.

10.00

Amanuens Áile Aikio, Samemuseet Siida: Samemuseets roll som förmedlare av muntlig tradition.

Samemuseets amanuens inledde sitt framförande med att säga att inlägget inte baserar sig på samemuseets officiella linje utan på amanuensens egen uppfattning om frågorna i egenskap av samisk museiarbetare. Till en början berättades om samemuseets uppgifter och dess ställning som museum med huvudansvar för samekulturen. Därefter presenterades museets målsättningar och samarbete med andra samemuseet och om hur samemuseet tjänar kunder. Det har flitigt forskats i samekulturen och dess tillhörande föremål, men det har inte varit samerna till någon nytta. Informationen och föremålen har varit otillgängliga för samerna och på grund av att föremålen inte har använts har information om dem försvunnit. En del av föremålen har samlats mot samernas vilja och oetiskt, så som det osteologiska gravmaterialet och det material som anknyter till fysisk antropologi. En del av materialet har köpts av samerna eller så har det donerats till samlare, då museerna har äganderätten till det. Man bör komma ihåg att föremålen också bevarats i museet, ty särskilt Lapplandskriget förstörde mycket av den materiella kulturen i Finland och Norge, och gamla föremål har inte alltid uppskattats. Särskilt efter kriget ville man utnyttja det moderna samhällets utbud. Det viktigaste målet är inte att få föremål och fotografier till samemuseet i Enare, ty museet har inte tillräckligt med personal och inte heller tillräckligt med lagerutrymmen. Museet har inte heller en konservator eller forskare som kunde producera ny kunskap om samekulturen. Det här borde ändå inte vara ett slutligt hinder, ty man planerar en tillbyggnad till museet och därefter får man förhoppningsvis även mera arbetskraft, varefter diskussionen om reellt återbördande kan inledas. Konkret återbördande kräver mycket arbetskraft och planering. Viktigare än konkret återbördande är återbördande av kunskap, ty via den får man veta hurdana föremål som finns och var de befinner sig. Därför har det pågående projektet varit mycket gott, särskilt då information läggs ut på webben. Man kan effektivt sprida

information till den som vill ha det och då ny information om föremålen fås, kan den spridas också till de museer som förvaltar dem. Samerna borde få rätt att förvalta sitt eget kulturarv, fastän det konkret befinner sig annanstans. Speciellt det osteologiska och religiösa materialet är dylikt. Museerna, till vilka man riktar förfrågningar om återbördande, borde inte se det som en negativ sak, utan det kunde ses som en möjlighet till samarbete. Museerna kunde få mycket, istället för att förlora. Bl. a. tilläggsuppgifter om något föremål eller rätt skrivna samiska namn kunde vara dylik kunskap som museerna får. Slutligen presenterade Aikio ett exempel där data överfördes från samemuseet tillbaka till samesamhället via Sameområdets utbildningscentrum. Man beskrev de handarbeten som fanns i samlingarna och gjorde modeller av dem. Materialet placerades både i museet och i utbildningscentret där det var lättillgängligt, och människorna kunde beundra de modeller som använts av den egna slakten. En av samemuseets viktigaste roller är också att producera kunskap till samesamhället. Slutligen önskade Aikio att ett projekt som börjat väl kunde få en fortsättning så att det goda samarbetet fortskrider.

10.40 Kaffe till självkostnadspris

11.10 Konststud. Tanja Sanila: Utnyttjandet av museisamlingarna i återuppväckelsen av det skoltsamiska föremålsbeståndet sett ur en industriell formgivares synvinkel.

Tanja Sanila berättade att hon studerar industriell formgivning vid Lapplands universitet och att hon är hemma från Sevettjärvi. Hon företräder en ny skola inom samekulturen och understöder utveckling. I sin avhandling Pro gradu, på vilken inlägget grundar sig, strävar hon efter att föra fram modern skoltsamekultur och framför allt förena modern formgivning med samisk kultur. Hon påpekade att samerna själva borde verka som föregångare för utveckling och föra sin rika kultur närmare nutiden. Endast att bevara kultur räcker inte till, utan det är viktigare att ta i bruk sådant som kan anpassas till nutiden och framtiden. I dag är redan 60 % av samerna bosatta utanför sin hembygd och därför är t.ex. finandet av den egna kulturidentiteten en förutsättning för kulturen att överleva. Man borde finna element vid sidan av språket, som kunde lämpa sig för nutiden. Språket är en god kulturindikator och det talade språket är en dominerande kommunikationskanal. Språket får ändå inte begränsas till att innebära bara det talade språket utan det borde innehålla även nonverbala sätt att kommunicera. Sameföremålen fungerar som miniatyrer för kulturen och uttrycker samhörighet. Det skoltsamiska föremålsbeståndet kunde återupplivas till nutida bruk. Med kreativitet kunde man sträva efter att öka den skoltsamiska kulturens utveckling och förnyelse med respekt för traditioner. Design kunde vara ett sätt att svara på utmaningen att förbättra den skoltsamiska kulturen. Som ett exempel eller s.k. designbrief, skapas en ny skoltsamisk *komsio*, som Sanila förevisar i slutet av sitt inlägg som en s.k. Comsion. Hon hoppas att avhandlingen kan vara en innovationskälla åt alla skoltsamer och att det som biprodukter till den också skapades andra nyttiga lösningar till att återuppliva den skoltsamiska kulturen.

11.50 Lektor Samuli Valkeapää, Sameområdets utbildningscentrum, koordinatör för approbaturstudierna i samiskt hantverk vid Lapplands universitet: Föremålsrepatiationen och utnyttjandet av det i undervisningen.

Samuli Valkeapää berättade om studierna Från duodji till design, som ifjol förverkligades som ett samarbete mellan Sameområdets utbildningscentral och

Fakulteten för konst vid Lapplands universitet. Studierna förverkligades som approbaturstudier och avlades delvis i Enare och delvis i Rovaniemi. Idén var att de studerande som deltog i studiehelheten skulle förverkliga traditionellt hantverk på ett nytt sätt, till exempel genom att använda sig av nya material i traditionella föremål eller traditionella material på nya sätt. Studierna, som pågick hela året, hade för avsikt att utveckla tiotals idéer. Av en del av dessa skapades modeller på dator och några förverkligades slutligen i praktiken. Till följd av projektet hölls den 22 augusti ett seminarium, "Nordanvinden", i Samemuseet Siidas utrymmen, där studerandenas slutarbeten fanns till påseende. Man försökte sig också på nya sätt att förverkliga traditionella föremålsformer med god framgång i Leukuverkstaden som hölls i Nuvvus på sommaren 2006. I verkstaden deltog internationella hantverkare och designers och den hölls på den berömda mästaren Josef Laitis leukuwerkstad. De arbeten som tillverkades i leukuwerkstaden var utställda i samemuseet Siida. Samuli Valkeapää konstaterade att tillgängligheten till gamla föremål är mycket viktigt åt dem som sysslar med traditionellt duodji. Av de gamla föremålen kan man ta modell, men de kan också verka som inspirationskällor för modern formgivning. Tills vidare har studerande för samiskt hantverk vid behov besökt till exempel samemuseets samlingar, men i och med det nya Heritage-projektet är det lätt att bekanta sig med samlingarna långt ifrån var de befinner sig, vilket är till stor hjälp i undervisningen av duodji.

12.30 Lunchpaus

13.30 Frågor om repatriation: Diskussion och frågor gällande projektets tema. Ett råd, som består av experter som deltar i seminariet.

I diskussionen påpekade man att det var beklagligt att samiskan glömts bort vid seminariet och i projektet och att den i fortsättningen borde få mer uppmärksamhet så att språket inte glöms bort. Även de samiska föredragshållarna borde använda språket, ifall de kan det. Man svarade så här på påpekandet: I seminariet fanns tolkning mellan finska-nordsamiska och engelska-nordsamiska, vilket betydde att vem som helst kunde prata samiska om man föredrog det. Vad gäller museisamlingarna är de katalogiserade på statens officiella huvudspråk och ifall man tar itu med översättandet är det ett mycket omfattande och dyrt arbete. Detta borde dock inte vara ett hinder till att göra översättningar. För tillfället strävar man inom projektet till att göra basarbete, och att använda samiska där det är möjligt, men även det blir oundvikligen på hälft ty tiden har varit kort och arbetet stort. Man påpekade även att de samiska orden betyder mer än de finska. Till exempel det samiska ordet *sisti* innehåller också en känsla av hur *sisnanahka* (renhud) känns i en hantverkarens hand. Man påpekade om att finnarna inte kan ha någon som helst uppfattning om det trauma som till exempel förbudet mot användandet av hornmössan en gång åsamkade de samiska kvinnorna. I framtiden borde det finnas större tillgänglighet till experter på samisk kultur, ty till exempel på Giellagas-institutet utbildas ständigt unga samer

14.30 Fritt fram att bekanta sig med databasen

Samemuseets ADB-stödperson Pasi Aikio visade villiga hur databasen fungerar.

Projektet finansieras av:

Bilaga 4. Museer, som enligt projektets inventering har samiska objekter.

Norge

Alta museum Finnmark

Aust-Agder kulturhistoriske senter Arendal Aust-Agder

Árran - julevsáme guovdasj Nordland

Berlevåg Havnemuseum Finnmark

Gallogedde Samisk friluftsmuseum Nordland

Gamvik museum Finnmark

Glomdalsmuseet, Elverum

Hadeland folkemuseum, Jaren

Maihaugen, Oppland

Midt-Troms Museum/Avd. Senjamuseet Troms

Midt-Troms Museum/ Avd. Bardu bygdetun og Fjordmuseet Troms

Museene for kystkultur og gjenreisning i Finnmark/Avd. Nordkappmuseet Finnmark

Museene for kystkultur og gjenreisning i Finnmark/Gjenreisningsmuseet for Finnmark og Nord-Troms Finnmark

Museum Nord/Ballangen museum, Ofoten museum, Sortland museum Nordland

Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum Sør-Trøndelag

Nordnorsk Kunstmuseum Troms

Nord-Troms museum Troms

Nordvestsamisk museumssiida /De Samiske Samlinger Finnmark

Nordvestsamisk museumssiida /Kautokeino bygdetun Finnmark

Nordvestsamisk museumssiida/Porsanger museum Finnmark

Nordvestsamisk museumssiida /Kokelv sjøsamiske museum Finnmark

Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet (NTNU)/ Vitenskapsmuseet Sør-Trøndelag

Norsk Folkemuseum Oslo

Norsk Skogmuseum Elverum Hedemark

Norsk teknisk museum Oslo

Perspektivet museum Troms

Randsfjordmuseene/Hadeland folkemuseum Oppland

Ringve museum Sør-Trøndelag

Rørosmuseet Sør-Trøndelag

Saemien Sijte Nord-Trøndelag

Salten museum/ Avd. Bodø Nordland
Salten museum/Avd. Sørfold Nordland
Salten museum /Avd. Beiarn Nordland
Salten museum /Avd. Hamarøy Nordland
Stavanger museum Rogaland
Sør-Varanger museum Kirkenes Finnmark
Tana og Varanger museumssiida/Várjjat Sámi Musea Varangerbotn Finnmark
Tana og Varanger museumssiida/Tana Museum Polmak Finnmark
Tana og Varanger museumssiida/Østsamisk museum Neiden Finnmark
Tana og Varanger museumssiida/Savio-museet Finnmark
Trondarnes Distriktsmuseum Troms
Trøndelag Folkemuseum Sør-Trøndelag
Universitetet i Bergen/ De kulturhistoriske samlinger/ Bergen museum Hordaland
Universitetet i Oslo/ Kulturhistorisk museum Oslo
Universitetet i Tromsø /Tromsø Museum Troms
Vadsø museum Finnmark
Varanger museum/Avd. Vardø museum Finnmark
Vest-Agder Museet/avd. Kristiansand Vest-Agder
Vikingsmuseet Lofotr Nordland

Sverige

Ájtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum Jokkmokk
Bohusläns museum Uddavalla
Dalarnas museum Falun
Etnografiska museet Stockholm
Hallands läns museum Halmstad
Härjedalens Fjällmuseum Funäsdalen
Jämtlands läns museum Östersund
Kalmar läns museum Kalmar
Kulturen i Lund Lund
Kulturmagasinet/Helsingborg museet Helsingborg
Linnémuseet Uppsala
Livrustkammaren Stockholm
Lunds Universitets Historiska Museum Lund
Länsmuseet på Gotland Visby

Länsmuseet Gävleborg Gävle
Länsmuseet Västernorrland Härnösand
Malmö museer Malmö
Museum Gustavianum Uppsala
Nordiska museet Stockholm
Norrbottens museum Luleå
Piteå museum Piteå
Regionmuseum Västra Götaland Vänersborg
Silvermuseet Arjeplog
Skellefteå museum Skellefteå
Skoklosters slott Skokloster
Smålands museum Växjö
Sörmlands museum Nyköping
Statens historiska museum Stockholm
Textilmuseet Borås
Vasamuseet Stockholm
Världskulturmuseet Göteborg
Västerbottens museum
Västergötlands museum Skara
Västmanlands läns museum Västerås
Östergötlands länsmuseum Linköping

Finland

Alvar Kujalan kotimuseo, Lomajärvi
Galleria Alariesto
Hämeenlinnan kaupungin kulttuurihistoriallinen museo
Ikolan museo, Nurmes
Johti Sáp melaččät –yhdistyksen kokoelma, Hetta
Kainuun museo, Kajaani
Kemijärven Kotikiekerö, Kemijärvi
Keski-Suomen museo, Jyväskylä
Kirsti Pokan kotimuseo, Pokka
Kittilän eräkeskus, Molkojärvi
Kittilän kotiseutumuseo, Kittilä
Kuopion kulttuurihistoriallinen museo, Kuopio

Kokemäen kotiseutumuseo, Kokemäki
Kolttien perinnetalo, Sevettijärvi
Lahden kaupungin museot, Lahti
Lapin maakuntamuseo, Rovaniemi
Lusto – Suomen metsämuseo, Punkaharju
Muonion kotiseutumuseo, Muonio
Nellimin Kyläyhdistys, Nellim
Pohjois-Pohjanmaan maakuntamuseo, Oulu
Pohjanmaan maakuntamuseo, Vaasa
Porvoon kulttuurihistoriallinen museo, Porvoo
Posion kotiseutumuseo
Regina Holmbergin kotimuseo, Nuorgam
Reidar Särestöniemen museo, Särestöniemi
Saamelaismuseum Siida, Inari
Satakunnan museo, Pori
Suomen Kansallismuseo/Museovirasto arkeologian kokoelmat, Helsinki
Suomen Kansallismuseo, Helsinki
Suomen käsityön museo, Jyväskylä
Suomen ortodoksinen kirkkomuseo, Kuopio
Talonpojanmuseo, Kälviä
Tampereen museot; Hämeen museo, Tampere
Torassiepin lomapaikka, Torassieppi
Tornionlaakson maakuntamuseo, Tornio
Utsjoen vanhan sairastuvan esineistö, Utsjoki